

ΝΕΣΤΟΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

&

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Επόπτρια καθηγήτρια Ιφιγένεια Μυλωνά

**ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ**

***ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ:
ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ. ΜΙΑ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΣΧΕΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.***

**Φοιτητής :
*ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΝΕΣΤΟΡΑΣ***

**Επόπτρια καθηγήτρια :
*ΔΡ. ΜΥΛΩΝΑ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ***

**ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
2008**

***Σ'αυτούς που
έφυγαν νωρίς...***

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ελληνικές βραχυγραφίες
Ξένες βραχυγραφίες

Περίληψη1
Πρόλογος2
Ευχαριστίες3
Εισαγωγή4

Κεφάλαιο 1-Βιβλιοθήκες8

Η λέξη βιβλιοθήκη8
Ιστορική αναδρομή βιβλιοθηκών10
1.1 Οι βιβλιοθήκες στην αρχαία Αθήνα11
1.2 Η Βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη12
1.3 Οι βιβλιοθήκες στον Ελλαδικό χώρο13
1.4 Η βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας13
1.5 Η βιβλιοθήκη της Περγάμου15
1.6 Οι Βυζαντινές Βιβλιοθήκες16
1.7 Οι Μεγάλες Βιβλιοθήκες της Νεότερης Ελλάδας18
1.8 Είδη βιβλιοθηκών20
1.9 Ο ρόλος της βιβλιοθήκης στη σημερινή κοινωνία23

Κεφάλαιο 2-Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης25

2.1 Ο Ελληνικός Τύπος26
2.1.1. Ο Ελληνικός Τύπος τον 20^ο αιώνα30
2.2 Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα32
2.2.1. Ιστορική αναδρομή του ελληνικού ραδιοφώνου33
2.3. Η τηλεόραση36
2.3.1. Η τηλεόραση στην Ελλάδα37
2.4. Διαδίκτυο40
2.5. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στη ζωή μας42

Κεφάλαιο 3-Μεθοδολογία-Βήματα έρευνας45

3.1 Σκοπός-Στόχοι45
3.2 Μέθοδος συλλογής υλικού45
3.3 Μορφή ερωτηματολογίου47

3.4	Είδη ερωτήσεων ερωτηματολογίου	47
3.5	Καθορισμός του περιεχομένου των ερωτήσεων	51
3.6	Δείγμα της έρευνας	52
3.7	Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας	53
3.8	Πιλοτική έρευνα	53
3.9	Διεξαγωγή έρευνας-προβλήματα	54

Κεφάλαιο 4-Παρουσίαση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου

55

4.1	Δημογραφικά στοιχεία ερωτώμενων	55
4.2	Παρουσίαση απαντήσεων	56

Κεφάλαιο 5-Συμπεράσματα έρευνας

66

Κεφάλαιο 6-Επίλογος

76

Βιβλιογραφία

79

Διαδίκτυο

82

Παράρτημα Α-Ερωτηματολόγιο

Παράρτημα Β-Γραφήματα

Παράρτημα Γ-Στοιχεία βιβλιοθηκών

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Π.Θ.	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Α.Τ.Ε.Ι.	Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Επαγγελματικό Ίδρυμα
ΔΕΘ	Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
Ε.Ι.Ρ.	Ελληνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας
Ε.Ι.Ρ.Τ.	Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης
Επίμ.	Επιμέλεια
Ε.Ρ.Τ.	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
κ.ά.	και άλλοι
κ.ε.	και εξής
Μετάφρ.	Μετάφραση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
μ.Χ.	μετά Χριστού
Ο/Α	οπτικοακουστικό
ό.π.	όπως πριν
π.χ.	παραδείγματος χάριν
π.Χ.	προ Χριστού
σ.	σελίδα
τ.	τόμος
ΥΕΝΕΔ	Υπηρεσία Ενημέρωσης Ενόπλων Δυνάμεων
[χ.ό.]	χωρίς όνομα

ΞΕΝΕΣ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

ARPA	Advanced Research Project Agency
ARPANET	Advanced Research Project Agency NETWORK
CD-ROM	Compact Disk-ROM
DVD	Digital Versatile Disc
INTERNET	INTERNational NETWORK
MLA	Modern Language Association
p.	page
TCP/IP	Transmission Control Protocol/Internet Protocol
TV	Television

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή έχει ως αντικείμενο έρευνας τις σχέσεις που διέπουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με τις Βιβλιοθήκες. Οι Βιβλιοθήκες διαδραματίζουν έναν κοινωνικό και συνάμα παιδευτικό ρόλο και έτσι μπορούν να κερδίσουν πολλά οφέλη μέσα από τη δυναμική των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην κοινή γνώμη. Αυτό καθιστά τη μεταξύ τους καλά σχέση επιβεβλημένη.

Για την πραγμάτωση της έρευνας υιοθετήθηκε η μέθοδος της διανομής ερωτηματολογίου σε δημοτικές βιβλιοθήκες της Θεσσαλονίκης. Από την ανάλυση των εξαγόμενων αποτελεσμάτων και την εφαρμογή τεχνικής στατιστικής ανάλυσης διαπιστώνεται ότι οι σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο θεσμών δεν είναι και οι καλύτερες δυνατές. Καταδεικνύεται η σχέση των Βιβλιοθηκών με τα τοπικά και τα πανελλαδικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και γίνεται μια σύγκριση αυτών. Επιπροσθέτως από τα αποτελέσματα της έρευνας και την στατιστική ανάλυση τους δίδονται πληροφορίες σχετικά με το τι χρειάζεται να έχει μια βιβλιοθήκη για την καλύτερη προβολή της από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία εντάσσεται στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης και τιτλοφορείται «Μέσα μαζικής Ενημέρωσης και Βιβλιοθήκες. Μία αναγκαία σχέση για το μέλλον».

Η επιλογή του εν λόγω θέματος αφορμάται στο εξαιρετικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει για τις Βιβλιοθήκες ο βαθμός προβολής τους από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον υπάρχει και στην παρουσίαση της σημερινής υπάρχουσας κατάστασης, όπου μέσα από αυτήν μπορούν να εξαχθούν ποικίλα και σημαντικά συμπεράσματα. Το θέμα της παρούσης εργασίας να μην πραγματεύεται ένα αντικείμενο έρευνας με αρκετές προεκτάσεις ωστόσο μέσα στα πλαίσιά της οριοθετείται αποκτώντας αρχή, μέση και τέλος. Αντικείμενο μελέτης αποτελεί η σχέση που δύναται να έχουν οι Βιβλιοθήκες με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης σε κάθε χρονική στιγμή έτσι ώστε να υπάρχει μια καλή συνεργασία μεταξύ τους.

Όσον αφορά το υλικό βάση του οποίου γράφηκε η παρούσα εργασία γίνεται αναφορά παρακάτω. Η συγκέντρωσή της βιβλιογραφίας πραγματοποιήθηκε στο σπουδαστήριο του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, σε αρκετές βιβλιοθήκες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στη Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης καθώς επίσης και σε δημοτικές βιβλιοθήκες της πόλεως.

Προοπτική της εργασίας είναι όχι μόνο να εξετάσει από μια ψυχρή και επιστημονική οπτική την σχέση των Βιβλιοθηκών με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αλλά να προβάλλει στο φως στοιχεία της σημερινής κατάστασης που επικρατεί και τυχόν προβλήματα που υπάρχουν μέσα από την έρευνα που διενεργήθηκε.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση αυτής της μελέτης θα ήταν αδύνατη χωρίς την βοήθεια και την σύμπραξη αρκετών ανθρώπων. Θεωρώ λοιπόν χρέος μου να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σ' αυτούς. Πρώτα απ' όλα ευχαριστίες οφείλω να εκφράσω στην Καθηγήτρια Ιφιγένεια Μυλωνά, επόπτρια της εργασίας μου και αρωγό στα δύσκολα στάδια της εκπόνησής της.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω να εκφράσω σε όλες τις βιβλιοθήκες οι οποίες αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας μου καθώς δίχως την βοήθεια τους η εργασία δεν θα είχε την απαιτούμενη πρόοδο. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το προσωπικό της Βιβλιοθήκης του τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τις βιβλιογραφικές υποδείξεις που μου πρόσφεραν.

Ευχαριστώ το προσωπικό του Σπουδαστηρίου της Νεώτερης και Σύγχρονης Ιστορίας του Α.Π.Θ. στο οποίο πραγματοποίησα την πρακτική μου άσκηση παράλληλα με την εκπόνηση της εργασίας και το οποίο όλο αυτό το διάστημα ήταν ελαστικό μαζί μου.

Καθοριστική βοήθεια εισέπραξα και από το Σπουδαστήριο του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης σχετικά με βιβλιογραφικές ενδείξεις αλλά και ουσιαστική σύμπραξη από πολλούς καθηγητές του τμήματος. Ιδιαίτερη μνεία θα ήθελα να κάνω στην Καθηγήτρια Γεωργία Ζαφειρίου η οποία μου πρόσφερε με ευχαρίστηση συμβουλές γύρω από διάφορα ζητήματα στην κατασκευή του ερωτηματολογίου.

Από τη λίστα των ευχαριστιών δεν θα πρέπει να παραλείψω φυσικά τους συμφοιτητές και φίλους μου που άκουγαν υπομονετικά τις ανησυχίες και τους προβληματισμούς μου και με συντρόφευαν στα κρίσιμα στάδια της έρευνας και γενικά όλους όσους βοήθησαν στην διεκπεραίωσή της.

Τελευταίες στη σειρά της λίστας αλλά όχι και ως προς τη σημασία για το ρόλο και τη συμβολή τους στην εκπόνηση της εργασίας μου, άφησα εσκεμμένα τις ευχαριστίες μου προς τους γονείς μου που μοιράστηκαν το άγχος και την αγωνία μου όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου. Ευχαριστώ, λοιπόν, τους γονείς μου Γιώργο και Άννα που υπήρξαν και είναι πάντα δίπλα μου για να με στηρίζουν με στοργή και αγάπη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο έναρθρος λόγος αποτέλεσε το βασικό χαρακτηριστικό για τον άνθρωπο που τον διαχώριζε από τα άλογα όντα. Από τη πρώτη στιγμή της δημιουργίας του ο άνθρωπος θέλησε να εκφράσει τα συναισθήματά του, τις σκέψεις του και να επικοινωνήσει με τους συνανθρώπους του. Ως μέσο έκφρασης και συνεννόησης αποτέλεσε ο έναρθρος λόγος.

«Αργότερα με την δημιουργία των πρώτων κοινωνικών ομάδων άρχισαν να αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων κοινωνικοί, οικονομικοί, κυβερνητικοί και θρησκευτικοί θεσμοί, που άρχισαν να κάνουν απαραίτητη την καθιέρωση τρόπου επικοινωνίας, μονιμότερου και επισημότερου»,¹⁰ όπως υποστηρίζει η Ολυμπία Ανδρεάδου.

Αυτός ο μονιμότερος και επισημότερος τρόπος επικοινωνίας υλοποιήθηκε με την ανακάλυψη της γραφής¹¹. Η ανακάλυψη της γραφής αποτέλεσε σπουδαίο κατόρθωμα του ανθρώπου το οποίο και τον ώθησε σε εξέλιξη και πρόοδο τόσο σε οικονομικό, κοινωνικό, διοικητικό, κυβερνητικό, θρησκευτικό επίπεδο όσο και σε επιστημονικό. Αποτέλεσε την βάση για την εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών. Είναι η προϋπόθεση με την οποία διατηρήθηκαν αλλά και διαιωνίστηκαν έργα κλασσικά και βαρυσήμαντα όλων των εποχών και για όλες τις εποχές· είναι ο θεμελιώδης λίθος πάνω στον οποίο κτίστηκαν πολιτισμοί στο παρελθόν και βελτιώνονται στο παρόν και στο μέλλον, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Ολυμπία Ανδρεάδου στο βιβλίο της *Ιστορία βιβλιοθηκών* (1984).

Τα γραπτά όμως κείμενα θα ήταν αδύνατον από μόνα τους να σταθούν και να λειτουργήσουν προσφέροντας τα όσα πρόσφεραν, αν ο άνθρωπος δεν είχε προνοήσει να οργανώσει και να διαχειριστεί σωστά το έντυπο υλικό. «Η συγκέντρωση λοιπόν των γραπτών μνημείων της ανθρωπότητας είναι η παλαιότερη και παραδοσιακότερη λειτουργία των βιβλιοθηκών»¹². Χώροι προστασίας και διαφύλαξης των γραπτών ντοκουμέντων συνέβαλαν στην πνευματική άνοδο του ανθρώπου και των κοινωνιών γενικότερα.

¹⁰ Ανδρεάδου, Ολυμπία. *Ιστορία βιβλιοθηκών*. Θεσσαλονίκη, 1984, σ.1.

¹¹ το ίδιο

¹² Α.Ι.Τόγια. *Εισαγωγή στη βιβλιοθηκονομία-Είδη βιβλιοθηκών*. Σίνδος, 1997, σ.17.

Στις μέρες μας οι βιβλιοθήκες έχουν αποκτήσει ένα σημαντικό ρόλο στη ζωή των ανθρώπων. Υπάρχουν πολλών ειδών βιβλιοθήκες (ακαδημαϊκές, επιστημονικές, ερευνητικές, σχολικές κ.α) για να εξυπηρετούν όλες τις κατηγορίες των χρηστών. Ο ρόλος των βιβλιοθηκών συνίσταται στην καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού και συνδέεται με την οξεία και ταχύτερη διάδοση των πληροφοριών. Με το πέρασμα των χρόνων οι βιβλιοθήκες προσελκύουν όλο και περισσότερο αριθμό χρηστών, ενώ οι απαιτήσεις αυτών προς τις βιβλιοθήκες έχουν αυξηθεί.

«Οι βιβλιοθήκες θεωρούνται ζωντανοί οργανισμοί οι οποίοι παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην παιδεία και στη διακίνηση των ιδεών ενός τόπου»¹³. Οι νέες τεχνολογίες και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καθιστούν τις βιβλιοθήκες και τα βιβλία σε μια κρίσιμη καμπή της εξέλιξής τους διεθνώς. Το μέλλον τους ωστόσο προδιαγράφεται λαμπρό αν αναλογιστούμε τις δυνατότητες για πληροφόρηση και την ταχύτητα μετάδοσής της γνώσης η οποία στις μέρες μας πολλαπλασιάζεται με γοργούς ρυθμούς. Εκτός από τα βιβλία, περιοδικά και άλλα έντυπα, οι βιβλιοθήκες μπορούν να προσφέρουν ενημέρωση από απόσταση και πληροφόρηση πάνω σε οποιοδήποτε θέμα απασχολεί τους αναγνώστες. Η διάδοση των μέσων μαζικής ενημέρωσης (εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοτηλεόραση, και εσχάτως το διεθνές διαδίκτυο) πρόσφερε και προσφέρει ανεκτίμητα εργαλεία πληροφόρησης με κάθε τρόπο και μορφή, όπως μέσα από ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, εκδοτική δραστηριότητα, ιστοσελίδες στο διαδίκτυο, CD-ROM και Video.

Είναι βέβαιο ότι οι βιβλιοθήκες έχουν να κερδίσουν από την προβολή τους μέσω των ΜΜΕ. Ανάλογα και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν να κερδίσουν προβάλλοντας διάφορες εκδηλώσεις βιβλιοθηκών, συνεντεύξεις με άτομα του χώρου της βιβλιοθήκης, επισκέψεις συγγραφέων στους χώρους της. Η βιβλιοθήκη λοιπόν οφείλει να επικοινωνεί με την κοινότητά της, τους φορείς, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης κ.α. στο πλαίσιο του κοινωνικού ρόλου και των θεμελιωμένων καλών σχέσεων που πρέπει να έχει με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προκειμένου να τύχει καλής αντιμετώπισης και προβολής από αυτά. Η θεμελίωση καλής σχέσης μεταξύ βιβλιοθήκης, Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και των φορέων μιας κοινότητας, είναι αναγκαία στο πλαίσιο του σύγχρονου ρόλου που καλείται να επιτελέσει η βιβλιοθήκη και την επιτάσσει ως αναγκαία για το εγγύς μέλλον. Οι φορείς της κοινωνίας συμμετέχουν και στηρίζουν τις δραστηριότητές της, ενώ τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δημοσιοποιούν δωρεάν τη δράση της με δημοσίευση δελτίων τύπου,

¹³ Μ.Τσερώνη-Ασημακοπούλου. «Γιατί υποβαθμίζουμε τις βιβλιοθήκες». Tovima. 20 Οκτ. 2007 <http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?

συνεντεύξεων, αφιερώματα ενώ και οι τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί ανακοινώνουν τις εκδηλώσεις της. Όλα αυτά προϋποθέτουν την καλλιέργεια καλών σχέσεων σε ανύποπτο χρόνο με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (προσωπική συνέντευξη, 9 Οκτωβρίου, 2007)¹⁴. Αυτή η θετική σχέση θα αποτελέσει ασφαλιστική δικλείδα για την συνεχιζόμενη υποστήριξη της βιβλιοθήκης, ώστε να αναπτύσσεται συνεχώς.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία λοιπόν έχει ως κεντρικό στόχο να παρουσιάσει και να δώσει κάποια στοιχεία για την προβολή των βιβλιοθηκών και κατ'έπείταση του βιβλίου στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Πραγματεύεται την σχέση που πρέπει να έχουν οι βιβλιοθήκες με τα ΜΜΕ ώστε αυτές να έχουν σωστή αντιμετώπιση και προβολή οποιαδήποτε χρονική στιγμή απαιτηθεί. Μέσα από την μέθοδο του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιείται στην έρευνα και τα συμπεράσματα τα οποία εξάγονται από αυτό ο αναγνώστης έρχεται σε επαφή με την ισχύουσα κατάσταση και την σχέση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με τον θεσμό των Βιβλιοθηκών.

Για να επιτευχθούν οι σκοποί και οι στόχοι της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός ερευνητικών μεθόδων, όπως ανασκόπηση της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας, εξέταση σελίδων στο Web εφάμιλλων του θέματος που εξετάζεται και διανομή του ερωτηματολογίου σε δημοτικές βιβλιοθήκες της πόλης μας.

Μία εργασία η οποία πραγματεύεται την σχέση των βιβλιοθηκών με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης οφείλει να παρουσιάσει αρχικά ορισμένα ιστορικά στοιχεία για τις δυο αυτές κατηγορίες. Επομένως στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται αρχικά η έννοια του όρου *Βιβλιοθήκη*, γίνεται αναφορά στην ιστορία των βιβλιοθηκών του ελληνισμού και παρουσίαση των σημαντικότερων βιβλιοθηκών ενώ τέλος παρουσιάζεται ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σημερινή κοινωνία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ιστορική διαδρομή των ΜΜΕ στην Ελλάδα, ο ρόλος τους και η επίδραση τους. Γίνεται εκτενής ιστορική αναφορά στον Τύπο της Ελλάδος ανακτώντας στοιχεία για την πρώτη ελληνική εφημερίδα και φτάνοντας στην σημερινή εποχή. Ακολούθως γίνεται ιστορική αναδρομή της ελληνικής ραδιοτηλεόρασης, δύο μέσων ενημέρωσης τα οποία διαδραματίζουν εξέχουσα θέση στην ενημέρωσή μας. Από την ιστορική αυτή αναδρομή δεν θα μπορούσε να παραληφθεί το Διαδίκτυο, ένα μέσο ενημέρωσης σχετικά καινούριο ωστόσο με πολύ σημαντικό ρόλο και μερίδιο στην ενημέρωση των ανθρώπων. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με ένα υποκεφάλαιο αναφερόμενο στην επίδραση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην καθημερινότητά μας.

¹⁴ Χωρέμη-Ψωμοπούλου, Ρένα. Συνέντευξη. Από Αντωνίου Νέστορα. 9 Οκτ. 2007.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία της έρευνας, εξηγώντας πως έγινε η προσέγγιση του θέματος, παρουσιάζοντας τη μέθοδο έρευνας που επιλέχθηκε, τα ερευνητικά βήματα και τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν αιτιολογώντας παράλληλα και την επιλογή τους. Γίνεται παρουσίαση και ανάλυση του ερωτηματολογίου. Παρουσιάζεται η κατασκευή του, το είδος του ερωτηματολογίου, ο σχεδιασμός του, ο καθορισμός του δείγματος, το είδος των ερωτήσεων και η αιτιολόγηση επιλογής τους. Επιπλέον γίνεται αναφορά στην πιλοτική έρευνα που διενεργήθηκε προτού την τελική διανομή του ερωτηματολογίου και στα προβλήματα που παρουσιάστηκαν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα δεδομένα της έρευνας και η επεξεργασία των δεδομένων αυτών. Περιλαμβάνεται υποκεφάλαιο σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων. Τα εκατοστιαία ποσοστά των απαντήσεων παρουσιάζονται μέσα από κείμενο, ξεχωριστό για κάθε ερώτηση. Συνάμα γίνεται παραπομπή στο αντίστοιχο γράφημα που υπάρχει στο παράρτημα Β' έτσι ώστε ο αναγνώστης να έχει μία πλήρη εικόνα.

Ακολουθεί το πέμπτο κεφάλαιο το οποίο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της έρευνας. Πρόκειται για συμπεράσματα τα οποία εκμαιεύονται από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων ενώ περιστοιχίζονται και από εμπειρίες που απέκομισα κατά τις επισκέψεις στις βιβλιοθήκες αυτές.

Το έκτο κεφάλαιο περιλαμβάνει αποστάγματα της έρευνας και προσωπικές κρίσεις του γράφοντος. Γίνεται μια τελική κρίση της υπάρχουσας τωρινής κατάστασης εκθέτοντας παράλληλα και ορισμένες προτάσεις για βελτίωσή της.

Στο τέλος της εργασίας υπάρχουν τα παραρτήματα στα οποία οι αναγνώστες έχουν τη δυνατότητα να δουν και να ανατρέξουν στο ερωτηματολόγιο καθώς επίσης και στα αντίστοιχα γραφήματα των ερωτήσεων. Η σύνταξη της βιβλιογραφίας είναι καθιερωμένη σύμφωνα με το πρότυπο MLA¹⁵.

¹⁵ Glibaldy, Joseph. MLA Handbook for writers of research papers. 5th ed. New York: The Modern Language Association of America, 1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Η ΛΕΞΗ "ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ"

Η ανακάλυψη της γραφής από τον άνθρωπο έδωσε την ώθηση για την εμφάνιση των βιβλιοθηκών ως χώρους διαφύλαξης και προστασίας των εντύπων. Αρχικά η λέξη *βιβλιοθήκη* είχε διπλή σημασία, από τη μια σήμαινε τον τόπο συγκέντρωσης των βιβλίων και από την άλλη το άθροισμα των βιβλίων αυτών. «Στην ιστορία γενικά ο όρος *βιβλιοθήκη* σημαίνει τη συλλογή βιβλίων με ορισμένη ταξινόμηση και με σκοπό τη διατήρηση και τη διάδοση της γραπτής γνώσης για την πνευματική πρόοδο των ανθρώπων»¹⁶.

«Ο όρος **Βιβλιοθήκη** είναι ελληνικός, και, όπως μαρτυρεί ο Πομπήιος Φέστος, χρησιμοποιήθηκε από τους Έλληνες και τους Ρωμαίους για να δηλώσει είτε έναν μεγάλο αριθμό βιβλίων, είτε έναν χώρο μέσα στον οποίο ήσαν τοποθετημένα βιβλία»¹⁷.

Στην ελληνική γλώσσα η λέξη *βιβλιοθήκη* προέρχεται από τις λέξεις *βίβλος* ή *βιβλίον*, με τις οποίες οι αρχαίοι ονόμαζαν τον πάπυρο, μαζί με την προσθήκη της λέξης *θήκη* η οποία προέρχεται από το ρήμα *τίθημι*.¹⁸

Παραδοσιακά η έννοια του όρου βιβλιοθήκη είναι μια συλλογή βιβλίων και περιοδικών. Αυτή η συλλογή μπορεί να είναι μια προσωπική συλλογή ενός ανθρώπου αλλά συνηθέστερα πρόκειται για μία μεγάλη συλλογή η οποία χρηματοδοτείται και συντηρείται από τις αρχές μιας πόλης ή ενός οργανισμού.

Στις μέρες μας οι συλλογές των βιβλιοθηκών έχουν εμπλουτιστεί και με μη έντυπο υλικό και αποτελούν καταθετήρια και σημεία πρόσβασης για οπτικοακουστικό υλικό, χάρτες, CD-ROM, DVD και βιντεοκασέτες¹⁹. Καινοτόμα κατάσταση αποτελεί η πρόσβαση τόσο σε βάσεις δεδομένων όσο και στο διαδίκτυο από το οποίο οι χρήστες

¹⁶ Ανδρεάδου, Ολυμπία. *Ιστορία βιβλιοθηκών*. Θεσσαλονίκη, 1985, σ.28.

¹⁷ 22 Νοεμ. 2007 < <http://www.libraries.gr/nonmembers/gr/main.htm>>

¹⁸ Ανδρεάδου, Ολυμπία. : σ.28.

¹⁹ 22 Νοεμ. 2007 <<http://el.wikipedia.org/wi>>

μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για το θέμα που τους ενδιαφέρει σε διάφορες βάσεις αλλά και βιβλιογραφία.

Με την πάροδο των χρόνων η λειτουργία των βιβλιοθηκών έχει εμπλουτιστεί. Πέραν της βασικής λειτουργίας της να συγκεντρώνει και να διαφυλάξει το υλικό της διαδραματίζει πλέον και έναν αποφασιστικό ρόλο στη διάδοση της γνώσης συμβάλλοντας και στην πνευματική άνοδο της κοινωνίας.

Σύμφωνα με την Ολυμπία Ανδρεάδου (1985) η λέξη βιβλιοθήκη ετυμολογικά έχει πάρει τις παρακάτω αποχρώσεις:

- α) Έπιπλο ή δωμάτιο που είναι κατασκευασμένο για τη συστηματική ταξινόμηση βιβλίων ή την μελέτη τους.
- β) Κτίριο στο οποίο έχουν ταξινομηθεί συστηματικά βιβλία και διατίθενται για χρήση στο κοινό, π.χ. Εθνική Βιβλιοθήκη, Δημοτική Βιβλιοθήκη.
- γ) Το σύνολο των βιβλίων που έχει στην κατοχή του ένα άτομο.
- δ) Δημιουργία σειράς έργων που έχουν εκδοθεί με δαπάνες ενός χορηγού, π.χ. Ομήρειος βιβλιοθήκη.
- στ) Αρχείο για επίσημη αναγραφή διαφόρων γεγονότων.
- ζ) Μεταφορική σημασία = ο πολυμαθής π.χ. Κινητή βιβλιοθήκη.

Η ιστορία των βιβλιοθηκών έχει ταυτιστεί με την γενικότερη ιστορία της χώρας στην οποία λειτουργεί και «έχει διαγράψει πορεία παράλληλη και ανάλογη με την εξέλιξη των κοινωνιών»²⁰.

²⁰ Ανδρεάδου, Ολυμπία.: σ.30.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Η Αίγυπτος και η Μεσοποταμία είναι οι χώρες στις οποίες γεννήθηκε πρώτα ο πολιτισμός. Οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν στα εδάφη αυτά την πιο πρώιμη μορφή πολιτισμού, την γραφή. Έχουν ανακαλυφθεί ενεπίγραφες πήλινες πινακίδες οι οποίες χρονολογούνται λίγο πριν το 3000 π.Χ. ενώ γύρω στα 2700 π.Χ. ο Σουμέριοι είναι αυτοί οι οποίοι κτίζουν πρώτοι βιβλιοθήκες διατηρώντας σε αυτές διάφορα γραπτά.

Παράλληλα με την άνθηση των Σουμερίων πραγματοποιείται και η πολιτισμική άνθηση των Αιγυπτίων. Οι Αιγύπτιοι χρησιμοποίησαν την ιερογλυφική γραφή για να δημιουργήσουν εντυπωσιακές επιγραφές και αργότερα την ιερατική γραφή. Ώθηση στην γραφή έδωσε η ανακάλυψη του παπύρου στον οποίο έγραφαν με μελάνη και βούρτσινη πένα. Ιδιαίτερες αναφορές σε βιβλιοθήκες της Αιγύπτου δεν υπάρχουν παρά μόνο για την βιβλιοθήκη του Ραμσή ΙΙ στη Θήβα η οποία περιείχε 20.000 παπύρους²¹.

Αργότερα ο θεσμός αυτός εξαπλώθηκε στη Βαβυλώνα και την Παλαιστίνη. Ωστόσο το σύστημα των βιβλιοθηκών το τελειοποίησαν οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι. Τις πρώτες ενδείξεις για την εμφάνιση βιβλιοθηκών στον ευρύτερο ελληνικό χώρο συνάγουμε από πήλινες πινακίδες της Μινωικής και της Μυκηναϊκής εποχής, που βρέθηκαν σε ανασκαφές. Οι Κρήτες ανέπτυξαν την Γραμμική Α και έπειτα την Γραμμική Β η οποία και υιοθετήθηκε από τους Μυκηναίους. Τον 8^ο αιώνα οι Έλληνες υιοθετούν το φοινικικό αλφάβητο με 22 γράμματα και από τον 5^ο αιώνα έχουμε την εμφάνιση των βιβλίων και των ιδιωτικών βιβλιοθηκών.

Στο κείμενο που ακολουθεί ιστορούνται οι σημαντικότερες βιβλιοθήκες του Ελληνισμού κατά περιόδους ξεκινώντας από την Αρχαιότητα, μεταβαίνοντας στον Μεσαίωνα και καταλήγοντας στους Νεώτερους Χρόνους. Καταφαίνεται ότι οι Ελληνικές Βιβλιοθήκες είχαν πάντοτε την τύχη του Ελληνικού Έθνους.

Οι κατακτητές συνήθως κατέστρεφαν τα μνημεία πολιτισμού και μαζί με αυτά και τις βιβλιοθήκες. Γίνεται αναφορά στις αρχαίες βιβλιοθήκες του Ελλαδικού χώρου, τις βυζαντινές βιβλιοθήκες ενώ ιδιαίτερη μνεία πραγματοποιείται για την βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, της Περγάμου και του Αριστοτέλη.

²¹ Α.Ι.Τόγια. Εισαγωγή στη βιβλιοθηκονομία-Είδη βιβλιοθηκών. Σίνδος, 1997, σ.6

Επιπρόσθετα επισημαίνονται οι σημαντικότερες βιβλιοθήκες της Νεώτερης Ελλάδος από τον 19 αιώνα και εξής, πραγματοποιείται διαχωρισμός των ειδών των βιβλιοθηκών ενώ στο τελευταίο υποκεφάλαιο γίνεται παρουσίαση του κοινωνικού ρόλου που επιτελεί η βιβλιοθήκη στη σημερινή κοινωνία.

1.1. Οι Βιβλιοθήκες στην αρχαία Αθήνα

Η Αθήνα αποτέλεσε το κέντρο της πνευματικής ζωής στην Ελλάδα. Σε αυτό βοήθησε σημαντικά η διάδοση της λογοτεχνίας κυρίως μετά τον 5^ο αιώνα όπου εμφανίζονται και επικρατούν τα βιβλία και οι ιδιωτικές βιβλιοθήκες με αποτέλεσμα να ακολουθήσει πολιτιστική και πνευματική άνοδος²². Η πρώτη δημόσια βιβλιοθήκη στην πόλη ιδρύθηκε επί εξουσίας του τυράννου Πεισίστρατου, μαθητή του Σόλωνα. Ο αθηναϊκός λαός υποδέχτηκε με ενθουσιασμό την ίδρυση της βιβλιοθήκης οποία ωστόσο δεν είχε ευμενή κατάληξη. «Αφού παρέμεινε ανέπαφη ενάμιση περίπου αιώνα, λεηλατήθηκε από τον Ξέρξη το 480 π.Χ. όταν αυτός κατέλαβε και πυρπόλησε την Αθήνα»²³.

Αργότερα όμως ο Σέλευκος ο Νικάτωρ (358-280 π.χ.) όταν και βασιλέψε στην Περσία πιθανόν να μετέφερε πάλι στη Αθήνα την συλλογή της βιβλιοθήκης. Κάτι τέτοιο είναι δύσκολο να συνέβη αν αναλογιστούμε το γεγονός ότι την εποχή εκείνη οι Πτολεμαίοι έπαιρναν αρκετά βιβλία από αυτή τη συλλογή με σκοπό να τα μεταφέρουν στην Αίγυπτο και να πλουτίσουν τη συλλογή της βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας, όπως σχετικά μας πληροφορεί η Ολυμπία Ανδρεάδου²⁴.

Άλλη σημαντική βιβλιοθήκη της αρχαίας Αθήνας αποτέλεσε αυτή που ιδρύθηκε από τον φιλέλληνα αυτοκράτορα Αδριανό Πόπλιο ο οποίος αναδείχτηκε μέγας ευεργέτης της Αθήνας πραγματοποιώντας σημαντικά έργα. Ένα από αυτά αποτέλεσε και η ίδρυση της πολυτελής βιβλιοθήκης στο κέντρο τη πόλεως. «Η βιβλιοθήκη κτίστηκε ίσως κατά την διάρκεια του τελευταίου ταξιδιού του αυτοκράτορα το 132-131 στην Αθήνα. Αρχιτεκτονικά οργανωνόταν γύρω από μια μεγάλη κλειστή εσωτερική αυλή με ένα ορθογώνιο σε κάτοψη οικοδόμημα στο βάθος»²⁵.

²² το ίδιο, σ.7.

²³ Νταβαρίνος, Παναγιώτης. Ιστορία Βιβλιοθηκών του Ελληνισμού. Αθήνα: Έλλην, 1998, σ.3.

²⁴ Ανδρεάδου, Ολυμπία. Ιστορία βιβλιοθηκών. Θεσσαλονίκη, 1985, σ.34.

²⁵ Νταβαρίνος, Παναγιώτης, *ό. π.*, σ.32.

Μέσα στη βιβλιοθήκη υπήρχαν αίθουσες προς διάλεξη και ανάγνωση κειμένων ενώ εξωτερικά ο περίβολος της βιβλιοθήκης ήταν ισχυρά οχυρωμένος έτσι ώστε να διαφυλάσσεται η ακεραιότητά του από κάθε κίνδυνο. Η βιβλιοθήκη του Αδριανού στην Αθήνα ακολούθησε το πρότυπο του Μουσείου της Αλεξάνδρειας ενώ υπάρχει η άποψη πως στην συλλογή της βρίσκονταν μόνο ελληνικά βιβλία²⁶, χωρίς βέβαια αυτό να έχει εξακριβωθεί ως τις μέρες μας.

1.2. Η Βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη

Η πιο φημισμένη συλλογή στην αρχαία Αθήνα ήταν η ιδιωτική βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη της οποίας η ίδρυση πραγματοποιήθηκε το 325 π.Χ. όπου και έμεινε ανοιχτή μέχρι το 425 μ.Χ.²⁷ «Σκοπός της ήταν να δώσει ώθηση στην επιστημονική γνώση καθώς κάλυπτε κάθε επιστημονικό πεδίο. Η βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη αποτελούνταν από 400 βιβλία χωρισμένα σε *εξωτερικά* συγγράμματα, που απευθύνονταν στο ευρύ κοινό, από *εσωτερικά ή διδακτικά* που περιλάμβαναν τις παραδόσεις του στο Λύκειο (π.χ. Αναλυτικά, Φυσικά, Ηθικά, Όργανον) και από τα *ξένα* βιβλία που αγόρασε ή απόκτησε από δωρεές για να υποβοηθήσουν το έργο το δικό του και της σχολής του»²⁸.

Η βιβλιοθήκη αυτή ονομάστηκε Περίπατος και οι οπαδοί της περιπατητικοί φιλόσοφοι. Το όνομα αυτό το πήραν από το γεγονός πως Αριστοτέλης δίδασκε στο Λύκειο όχι καθιστός αλλά περπατώντας και ακολουθούμενος από τους ακροατές του. Διάδοχοι αυτής της σπουδαίας βιβλιοθήκης υπήρξαν ο Θεόφραστος και ο Νηλέας. Ο Αριστοτέλης ο οποίος υπήρξε και διδάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, μετά το θάνατο του τελευταίου αποσύρθηκε στην Χαλκίδα έχοντας πάρει μαζί του ορισμένα από τα βιβλία της συλλογής. Την υπόλοιπη συλλογή κληρονόμησε ο μαθητής του Θεόφραστος ο οποίος και συνέχισε τη διδασκαλία.

²⁶ το ίδιο, σ.37.

²⁷ Σεμερτζάκη, Εύα. Οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα: σύντομη ιστορική αναδρομή. 22 Νοέμ. 2007 <http://clients.cancom.gr/eugen-events/praktika_semertzaki.doc>

²⁸ το ίδιο

Ο Νηλέας έπειτα κληρονόμησε από το Θεόφραστο την συλλογή αυτή. «Από τον Αθηναίο²⁹ λέγεται, ότι ο Πτολεμαίος ο Φιλάδελφος αγόρασε από το Νηλέα όλη τη βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη και μαζί με άλλα βιβλία που αγόρασε από τη Ρόδο τη μετέφερε στην Αλεξάνδρεια. Αντίθετα ο Στράβωνας υποστηρίζει ότι ο Νηλέας ο οποίος διατηρούσε δική του ιδιωτική βιβλιοθήκη, μετέφερε στην πατρίδα του, τη Σκήψη της Τρωάδας, τη βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη. Έπειτα ο Νηλέας άφησε την βιβλιοθήκη στους κληρονόμους του οι οποίοι και την κλείδωσαν σε κιβώτια με αποτέλεσμα να την ξεχάσουν εκεί»³⁰. Έπειτα από πολλές περιπέτειες η βιβλιοθήκη κατέληξε στα χέρια του Σύλλα³¹ ο οποίος και την μετέφερε στην Ρώμη προς τέρψη του βιβλιόφιλου ρήτορα Κικέρων.

1.3. Βιβλιοθήκες στον Ελλαδικό χώρο

Στον Ελλαδικό χώρο υπήρχαν και άλλες σημαντικές βιβλιοθήκες. Συγκεκριμένα στην Σάμο ο τύραννος Πολυκράτης ίδρυσε μια θαυμαστή βιβλιοθήκη η οποία και συγκέντρωσε στους κόλπους της ένα κύκλο ποιητών και λογοτεχνών. Άξιες αναφοράς είναι και οι περίφημες σχολές: η Ακαδημία του Πλάτωνα, η σχολή των Επικουρείων, οι ιδιωτικές βιβλιοθήκες του Ευριπίδη, του Νικοκράτους της Κύπρου, του άρχοντα Ευκλείδη και του Ευθύδημου. «Άλλες βιβλιοθήκες στον Ελλαδικό χώρο συναντούμε στους Δελφούς, την Πάτρα και την Κόρινθο»³².

1.4. Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας

«Η βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας αποτέλεσε το σύμβολο της πνευματικής κυριαρχίας του ελληνισμού στην οικουμένη και στοιχείο ενότητας του ελληνικού

²⁹ περίφημος γραμματικός από τη Ναύκρατη της Αιγύπτου.

³⁰ Ανδρεάδου, Ολυμπία, *ό. π.*, σ.36.

³¹ Ρωμαίος αριστοκράτης, ύπατος και δικτάτορας.

³² Ανδρεάδου, Ολυμπία, *ό. π.*, 1984, σ.37.

υπερκράτους στον ως τότε γνωστό κόσμο»³³. Η πόλη της Αλεξάνδρειας κτίστηκε από τον Αλέξανδρο το 322 π.Χ.³⁴ και έγινε ένα από τα μεγαλύτερα πνευματικά κέντρα της περιόδου. Εμπνευστής της μεγάλης αυτής βιβλιοθήκης φέρεται να ήταν ο ίδιος ο Μέγας Αλέξανδρος, όπως μας πληροφορεί ο Κωνσταντίνος Στάϊκος³⁵. «Άρχισε να σχεδιάζεται από τον Πτολεμαίο τον Ι που πέθανε το 283 π.Χ. και υλοποιήθηκε από τον υιό του τον Πτολεμαίο τον ΙΙ τον Φιλάδελο»³⁶.

«Η βιβλιοθήκη αποτελούνταν από δύο κτίσματα: το πρώτο, το οποίο ήταν και το αξιολογότερο, βρισκόταν στη συνοικία του Βρουχίου κοντά στο λιμάνι και το δεύτερο, που ήταν παράρτημα της πρώτης εγκαταστάθηκε στον περίβολο του ναού του Σερέπιδος»³⁷. Η βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας ήταν η πλουσιότερη βιβλιοθήκη της Αρχαιότητας. Σε αυτό συνέβαλλαν τρεις λόγοι, πρώτον η φθηνή τιμή του παπύρου, δεύτερον τα χρηματικά ποσά που δίνονταν προς αγορά βιβλίων και τρίτον οι διάφοροι πόροι που προέρχονταν από το Μουσείο³⁸.

Η συλλογή της, στην οποία βρίσκονταν έργα από όλο τον κόσμο, αριθμούσε 200.000 κυλίνδρους³⁹ και 700.000 παπύρους⁴⁰. Στην συλλογή αυτή περιλαμβάνονταν και έργα ελλήνων συγγραφέων και «τα έργα τους, αποσπασματικά και μη ή και γνωστά από έμμεσες αναφορές, εκτείνονται σε περίπου 50.000 παπύρινα βιβλία. Ο Wilamowitz⁴¹ υποστήριζε ότι μας έχει διασωθεί μόλις το ένα πέμπτο της ελληνικής *κλασσικής* λογοτεχνικής παραγωγής, πράγμα που σημαίνει ότι οι προϊστάμενοι της Βιβλιοθήκης υπολόγιζαν ότι το corpus της ελληνικής γραμματείας θα αριθμούσε περίπου 250.000 παπύρινα βιβλία»⁴².

Σύμφωνα με τον Παναγιώτη Νταβαρίνο (1998), η παρακμή της βιβλιοθήκης επήλθε από δύο σημαντικά γεγονότα τα οποία και σημάδεψαν την πορεία της, αρχικά ήταν η απόφαση του βασιλιά της Περγάμου Ευμένη Β' να ανταγωνιστεί την βιβλιοθήκη της Περγάμου και δεύτερον ο διωγμός που εξαπέλυσε κατά των διανοούμενων ο Πτολεμαίος Ζ' ή Ευεργέτης Β'. Σχετικά με την οριστική καταστροφή της

³³ Στάϊκος, Κωνσταντίνος. Ιστορία της βιβλιοθήκης στον δυτικό πολιτισμό: από τον Μίνωα στην Κλεοπάτρα. Αθήνα: Κότινος, 2002, σ.157.

³⁴ Ανδρεάδου, Ολυμπία. Ιστορία βιβλιοθηκών. Θεσσαλονίκη, 1984, σ.38.

³⁵ Στάϊκος, Κ.: σ.159.

³⁶ Ανδρεάδου, Ο.: σ.38.

³⁷ το ίδιο, σ.38.

³⁸ το ίδιο, σ.39.

³⁹ Στάϊκος, Κ.: σ.188.

⁴⁰ Ανδρεάδου, Ο.: σ.38.

⁴¹ Ο Γερμανός φιλόλογος Ulrich von Wilamowitz - Moellendorff (1848-1931) υπήρξε κορυφαίος μελετητής και δάσκαλος των κλασικών γραμμάτων.

⁴² Στάϊκος, Κ.: σ.195.

βιβλιοθήκης υπάρχουν αρκετές απόψεις, μία από αυτές όπως μας πληροφορεί η Ολυμπία Ανδρεάδου (1985) είναι ότι η βιβλιοθήκη καταστράφηκε από φωτιά την οποία έβαλε ο Ιούλιος Καίσαρας το 47 μ.Χ.

1.5. Η Βιβλιοθήκη της Περγάμου

Η δεύτερη πιο σημαντική βιβλιοθήκη κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής εποχής ήταν αυτή της Περγάμου. Ο Άτταλος Α΄ είχε την φιλοδοξία να ιδρύσει μια ανταγωνιστική προς τη Αλεξάνδρεια βιβλιοθήκη γι'αυτό και είχε συγκεντρώσει πολλούς επιφανείς πνευματικούς ανθρώπους στην αυλή του. Την φιλοδοξία του αυτή υλοποίησε ο Ευμένης Β΄, υιός και διάδοχός του. Έκτισε τη βιβλιοθήκη δίπλα στο μεγάλο ιερό της Αθηνάς στην ακρόπολη της Περγάμου. «Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι περιείχε 200.000 τόμους»⁴³. Η βιβλιοθήκη εξελίχθηκε σε κέντρο γραμμάτων και τεχνών κάνοντας γνωστό το όνομά της σε όλον τον κόσμο. Η ανάπτυξη της αυτή συντελέστηκε στα χρόνια της βασιλείας του Ευμένη του Β΄.

Πρωταγωνιστικό ρόλο τόσο στον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης όσο και στην φιλολογική κίνησή της διαδραμάτισε ο Κράτης. Υπήρξε πρώτος διευθυντής της βιβλιοθήκης και σε αυτόν αποδίδεται η σύνταξη του καταλόγου των έργων της βιβλιοθήκης⁴⁴. Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Στάϊκο (2002), ο Μάρκος Αντώνιος δώρισε στην Κλεοπάτρα 200.000 τόμους από την βιβλιοθήκη της Περγάμου και πολλοί θεωρούν ότι το δώρο αυτό σχετίζεται με την υποτιθέμενη πυρπόληση της Οικουμενικής Βιβλιοθήκης στα χρόνια του Καίσαρα το 47 π.Χ.⁴⁵

⁴³ Νταβαρίνος, Παναγιώτης.: σ.21.

⁴⁴ Ανδρεάδου, Ολυμπία.: σ.43.

⁴⁵ Στάϊκος, Κ.: σ.256.

1.6. Οι Βυζαντινές Βιβλιοθήκες

Η αρχή της Βυζαντινής περιόδου ορίζεται το 330 μ.Χ. και τελειώνει με την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως το 1453 μ.Χ. Από τον 4^ο αιώνα και για πάνω από 1000 χρόνια η Κωνσταντινούπολη αποτέλεσε το πνευματικό κέντρο για πολλούς λόγιους, εκδότες, ιστορικούς, σχολιαστές και θεολόγους. Σε αυτούς τους ανθρώπους οφείλουμε τη διατήρηση πολλών κλασικών έργων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως σε αυτή την περίοδο στην Κωνσταντινούπολη ήταν ανεπτυγμένη σε τέτοιο βαθμό η πνευματική ζωή που η έλλειψη μόρφωσης θεωρείτο έγκλημα⁴⁶.

Η πρώτη Δημόσια Βιβλιοθήκη στην Κωνσταντινούπολη ιδρύεται από τον υιό του Μ.Κωνσταντίνου τον Κωνσταντίο Β' το 357 μ.Χ. η οποία και καταστρέφεται το 475 από πυρκαγιά. Κύριο σκοπό η βιβλιοθήκη είχε την συγκέντρωση των έργων της κλασικής γραμματείας. Σχετικά με τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης δεν έχουμε σημαντικές πληροφορίες και όπως αναφέρει ο Κωνσταντίνος Στάϊκος (2002) ανάλογος βιβλιακός πλούτος δεν υπήρχε στην Πόλη, αν αναλογιστούμε και το γεγονός ότι λίγα χρόνια πριν ο Μέγας Κωνσταντίνος για να προμηθευτεί 50 αντίγραφα της Παλαιάς Διαθήκης αναγκάστηκε να στραφεί στο βιβλιογραφικό εργαστήριο του Ευσεβίου στην Καισάρεια. Σύμφωνα με τους ερευνητές η βιβλιοθήκη άντλησε υλικό από ό,τι είχε διασωθεί από την μεγάλη βιβλιοθήκη της Πτολεμαίων.

Ο Ιούλιος ο Παραβάτης υπήρξε και αυτός ιδρυτής βιβλιοθήκης στη Βασιλείο Στοά η οποία περιελάμβανε 120.000 τόμους βιβλίων και καταστράφηκε από πυρκαγιά το 477⁴⁷. Σύμφωνα με τον Παναγιώτη Νταβαρίνο (1998) από αναφορές κειμένων που έχουν διασωθεί αναφέρεται ένα Οκτάγωνο παρά την Αγία Σοφία, στο οποίο στεγαζόταν η αυτοκρατορική Βιβλιοθήκη, και ένα κτίριο στη βασιλική στοά στο οποίο και κατετέθη η μεγάλη συλλογή του Ιουλιανού του Παραβάτη⁴⁸.

Η Ολυμπία Ανδρεάδου (1985) αναφέρει πως τον 8^ο αιώνα μ.Χ. κτίστηκε νέα αυτοκρατορική βιβλιοθήκη της οποίας η συλλογή περιελάμβανε 35.000 τόμους βιβλίων. Αποτέλεσε το κέντρο της *Οικουμενικής Σχολής* με διευθυντή τον *Οικουμενικό Διδάσκαλο* και την βοήθεια δώδεκα λογίων⁴⁹. Το τέλος της βιβλιοθήκης αυτής έρχεται το 726 όταν ο Λέων ο Ίσαυρος δίνει το πρόσταγμα να καεί η βιβλιοθήκη επειδή οι λόγιοι δεν εκπλήρωναν τις απαιτήσεις του.

⁴⁶ Ανδρεάδου, Ολυμπία.: σ.56.

⁴⁷ το ίδιο, σ.56.

⁴⁸ Νταβαρίνος, Παναγιώτης. *Ιστορία Βιβλιοθηκών του Ελληνισμού*. Αθήνα: Έλλην, 1998.

⁴⁹ το ίδιο, σ.56.

Η επόμενη αυτοκρατορική βιβλιοθήκη ιδρύεται από τον Κωνσταντίνο τον Πορφυρογέννητο. Από την Ολυμπία Ανδρεάδου (1985) επισημαίνεται πως η αυτοκρατορική αυτή βιβλιοθήκη περιείχε βιβλία της αρχαίας φιλολογίας μέχρι τα χρόνια του Πατριάρχη Φώτιου.

Ο τελευταίος έχει περιγράψει και αναλύσει 280 συγγραφικά έργα αρχαίων και μαζί με τον Θόδωρο Στουδίτη βοήθησαν στην εξάπλωση των βιβλιοθηκών στα μοναστήρια⁵⁰.

Οι μοναστηριακές βιβλιοθήκες της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας παρουσιάζονται ανώτερες και πιο αξιολογες από τις ιδιωτικές. Η αξία των συλλογών τους είναι ανεκτίμητη καθώς περιείχαν έργα των πατέρων της εκκλησίας, ποιητικά και ιστορικά έργα των συγγραφέων της αρχαιότητας. «Τις βιβλιοθήκες τις διαφύλαγαν άγρυπνα ενώ μορφωμένοι μοναχοί φρόντιζαν για τον πλουτισμό τους»⁵¹.

Οι μοναχοί επιδίδονταν σε αντιγραφή των παλιών και φθαρμένων χειρογράφων με σκοπό φυσικά την διάσωσή τους. Στον βωμό της αντιγραφής και διάσωσης συγγραμμάτων εκκλησιαστικού περιεχομένου οι μοναχοί ελέω έλλειψης πρώτης ύλης, δηλαδή περγαμηνής, έξυναν τις περγαμηνές κλασσικών έργων για να αντιγράψουν σε αυτές τα έργα με εκκλησιαστικό περιεχόμενο. Ως αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είχαμε την καταστροφή σημαντικών έργων κλασσικών συγγραφέων.

Ορισμένες μοναστηριακές βιβλιοθήκες που διακρίνονται την εποχή αυτή είναι του Αγίου Όρους, του Ευαγγελιστού Ιωάννου στην Πάτμο και η βιβλιοθήκη της μονής του Σινά⁵².

Από τις βιβλιοθήκες της Κωνσταντινούπολης μετά την άλωση το 1453 αυτές που έχουν σωθεί ως τις μέρες μας είναι οι εξής: βιβλιοθήκη της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, της Μεγάλης του Γένους Σχολής, του Φιλολογικού Συλλόγου και του Παναγίου Τάφου στο Φανάρι. Στον Ελλαδικό χώρο η ίδρυση των βιβλιοθηκών μετά το 1453 έχει ελαττωθεί. Η Ολυμπία Ανδρεάδου (1985) μας πληροφορεί πως η λειτουργία τους συνδέεται μόνο με μέρη στα οποία έχουν παραχωρηθεί προνόμια από τον Σουλτάνο. Οι συλλογές των βιβλιοθηκών αυξάνονται από δωρεές ομογενών του εξωτερικού με βιβλία τα οποία εκτυπώνονται εκτός Ελλάδος.

⁵⁰ το ίδιο, σ.57.

⁵¹ το ίδιο, σ.58.

⁵² το ίδιο, σ.58.

1.7. Οι Μεγάλες Βιβλιοθήκες της Νεότερης Ελλάδας (19^{ος} αιώνας κ.ε.)

Από τις απαρχές της Νεώτερης Ελλάδας μέχρι και σήμερα, δεν υπήρξε ιδιαίτερη κρατική μέριμνα σχετικά με τις βιβλιοθήκες. Παρόλο που οι βιβλιοθήκες ανέκαθεν αποτελούν κέντρα οργανωμένης γνώσης και πληροφόρησης η πολιτεία σε καμία εποχή δεν πρόσφερε ποτέ νομοθετική κάλυψη για την οργάνωσή τους και κονδύλια προς οικονομική ενίσχυση⁵³. Ο Ιωάννης Καποδίστριας με την εκπαιδευτική πολιτική του έδωσε ώθηση στη δημιουργία βιβλιοθηκών, ωστόσο οι μετέπειτα κυβερνήσεις δεν ακολούθησαν το παράδειγμά του. Οι Έλληνες της διασποράς ήταν αυτοί που με το μεράκι, το πάθος τους και την αγάπη τους για την Ελλάδα συγκέντρωναν βιβλία και πρόσφεραν χρήματα με σκοπό την ίδρυση βιβλιοθηκών όπως είναι οι ακόλουθες: Εθνική Βιβλιοθήκη, Γεννάδειος, Μπενάκη και άλλες. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες από αυτές καθώς επίσης και άλλες σημαντικές βιβλιοθήκες της νεώτερης Ελλάδος.

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

Ιδρύθηκε το 1829 από τον Ιωάννη Καποδίστρια στην Αίγινα και εγκαταστάθηκε μαζί με το Εθνικό Μουσείο στο Ορφανοτροφείο Αίγινας με πρώτο διευθυντή τον Α.Μουστοξύδη. Το 1832 η βιβλιοθήκη χωρίζεται από το Μουσείο και λειτουργεί ως δημόσια. Το 1834 μεταφέρεται στη Αθήνα όπου διευθυντής της διετέλεσε ο Γ.Γεννάδιος. Το 1838 σχηματίζεται και η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου όπου το 1842 ενώνεται με την Δημόσια και το 1866 οι δύο αυτές βιβλιοθήκες συγχωνεύονται σε μία, την Εθνική Βιβλιοθήκη. Το 1903 πραγματοποιείται η μεταφορά της στο κτίριο της οδού Πανεπιστημίου που κτίστηκε με σχέδια του Δανού αρχιτέκτονα Χάνσεν και την δωρεά των αδερφών Βαλλιάνων⁵⁴. Από το επώνυμο των δωρητών ονομάστηκε Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη.

⁵³ Θανοπούλου, Κατερίνα, Παλαμιώτη, Σοφία και Μπεκατώρος, Στέφανος. Βιβλιοθήκες: γιατί δεν έχουμε; τι πρέπει να γίνει;. Αθήνα: εκδόσεις παρουσία, 1999, σ.12.

⁵⁴ Κοκκίνης, Σπύρος. Βιβλιοθήκες και βιβλία ή τα σκοτάδια με αριθμούς. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή, 1981, σ.18.

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος έχει σκοπό τη συγκέντρωση έντυπου και μη υλικού που αφορά τον Ελληνισμό, τη διατήρηση του και την διάθεσή του στο αναγνωστικό κοινό. Περιλαμβάνει 2.000.000 περίπου τόμους βιβλίων, περιοδικές εκδόσεις, σπάνιες εκδόσεις, χειρόγραφα, σπουδαία συλλογή εφημερίδων και επιπλέον το Αρχείο των Αγωνιστών του 1821⁵⁵. Κάθε χρόνο η συλλογή της πλουτίζεται με δωρεές και αγορές βιβλίων.

Βιβλιοθήκη της Βουλής

Η βιβλιοθήκη της Βουλής αποτελεί τμήμα του Ελληνικού Κοινοβουλίου και «είναι η δεύτερη από την άποψη τόμων βιβλιοθήκη της Ελλάδος»⁵⁶. Η ίδρυσή της πραγματοποιείται το 1845 για τις ανάγκες του Νομοθετικού Σώματος. Πρώτος διευθυντής της ορίστηκε ο Γεώργιος Τερτσέτης. Το 1854 το κτίριο καταστρέφεται από πυρκαγιά που ξεσπά όμως τα βιβλία διασώθηκαν και στεγάσθηκαν πάλι στον ίδιο χώρο σε δύο νέα κτίρια. Το 1934 η βιβλιοθήκη μεταφέρεται στο μέγαρο των Παλαιών Ανακτόρων όπου βρίσκεται ως τις μέρες μας. Η συλλογή της είναι πλούσια σε περιοδικά, εφημερίδες, ιστορικά έγγραφα, σπάνια χειρόγραφα, περγαμηνές, αρχέτυπα και βιβλία ποικίλης ύλης. Σπουδαία δωρεά δέχτηκε από τον Εμμανουήλ Μπενάκη ο οποίος αγόρασε και δώρισε τη βιβλιοθήκη Γιάννη Ψυχάρη με 35.000 τόμους⁵⁷. Αυτή η Μπενάκειος Βιβλιοθήκη λειτουργεί ως παράρτημα περιέχοντας έργα Ελλήνων κλασικών και Γάλλων συγγραφέων καθώς και βιβλία γλωσσολογικά και θρησκευολογικά.

Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

Η Γεννάειος Βιβλιοθήκη είναι η σπουδαιότερη των ειδικών βιβλιοθηκών της Ελλάδος. Ιδρύεται το 1921 από την δωρεά του Ι.Γεννάδιου (24.000 τόμοι) στη μνήμη του πατέρα του Γεώργιου Γεννάδιου στην Αμερική Σχολή των Κλασικών Σπουδών και με τον όρο να κτισθεί ειδικό κτίριο.⁵⁸ Έχει μια πλούσια συλλογή σε βιβλία και περιοδικά ελληνικής φιλολογίας και ιστορίας. Πολύτιμα είναι τα αρχέτυπα και οι σπάνιες εκδόσεις Βυζαντινών συγγραφέων.

⁵⁵ Νταβαρίνος, Παναγιώτης.: σ.117.

⁵⁶ Ανδρεάδου, Ολυμπία.: σ.181.

⁵⁷ Κοκκίνης, Σπύρος.: σ.20.

⁵⁸ το ίδιο, σ.20.

Διαθέτει συλλογή εφημερίδων, βιβλίων της ελληνικής γλώσσας και πλούσιο φωτογραφικό υλικό με την ιστορία και την τοπογραφία της Ελλάδος.

Δημοτική Βιβλιοθήκη της Θεσσαλονίκης

«Ιδρύθηκε το 1935⁵⁹ και ανήκει στο Δήμο. Διοικείται από συμβούλιο με πρόεδρο τον Δήμαρχο Θεσσαλονίκης. Χρηματοδοτείται από το Δήμο και το Υπουργείο Πολιτισμού»⁶⁰. Η συλλογή της περιλαμβάνει σπάνιες εκδόσεις και μια πολύτιμη συλλογή εφημερίδων και περιοδικών. Επιπρόσθετα έχει ιστορικά έγγραφα σπάνιας αξίας, χειρόγραφα, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, χάρτες και άτλαντες. Εκείνο που την κάνει ξεχωριστή είναι ο εκσυγχρονισμός και οι διάφορες δραστηριότητές της.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης έχει αυτοματοποιήσει τις λειτουργίες της και ενεργεί σύμφωνα με διεθνείς κανόνες διαχείρισης του υλικού της. Όπως μας επισημαίνει ο Παναγιώτης Νταβαρίνος (1998) η βιβλιοθήκη έχει εξελιχθεί σε συντονιστικό κέντρο των παραρτηματικών Δημοτικών Βιβλιοθηκών της πόλης⁶¹. Έχει δημιουργήσει δηλαδή ένα δίκτυο στο οποίο συμπεριλαμβάνονται έξι δανειστικά παραρτήματα, επτά παιδικές βιβλιοθήκες και μία κινητή μονάδα η οποία το 1988 μετεξελίχθηκε σε παιδική κινητή βιβλιοθήκη εξυπηρετώντας σχολικά συγκροτήματα, το Ειδικό Σχολείο και θερινές κατασκηνώσεις. Στους χώρους της βιβλιοθήκης λαμβάνουν χώρα πολλές δραστηριότητες όπως επιστημονικές, καλλιτεχνικές, παιδικές εκδηλώσεις και εκθέσεις βιβλίων.

1.8. Είδη Βιβλιοθηκών

Σύμφωνα με την Α.Ι. Τόγια οι βιβλιοθήκες ανάλογα με το είδος των συλλογών που διαθέτουν διακρίνονται σε Εθνικές, Δημόσιες, Σχολικές και Πανεπιστημιακές⁶². Εξυπηρετούν συνήθως χρήστες με διαφορετικές ερευνητικές ανάγκες, όπως για παράδειγμα μια Δημόσια Βιβλιοθήκη εξυπηρετεί τους χρήστες μιας κοινότητας

⁵⁹ Ο Παναγιώτης Νταβαρίνος υποστηρίζει ότι η Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης ιδρύθηκε το 1932.: σ.129.

⁶⁰ Ανδρεάδου, Ολυμπία.: σ.188.

⁶¹ Νταβαρίνος, Παναγιώτης.: σ.129.

⁶² Α.Ι.Τόγια. Εισαγωγή στη βιβλιοθηκονομία-Είδη βιβλιοθηκών. Σίνδος, 1997, σ.66.

έχοντας ως σκοπό να διευκολύνει και να ενθαρρύνει τη χρήση των πηγών της καθώς και να καλύψει τις αναγνωστικές ανάγκες των χρηστών.

Εν αντιθέσει μια Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη εξυπηρετεί καθηγητές, ερευνητές, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές οι οποίοι πραγματοποιούν έρευνα σε ένα θέμα που είναι εξειδικευμένο. Προς βοήθεια των αναγνωστών στο υποκεφάλαιο αυτό ορίζονται τα είδη των βιβλιοθηκών καθώς και οι σκοποί τους οποίους εξυπηρετούν.

Εθνικές Βιβλιοθήκες: Όπως επισημαίνει η Α.Ι.Τόγια (1997) είναι εκείνες οι βιβλιοθήκες που άσχετα με το πώς ονομάζονται είναι υπεύθυνες για την απόκτηση και διαφύλαξη αντιγράφων όλων των σημαντικών εκδόσεων που παράγονται σε μια χώρα και που λειτουργούν ως βιβλιοθήκες της κατά νόμο προσφοράς ή κατάθεσης αντιτύπων με κάποιο άλλο σύστημα⁶³. Οι βιβλιοθήκες αυτές πρέπει να προβαίνουν στην έκδοση εθνικής βιβλιογραφίας, στην απόκτηση και άλλων εκδόσεων σε παγκόσμια κλίμακα που αφορούν τη χώρα στην οποία λειτουργεί η εθνική βιβλιοθήκη, στην οργάνωση υπηρεσίας εθνικού βιβλιογραφικού πληροφοριακού κέντρου, στη σύνταξη συλλογικών καταλόγων και έκδοση αναδρομικής εθνικής βιβλιογραφίας. Επιδιώκουν τη συλλογή όσο το δυνατό μεγαλύτερου υλικού για όσο το δυνατό μεγαλύτερο διάστημα.

Δημόσιες ή δημοτικές Βιβλιοθήκες: Παρέχουν υπηρεσίες στο ευρύ κοινό και δανείζουν μέρος της συλλογής τους σε όλα τα μέλη της κοινότητας, ώστε οι τελευταίοι να πάρουν τα βιβλία σπίτι τους για διάστημα ημερών ή και εβδομάδων για να τα διαβάσουν και να καλύψουν έτσι τις ανάγκες τους για πληροφόρηση, εκπαίδευση, αυτό-συνειδητοποίηση και ψυχαγωγία⁶⁴.

Σχολική Βιβλιοθήκη: Αποτελεί την καρδιά του εκπαιδευτικού ιδρύματος στο οποίο ανήκει και απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε μαθητές που τους βοηθούν σε μελέτες και στις εργασίες τους κα σε καθηγητές για στήριξη του εκπαιδευτικού έργου. Σύμφωνα με τη Α.Ι.Τόγια η σχολική βιβλιοθήκη «είναι πλήρως ενταγμένη στο αναλυτικό πρόγραμμα και συμβάλλει αποφασιστικά στη διαδικασία της διδασκαλίας

⁶³ Α.Ι.Τόγια.: σ.56.

⁶⁴ το ίδιο, σ.75.

και της μάθησης στηρίζοντας το εκπαιδευτικό πρόγραμμα»⁶⁵. Στην συλλογή τους βρίσκονται βιβλία, περιοδικά και οπτικοακουστικό υλικό στηρίζοντας τη διδακτέα ύλη.

Πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες: Βασικός στόχος της Πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης είναι να εξυπηρετεί τους στόχους του ιδρύματος στο οποίο υπάγεται. Συμβάλλει στην θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση φοιτητών για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα⁶⁶. Ειδικότερα η Πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη στοχεύει στο να περιβάλλει όλο το φάσμα της γνώσης που διδάσκεται παρέχοντας πρόσβαση σε πληροφόρηση ανεξάρτητα από μορφή και γεωγραφική τοποθεσία. Οφείλει να ακολουθεί και να εξυπηρετεί τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των χρηστών, να συμμετέχει σε σύστημα διαδανεισμού όχι μόνο με βιβλιοθήκες στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό ανοίγοντας έτσι τους ορίζοντές της. Η πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων αλλά και η ηλεκτρονική μορφή του υλικού της θα βοηθήσει τους χρήστες να καλύψουν τον μεγάλο όγκο αναγκών για πληροφόρηση εξ αποστάσεως.

Ειδικές Βιβλιοθήκες: Η Α.Ι.Τόγια (1997) επισημαίνει: «Η Ένωση Ειδικών Βιβλιοθηκών ορίζει τις ειδικές βιβλιοθήκες ως εξής: α) μια βιβλιοθήκη ή κέντρο πληροφόρησης που συντηρείται από κάποια ένωση, σύλλογο, νομικό πρόσωπο ή άλλη ομάδα ή β) μια εξειδικευμένη ή τμηματική συλλογή μέσα σε κάποια βιβλιοθήκη για την οργάνωση και διάδοση πληροφοριών και την εξυπηρέτηση κυρίως εξειδικευμένων χρηστών μέσα από τη χρήση διαφόρων μέσων και μεθόδων»⁶⁷. Αυτές οι βιβλιοθήκες βρίσκονται συνήθως σε ιδιωτικές εταιρείες, δημόσιους οργανισμούς και κυβερνητικές υπηρεσίες.

⁶⁵ Το ίδιο, σ.81.

⁶⁶ 18 Νοεμ. 2007 < <http://www.lib.teithe.gr/Policies/Epilogi.html>>

⁶⁷ Α.Ι.Τόγια.: σ.90.

1.9. Ο ρόλος της βιβλιοθήκης στη σημερινή κοινωνία

Η μεταβολή και η αλλαγή είναι βασικά χαρακτηριστικά του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, συνακόλουθα και η βιβλιοθήκη υπόκειται σε συνεχείς αλλαγές διαφοροποιώντας συνάμα τον ρόλο και τις λειτουργίες της. Οι βιβλιοθήκες στο τέλος του 20^{ου} και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα μεταλλάσσονται με γοργούς ρυθμούς ως απόρροια της τεχνολογίας των υπολογιστών η οποία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξή τους. Πέραν της αυτοματοποίησης τους η οποία μετατρέπει τις βιβλιοθήκες από κέντρα μελέτης και πνευματικής καλλιέργειας σε κέντρα πληροφόρησης, το Διαδίκτυο και όλα τα νέα ηλεκτρονικά μηχανήματα μεταφοράς της γνώσης και της πληροφόρησης δίδουν άλλη διάσταση στη διακίνηση και χρήση των πληροφοριών. Το έντυπο υλικό θα παραμείνει ως το κύριο μέσο ανάγνωσης και παροχής πληροφοριών στους χρήστες ωστόσο σταδιακά με το πέρασμα των χρόνων η ηλεκτρονική τεχνολογία θα το αντικαταστήσει επηρεάζοντας έτσι και το σύνολο των λειτουργιών της σύγχρονης βιβλιοθήκης⁶⁸.

«Η συγκέντρωση των γραπτών μνημείων της ανθρωπότητας είναι η παλαιότερη και παραδοσιακότερη λειτουργία των βιβλιοθηκών, πλευρές της οποίας είναι η συλλογή, διατήρηση και βιβλιογραφική οργάνωση των πληροφοριών»⁶⁹. Η αύξηση του όγκου των πληροφοριών και των τεκμηρίων, η εμφάνιση νέων τεχνολογικών μηχανημάτων στους κόλπους της βιβλιοθήκης αποτελούν αιτίες που έχουν μεταβάλλει τον παραδοσιακό χαρακτήρα των βιβλιοθηκών. Εξόν της συγκέντρωσης και της διατήρησης των τεκμηρίων η βιβλιοθήκη στις μέρες μας επιτελεί και άλλους ρόλους.

Η διάδοση των πληροφοριών που περιέχονται σε μια βιβλιοθήκη είναι ο αυτοσκοπός της. Το να συγκεντρώνει μια βιβλιοθήκη πληροφορίες και υλικό το οποίο δεν πρόκειται να χρησιμοποιήσει το αναγνωστικό κοινό δεν έχει καμία ουσία και νόημα. Οι βιβλιοθήκες ανέκαθεν συγκέντρωναν, οργάνωναν και διέθεταν υλικό στους χρήστες τους. Πρόσφεραν υπηρεσίες πληροφόρησης και αναλάμβαναν την ευθύνη για διατήρηση των πηγών για τις μελλοντικές γενιές.

⁶⁸ Θανοπούλου, Κατερίνα. Βιβλιοθήκες: γιατί δεν έχουμε, το πρέπει να γίνει. Αθήνα: εκδόσεις παρουσία, 1999, σ.14.

⁶⁹ Α.Ι.Τόγια.: σ.17.

Στις μέρες μας οι βιβλιοθήκες που θέλουν να υπηρετούν το κοινό τους οφείλουν να καταπολεμήσουν τον πληροφοριακό αναλφαριθμητισμό, να διευκολύνουν την πρόσβαση στο διαδίκτυο από το οποίο οι χρήστες έχουν μεγαλύτερο αριθμό πηγών και online υπηρεσίες πληροφόρησης. Να βοηθήσουν τους ενήλικες να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες, να στηρίξουν την εκπαιδευτική διαδικασία, να προσφέρουν ευκαιρίες κοινωνικής συνοχής μέσα από τις διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες που οργανώνουν και να φροντίσουν για την ένταξη των κοινωνικώς αποκλεισμένων ατόμων (οικονομικοί μετανάστες, αλλοδαποί, παλιννοστούντες, κ.α.) με γνώμονα ότι ο πολιτισμός είναι το μέσον για την προσέγγισή τους σε διαπολιτισμική βάση⁷⁰.

Ο εκσυγχρονισμός οπότε των βιβλιοθηκών στις μέρες μας είναι ζωτικής σημασίας. Οι βιβλιοθήκες οφείλουν να συμβαδίσουν με τις νέες τεχνολογίες έτσι ώστε μέσα από αυτές να προβάλλουν καλύτερα και ταχύτερα τον ρόλο τους. Μια βιβλιοθήκη η οποία δεν συμβαδίζει με τις επιταγές της σημερινής κοινωνίας θα είναι δύσκολο να αναπτυχθεί και να επιτελέσει τον ρόλο για τον οποίο υφίσταται.

⁷⁰ 18 Νοέμ. 2007 < <http://www.europolis.gr/content/view/214/73/>>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Η εποχή στην οποία ζούμε χαρακτηρίζεται ως «εποχή της πληροφορίας»⁷¹. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν πλέον μπει σε κάθε σπίτι και με κάθε μορφή, τηλεόραση, ραδιόφωνο, τύπος και διαδίκτυο. Αυτά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διακίνηση πληροφοριών αλλά και στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται μια κοσμογονική αλλαγή στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης διότι καθημερινά εμφανίζονται νέοι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί, νέα περιοδικά, εφημερίδες ενώ το διαδίκτυο τείνει να αποτελέσει το σημαντικότερο εργαλείο ενημέρωσης των ανθρώπων.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι κρίθηκε σκόπιμο να επιλεχθούν τέσσερα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για την έρευνα τα οποία έχουν σημαντική επιρροή στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης, συγκεκριμένα ο τύπος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και το διαδίκτυο, καθώς κατά κύριο λόγο η προβολή των βιβλιοθηκών πραγματοποιείται μέσα από αυτά.

Τα υποκεφάλαια που ακολουθούν πραγματεύονται ξεχωριστά την ιστορία καθενός από αυτά τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα. Αρχικά γίνεται ιστορική αναδρομή στον Ελληνικό Τύπο ξεκινώντας από το 1784 οπότε και έχουμε την έκδοση της πρώτης ελληνικής εφημερίδας φτάνοντας ως τις μέρες μας. Επιλέχθηκαν κατά κύριο λόγο εφημερίδες που συγκαταλέγονται στην κατηγορία των πολιτικών διότι την προβολή των βιβλιοθηκών, που είναι και η βασική έρευνα μου, ως επί το πλείστον στις μέρες μας την πραγματοποιούν αυτές. Θέλοντας να δώσω στους αναγνώστες της εργασίας περισσότερη βοήθεια πραγματοποιείται και ένας διαχωρισμός των κατηγοριών των εφημερίδων για πληρέστερη ενημέρωσή τους.

Τα υποκεφάλαια 2.2 και 2.2.1. πραγματεύονται την ιστορία του ραδιοφώνου στην Ελλάδα. Καταδεικνύεται η εξελικτική του πορεία από τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό του Χρήστου Τσιγγιρίδη στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, τα χρόνια μετά

⁷¹ Ζήσης, Τυχρός. Τύπος και Δημοσιογραφία: υπό την επίδραση των ηλεκτρονικών Μ.Μ. Ενημέρωσης. Λάρισα: περιφερειακές εκδόσεις «έλλα», 2004, σ.9.

τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την επταετία της στρατιωτικής χούντας, καταλήγοντας στην πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.

Επόμενος σταθμός στην ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα αποτελεί η τηλεόραση στα υποκεφάλαιο 2.3. και 2.3.1. Σε αυτά παρουσιάζονται πληροφορίες για την είσοδο της τηλεόρασης στην Ελλάδα, που όπως και με το ραδιόφωνο ήταν καθυστερημένη. Εμφανίζονται στοιχεία για την υπόσταση της τηλεόρασης την επταετία 1967-1974 όταν η λογοκρισία ήταν αναπόφευκτη, φτάνοντας ως τις μέρες μας όπου η τηλεόραση έχει απελευθερωθεί και ακολουθεί μια άλλη πορεία.

Στο υποκεφάλαιο 2.4. ιστορείται το τελευταίο χρονικά μέσο ενημέρωσης το οποίο εισήχθη στη ζωή μας, το γνωστό μας διαδίκτυο. Γίνεται αναφορά στους λόγους που οδήγησαν στην ανακάλυψη του, την εξελικτική του πορεία αλλά και την μορφή την οποία έχει πάρει στις μέρες μας όντας ένα σημαντικό μέσο ενημέρωσης των ανθρώπων. Καταληκτικά, στο υποκεφάλαιο 2.5., παρουσιάζεται συνοπτικά η επιρροή που ασκούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στους ανθρώπους, ο καταλυτικός τους ρόλος και η επίδραση στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

2.1. Ο Ελληνικός Τύπος

Η ιστορία της ανθρώπινης επικοινωνίας βρέθηκε σε ένα καθοριστικό σημείο το 1453, όταν δηλαδή ανακαλύφθηκε η τυπογραφία από τον Γουτεμβέργιο⁷². Μέχρι τότε, η μετάδοση των πληροφοριών, των μηνυμάτων και των ειδήσεων πραγματοποιούνταν με τον προφορικό λόγο. Όλες οι εμπειρίες και οι γνώσεις των ανθρώπων κατά την διάρκεια του μεσαίωνα διακινούνταν με τον προφορικό λόγο, γεγονός που συνήθως διαστρέβλωνε την πληροφορία και την μετέτρεπε αρκετές φορές σε θρύλο⁷³. Όσες αντιγραφές παλαιών χειρογράφων επιτελούνταν ήταν απόρροια επίπονης και χρονοβόρας δουλειάς η οποία γινόταν συνήθως σε μεσαιωνικά μοναστήρια προς διάσωση σημαντικών εγγράφων.

⁷² Γουτεμβέργιος Ιωάννης (1400-1468). Γερμανός μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας, ο οποίος ανακάλυψε την τυπογραφία στα 1453. Γεννήθηκε γύρω στα 1400 και πέθανε πάμφτωχος στα 1468.

⁷³ Μπαντιμούδης, Φιλήμων. Σύντομη ιστορία της επικοινωνίας: μέσα και πολιτισμός. Αθήνα: Επίκεντρο, 2006, σ.12.

Με την ανακάλυψη της τυπογραφίας οι μεγάλες αλλαγές που συντελέστηκαν στη δυτική Ευρώπη και την Αμερική με καταλύτη το έντυπο ήταν σίγουρο πως θα επηρέαζαν τα Βαλκάνια και δη τη χώρα μας. Ωστόσο αυτή η επίδραση στην Ελλάδα ήταν χρονικά καθυστερημένη ελέω Τουρκικού ζυγού. Οι Έλληνες βρίσκονταν αποκομμένοι από την πολιτισμική ανάπτυξη της Δύσης και έτσι δεν είναι τυχαία η εμφάνιση των πρώτων ελληνικών εφημερίδων σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες από Έλληνες της διασποράς.

Σε αντίθεση λοιπόν με την υπόλοιπη Ευρώπη όπου ο Τύπος εμφανίζεται κυρίως τον 17^ο αιώνα, στην χώρα μας ο ελληνικός Τύπος γεννήθηκε τον 18^ο και έχει για γενέτειρά του την Αυστρία. Η πρώτη έντυπη ελληνική εφημερίδα τυπώνεται το 1784 στην πρωτεύουσα της, τη Βιέννη. Ευνοϊκή συγκυρία αποτελεί το γεγονός πως εκείνη την περίοδο οι Έλληνες της διασποράς βρίσκονταν σε οικονομική ευρωστία, γεγονός το οποίο έδωσε ώθηση στην παραγωγή εφημερίδων. Η πρώτη ελληνική εφημερίδα εκδίδεται από τον Βεντότη, λειτούργησε σε εβδομαδιαία βάση για ένα περίπου χρόνο⁷⁴.

Στο υποκεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται συνοπτικά ορισμένες από τις σημαντικότερες ελληνικές εφημερίδες από το 1784 ως τις μέρες μας με φιλοδοξία όχι την πληρότητα αλλά την ιστορική ανασκόπησή τους.

«Η πρώτη ελληνική εφημερίδα»

Οι πρώτες ελληνικές εφημερίδες είδαν το φως της δημοσιότητας έξω από τον ελλαδικό χώρο και συγκεκριμένα στη Βιέννη. Αιτία του γεγονότος αυτού υπήρξε ο τουρκικός ζυγός όπου οι φιλελεύθερες ιδέες ήταν δύσκολο να αναπτυχθούν στην Ελλάδα, έτσι η έκδοση των εφημερίδων βρήκε πρόσφορο έδαφος στην Αυστρία. Εκεί οι Έλληνες ήταν πολυάριθμοι, υπολογίζονταν στους δέκα χιλιάδες⁷⁵. Κατείχαν σημαντική θέση στο εμπόριο και αρκετοί από αυτούς ήταν άνθρωποι μορφωμένοι με νέες αντιλήψεις ζωής, νέες πολιτικές και κοινωνικές ιδέες⁷⁶.

Την πρώτη ελληνική εφημερίδα εξέδωσε ο Ζακύνθιος λόγιος Γεώργιος Βενδότης ή Βεντότης. Ο Πάνος Καρυκόπουλος (1984) μας πληροφορεί πως πρόκειται για μια εφημερίδα με σκοπό την αφύπνιση των υπόδουλων Ελλήνων. Η εφημερίδα αυτή αποστέλλεται στις τουρκικές επαρχίες επιδρώντας στη διαμόρφωση του εθνικού φρονήματος του υπόδουλου Γένους. Σχετικά με την τίτλο της εφημερίδας και την

⁷⁴ Καρυκόπουλος, Πάνος.: σ.13

⁷⁵ το ίδιο, σ.11.

⁷⁶ το ίδιο, σ.12.

ακριβή ημερομηνία έκδοσής της δεν υπάρχει αναφορά παρά τις προσπάθειες ερευνητών όπως του ιστορικού Π.Ενεπεκίδη και Γ.Λαΐου⁷⁷. Δύο μήνες μετά την πρώτη έκδοση της εφημερίδας έρχεται και η οριστική παύση της με απόφαση του Σουλτάνου επειδή και οι ίδιοι οι Τούρκοι της Κωνσταντινούπολης διάβάζαν την εφημερίδα αυτή.

«*Ερμής ο Λόγιος*»

Πρόκειται για μια προεπαναστατική εφημερίδα η οποία εκδίδεται στα τυπογραφεία των ελληνικών παροικιών του εξωτερικού. Σκοπός ήταν η ώθηση στην αφύπνιση της εθνικής συνειδήσεως των υπόδουλων Ελλήνων. Σύμφωνα με τον Πάνο Καρυκόπουλο (1984) η ιδέα για την έκδοση της ήταν του Κοραή ενώ εκδότης της υπήρξε ο Έλληνας ρασοφόρος Άνθιμος Γαζής⁷⁸. Ο *Ερμής ο Λόγιος* πρωτοεκδόθηκε στις 1 Ιανουαρίου 1811, στις 2 Φεβρουαρίου 1812 ο Καγκελάριος Μέττερνιχ συνιστά την παύση της με την αιτιολογία ότι παρακινεί τους σκλαβωμένους Έλληνες σε επανάσταση. Την πρώτη του Απρίλη 1813 επανακυκλοφορεί και μετά το πέρας ενός έτους παύει η έκδοσή της. Η τελευταία προσπάθεια συντελείται την 1^η Ιανουαρίου 1816 ωστόσο την 1^η Μαΐου 1821 έχουμε την οριστική παύση της. Η ύλη της ήταν πλούσια σε επιστημονικά ζητήματα και όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Φιλήμων Μπαντιμούδης (2006) απέβλεπε τόσο στη διάδοση των γνώσεων όσο και στη «μετεκένωση» των ευρωπαϊκών ιδεών στον ελλαδικό χώρο⁷⁹.

«*Σάλπιγξ Ελληνική*»

Η *Σάλπιγξ Ελληνική* είναι η πρώτη εφημερίδα που τυπώθηκε σε ελεύθερο ελληνικό έδαφος, στην Καλαμάτα τον Αύγουστο του 1821. Η εφημερίδα πρωτοεκδόθηκε σε ένα τυπογραφείο το οποίο έφερε από την Τεργέστη ο Δημήτριος Υψηλάντης ενώ εκδότης της ανέλαβε ο Θεόκλητος Φαρμακίδης με πλούσια δημοσιογραφική πείρα. Σημαντικό γεγονός είναι ότι στα δύο πρώτα της φύλλα δημοσιεύθηκε η Προκήρυξη του Δημήτριου Υψηλάντη για την Επανάσταση στο Ιάσιο⁸⁰. Η έκδοση της εφημερίδας σταμάτησε εξαιτίας της διχογνωμίας του εκδότη Θεόκλητου Φαρμακίδη με τον Δημήτριο Υψηλάντη γύρω από την έννοια της ελευθεροτυπίας.

⁷⁷ Το ίδιο, σ.14.

⁷⁸ Το ίδιο, σ.28.

⁷⁹ Μπαντιμούδης, Φιλήμων, *ό. π.*, σ.51.

⁸⁰ Καρυκόπουλος, Πάνος.: σ.37.

Η «Εφημερίς» του Κορομηλά

Πρόκειται για την πρώτη συστηματική και οργανωμένη εφημερίδα στην Ελλάδα. Ιδρυτής και διευθυντής της υπήρξε ο Δημήτριος Κορομηλάς ο οποίος με τις δημοσιογραφικές γνώσεις του άφησε εποχή. Η εφημερίδα εκδιδόταν κάθε μέρα όλο τον χρόνο και στα φύλλα της περιλαμβάνονταν στήλες για το Χρηματιστήριο, για τα Πρακτικά της Βουλής, προγράμματα για το θέατρο, άρθρα και στις τελευταίες σελίδες υπήρχαν συνήθως διαφημίσεις. Ο Πάνος Καρυκόπουλος στο βιβλίο του *200 χρόνια Ελληνικού Τύπου (1984)* αναφέρει πως η εφημερίδα αυτή υπήρξε φυτώριο νέων δημοσιογράφων από το οποίο αρκετοί έγιναν μεταγενέστερα πρωθυπουργοί και υπουργοί, χαρακτηριστικά είναι τα ονόματα του Ιωάννη Καμπούρογλου, Αλ. Παπαδιαμάντη, Κ. Κρυστάλλη και Κωστή Παλαμά⁸¹.

«Ακρόπολις»

Το να υποστηρίξει κάποιος πως η ιστορία του ελληνικού Τύπου αλλάζει μορφή μετά την έκδοση της Ακροπόλεως από τον Βλάση Γαβριηλίδη ίσως και να μην είναι υπερβολή. Ο Βλάσης Γαβριηλίδης το 1833 εκδίδει μια εφημερίδα που αποτελεί πρότυπο για τις επόμενες. Περιλαμβάνει στα φύλλα της τη δημοσιογραφική έρευνα, το ρεπορτάζ, τις ιδέες, τον παλμό και την ψυχοσύνθεση του δημιουργού της.

Γενναίο και πρωτοποριακό φύλλο για την εποχή αυτή, επιδιώκει την καθολική ανανέωση της πνευματικής ζωής, διανθίζει την καθαρεύουσα εισάγοντας στοιχεία της δημοτικής. Προάγει ρηξικέλευθες ιδέες για την δομή και την εμφάνιση των εφημερίδων ενώ πρώτος ο Βλάσης Γαβριηλίδης εισάγει τα κυλινδρικά ταχυπιεστήρια και τις λινοτυπικές μηχανές⁸².

Η «Εστία»

Η *Εστία* του Γεώργιου Δροσίνη ξεκίνησε ως λογοτεχνικό περιοδικό και στη συνέχεια εξελίχθηκε σε πολιτική εφημερίδα, όπως αναφέρει ο Φιλήμων Μπαντιμούδης (2006)⁸³. Η αφητηρία των εκδόσεων της είναι το έτος 1894 ενώ συνεχίζει να εκδίδεται ως και τις μέρες μας. Συγκαταλέγεται στις απογευματινές εφημερίδες και χαρακτηρίζεται ως συντηρητική. Αρκετές φορές διεκόπη η έκδοσή της στη

⁸¹ Καρυκόπουλος, Πάνος.: σ.94.

⁸² Μπαλτά, Νάση, Παπαδημητρίου, Δέσποινα. Σημειώσεις για τη ιστορία του Τύπου: η ελληνική και ευρωπαϊκή διάσταση. Αθήνα: Οδυσσέας, 1993, σ.69.

⁸³ Μπαντιμούδης, Φιλήμων, *ό. π.*, σ.45.

μακρόχρονη ιστορία της για διάφορους λόγους ενώ είναι η πρώτη εφημερίδα που διαμορφώνει τις «Μικρές Αγγελίες» στον Τύπο. Παραμένει μέχρι και σήμερα μαχητική και έγκυρη.

2.1.1. Ο Ελληνικός Τύπος τον 20^ο αιώνα

Τον εικοστό αιώνα ο Τύπος διανύει μια εποχή αλλαγών και εξελίξεων αλλάζοντας τα χαρακτηριστικά του. Αφορμή για τις αλλαγές αυτές αποτελεί τόσο η εισβολή των νέων τεχνολογικών μέσων⁸⁴ όσο και ο ανταγωνισμός με τα υπόλοιπα ΜΜΕ⁸⁵. Ορισμένα χαρακτηριστικά του είναι η γρήγορη εξέλιξη των τεχνικών μέσων, η βελτίωση στη δομή, στην εμφάνιση και στο περιεχόμενο τους ενώ σημαντικό παράγοντα αποτελεί και ο επιχειρηματικός χαρακτήρας που έχουν πλέον οι φορείς του Τύπου. Από τον 20^ο αιώνα και εξής οι κυκλοφορίες αυξάνονται όπως επίσης αυξάνεται και η δημιουργία νέων εφημερίδων. Πλέον αυτές διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στον εθνικό και κοινωνικό βίο ενώ είναι συχνό το φαινόμενο ο Τύπος να συμβάλλει στην πολιτική πόλωση των αναγνωστών⁸⁶. Παρακάτω πραγματοποιείται μια παρουσίαση ορισμένων τίτλων εφημερίδων του 20^{ου} αιώνα ως συνέχεια του προηγούμενου υποκεφαλαίου.

Το «Έθνος»

Η έκδοσή της πραγματοποιείται ένα χρόνο μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, το 1913 από τον δημοσιογράφο Σπύρο Νικολόπουλο. Η εφημερίδα πραγματοποίησε συνεχείς βελτιώσεις στην εμφάνιση και την ύλη της ενώ συγκαταλέγεται στις λεγόμενες πολιτικές εφημερίδες. Υποστήριξε ανοιχτά το Βενιζέλο χωρίς ωστόσο να παρασυρθεί σε ακρότητες όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Πάνος Καρυκόπουλος⁸⁷. Ύστερα από πολλές περιπέτειες και διακοπές στις εκδόσεις της αυτή επανεκδίδεται το 1981 και συνεχίζει ως σήμερα.

⁸⁴ Μπαλτά, Νάση, Παπαδημητρίου, Δέσποινα, *ό. π.*, σ.81.

⁸⁵ Μπαντιμούδης, Φιλήμων.: σ.47.

⁸⁶ Μπαλτά, Νάση, Παπαδημητρίου, Δέσποινα.: σ.82.

⁸⁷ Καρυκόπουλος, Πάνος.: σ.117.

Η «Καθημερινή»

Είναι μία από τις μεγαλύτερες εφημερίδες της Ελλάδος. Η γέννησή της πραγματοποιείται το 1919 από τον Γεώργιο Βλάχο και στη μακρόχρονη πορεία της η εφημερίδα αντιμετώπισε πολλές κακουχίες όπως επιθέσεις, διώξεις, διακοπές της κυκλοφορίας της, καταστροφές των εγκαταστάσεών της και φυλακίσεις του διευθυντού της⁸⁸. Πρόκειται για μια μαχητική εφημερίδα η οποία δεν δίσταζε να αντιταχθεί στην εξουσία. Η έκδοση της Καθημερινής παύει κατά τη διάρκεια της χούντας με απόφαση της ίδιας της διευθύντριας, Ελένης Βλάχου⁸⁹, ενώ μετά την μεταπολίτευση επανεκδίδεται και στο επιτελείο της ανήκουν μερικοί από τους διαπρεπέστερους κατά καιρούς δημοσιογράφους.

Το «Ελεύθερον Βήμα»

Μια από τις εγκυρότερες και σημαντικότερες εφημερίδες του 20^{ου} αιώνα η οποία αποτέλεσε τον σταθμό της ιστορίας και της εξέλιξης του σύγχρονου ελληνικού Τύπου. Ιδρυτής της υπήρξε ο Δημήτριος Λαμπράκης ο οποίος και άφησε το δικό του στίγμα στην δημοσιογραφία δημιουργώντας νέες βάσεις στον ελληνικό Τύπο. Άνθρωπος προικισμένος με πολλά χαρίσματα όπως ευρύτητα αντιλήψεως, διορατικότητα και αίσθηση της πραγματικότητας κατάφερε να δώσει έκφραση στον τομέα του Τύπου και την δημοσιογραφία. Το *Ελεύθερον Βήμα* κυκλοφορεί μέχρι σήμερα ενώ τις Κυριακές μετονομάζεται *Το Βήμα της Κυριακής*.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει ένας διαχωρισμός των ειδών των εφημερίδων οι οποίες θα λάβουν μερίδιο στην έρευνα που θα πραγματοποιηθεί. Αρχικά αξίζει να αναφερθεί πως τα είδη των εφημερίδων είναι παραπάνω από αυτά που παρουσιάζονται και πως ο όγκος της ειδησεογραφίας και το είδος των πληροφοριών έχουν επιβάλλει τον διαχωρισμό αυτό.

Πολιτικές εφημερίδες: πηγές της είναι η πολιτική ηγεσία (Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Πρωθυπουργός, Κυβέρνηση, Υπουργοί, Αρχηγός Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, Αρχηγοί Κομμάτων, Βουλευτές, Ξένοι Διπλωμάτες).

⁸⁸ Πάνος, Καρυκόπουλος.: σ.120.

⁸⁹ Μπαλτά, Νάση, Παπαδημητρίου, Δέσποινα.: σ.88.

Οικονομικές εφημερίδες: Χαρακτηρίζονται οι εφημερίδες που ασχολούνται με την ειδησεογραφία της Οικονομίας. Πηγές τους είναι τα Οικονομικά Υπουργεία (Εθνικής Οικονομίας, Εμπορίου, Ναυτιλίας, Βιομηχανίας-Ενέργειας και Τεχνολογίας), οι τράπεζες, τα επιμελητήρια, οι οικονομικοί παράγοντες, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Καλλιτεχνικές εφημερίδες: Οι πηγές τους προέρχονται κυρίως από ο,τιδήποτε έχει σχέση με το θέατρο, τη μουσική, τον κινηματογράφο, τη λογοτεχνία, τις εικαστικές τέχνες, το χορό, τη διακόσμηση, τη φωτογραφία, την αρχιτεκτονική, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Εκκλησιαστικές εφημερίδες: Πραγματεύονται θέματα σχετικά με την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος και την θρησκεία.

Αθλητικές εφημερίδες: Υποδιαιρούνται στις λεγόμενες οπαδικές και αντικειμενικές. Οι πρώτες είναι εφημερίδες οι οποίες υπηρετούν μια συγκεκριμένη ομάδα και ασχολούνται με θέματα που την αφορούν. Οι δεύτερες προσπαθούν να παραμείνουν ουδέτερες και να περιλάβουν στην ύλη τους πληροφορίες για πολύ περισσότερες ομάδες του αθλητισμού.

2.2. Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα

Στη σημερινή ψηφιακή εποχή η οποία χαρακτηρίζεται από πολλές ανακατατάξεις και προσφορές νέων δυνατοτήτων στον χώρο των ηλεκτρονικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, το ραδιόφωνο παραμένει μέχρι και σήμερα ένα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Σε κάθε σπίτι υπάρχει τουλάχιστον ένας δέκτης ραδιοφώνου ως μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, ως φορέας καλλιέργειας και πολιτισμικών αξιών. Εκτός όμως των ραδιοφώνων στα σπίτια, πλέον ο άνθρωπος μπορεί να ακούσει ραδιόφωνο στο αυτοκίνητο, στο δρόμο μέσω του κινητού του τηλεφώνου(εφόσον υποστηρίζεται αυτή η δυνατότητα), μέσω μικρού τύπου ραδιοφώνου το οποίο το μετακινεί παντού, ακόμη και στις μοτοσυκλέτες καθώς ορισμένες σήμερα παρέχουν και αυτήν την δυνατότητα. «Το ραδιόφωνο εξαιτίας αυτής της μορφής της απεριόριστης διαθεσιμότητας του λογίζεται απλά ως ένα αγαθό κοινής ωφέλειας προς άντληση και όχι ως ένα σημαντικό ή/και δημιουργικό αγαθό»⁹⁰.

⁹⁰ Μπαρμπούτης, Χρήστος, Κλώντζας, Μιχάλης. Το φράγμα του ήχου: η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 2001, σ.14.

Στο υποκεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της ελληνικής ραδιοφωνίας από τα πρώτα πειράματα που έγιναν το 1922 από τον Κώστα Πετρόπουλο⁹¹, την πολύμοχθη προσπάθεια του Χρήστου Τσιγγιρίδη να φέρει το ραδιόφωνο στην χώρα μας, την πολυτάραχη πορεία του μέσου τα μετέπειτα χρόνια και φτάνοντας ως τις τελευταίες δεκαετίες, σε μια εμπορική εποχή που χαρακτηρίζεται κυρίως από τον ανταγωνισμό.

2.2.1. Ιστορική αναδρομή του ελληνικού ραδιοφώνου

Η Ελλάδα πραγματοποιεί την πρώτη της απόπειρα στη Ραδιοφωνία το 1922 με τα πειράματα ασύρματης τηλεφωνίας του καθηγητή της Φυσικής του Πανεπιστημίου Αθηνών Κώστα Πετρόπουλου που λειτουργεί με λυχνίες⁹². Ο Κώστας Πετρόπουλος πραγματοποιεί την πρώτη επίδειξη του νέου μέσου στο Πανεπιστήμιο όπου εργάζεται. Το Υπουργείο Ναυτιλίας επιδόθηκε στην παραγωγή και εκπομπή πειραματικών προγραμμάτων καθώς το πνεύμα της εποχής επιτάσσει τη χρήση του ραδιοφώνου για την επικοινωνία των πλοίων του ελληνικού στόλου⁹³. Ωστόσο επιδίωξε να περιορίσει την χρήση του ραδιοφώνου επιβάλλοντας δασμούς στους κατόχους ραδιοφωνικών δεκτών. Παρά τον κρατικό αυτό έλεγχο, στην βόρεια Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Θεσσαλονίκη το 1928 επιχειρούνται προσπάθειες στο χώρο της ραδιοφωνίας από τον Χρήστο Τσιγγιρίδη⁹⁴. Ο Χρήστος Τσιγγιρίδης είχε σπουδάσει στη Γερμανία και με την ηθική και οικονομική ενίσχυση του αδερφού του Νίκου αγοράζει έναν ραδιοφωνικό σταθμό της πόλης Μουλάκερ έξω από την Στουτγάρδη με την συμφωνία αυτός ο σταθμός να μεταφερθεί στη Θεσσαλονίκη. Οι πρώτες παραγωγές αυτού του σταθμού αφήνουν εποχή και αποτελούνταν από μουσική, ειδήσεις, διαλέξεις από καθηγητές, συνεντεύξεις και σχολιασμούς από τον ίδιο, όπως αναφέρει ο Φιλήμων Μπαντιμούδης στο βιβλίο του⁹⁵. Ο Τσιγγιρίδης είχε σκοπό να εισάγει την ιδέα του ραδιοφωνικού σταθμού στην Ελλάδα και σε αυτό τον

⁹¹ Πέχλοβα, Όλγα. Το Πρώτο Ελληνικό ραδιόφωνο...και το Πρώτο των Βαλκανίων. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκης, 2002, σ.13.

⁹² Μπαρμπούτης, Χρήστος, *ό. π.*, σ.58.

⁹³ το ίδιο, σ.57.

⁹⁴ Zaharopoulos, Thimios, Paraschos, Manny. Mass Media in Greece: power, politics and privatization. London: Preager, 1993, p.36.

⁹⁵ Μπαντιμούδης, Φιλήμων, *ό. π.*, σ.64.

βοήθησε μια ιστορική συγκυρία, η λειτουργία της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης το 1926. Ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός από τον Τσιγγιρίδη ιδρύεται το 1928 και έχει ως έδρα τους χώρους της εκθέσεως ενώ συνάμα αποτελεί και τον πρώτο ραδιοφωνικό σταθμό των Βαλκανίων με μεγάλη ακροαματική και γεωγραφική εμβέλεια⁹⁶.

Το 1936 όταν την Ελλάδα εξουσίαζε ο Ιωάννης Μεταξάς, ο οποίος έδειχνε συμπάθεια στον Αδόλφο Χίτλερ, δίδεται η εντολή στην γερμανική εταιρεία Telefunken να κατασκευάσει για την Ελλάδα ένα εθνικό ραδιοφωνικό δίκτυο το οποίο και ολοκληρώνεται το 1938. Με την είσοδο της κατοχής στη χώρα οι Γερμανοί χρησιμοποιούν το εθνικό αυτό δίκτυο προς εξυπηρέτηση δικών τους συμφερόντων, επιδιώκουν την προπαγάνδα μέσω των ερτζιανών και αφήνουν τον Τσιγγιρίδη να λειτουργεί ο ίδιος τον σταθμό του. Αντίθετα ο Τσιγγιρίδης σαμποτάρει τον ίδιο του τον σταθμό θέλοντας να εμποδίσει το έργο των Γερμανών⁹⁷. Με την αποχώρηση των Γερμανών έχουμε και την ανατίναξη των κεραιών των πομπών της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Η ανασυγκρότησή τους όμως είναι άμεση και γρήγορη. Με την απελευθέρωση η ραδιοφωνία αποκτά και κινητό συνεργείο εξωτερικών μεταδόσεων: πρόκειται για αυτό που άφησαν πίσω ο Γερμανοί, ονόματι «Μαρμάρω»⁹⁸. Ουσιαστικά η επέκταση του ραδιοφώνου στην Ελλάδα συντελείται μετά το πέρας του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, με την ίδρυση του Ελληνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας (ΕΙΡ).

Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα ακμάζει μέχρι την επόμενη κρίση του που είναι η επταετής δικτατορία. Μαζί με το ΕΙΡ ο στρατός κατασκευάζει ραδιοφωνικούς σταθμούς που αποκτούν αρκετή ακροαματικότητα προωθώντας *ελαφριά* προγράμματα με δημοφιλή μουσική. Η δημοτικότητα αυτή οδηγεί στη δημιουργία του Δεύτερου Προγράμματος ΕΙΡ αλλά και τρίτου το 1951⁹⁹ το οποίο εκπέμπει κλασσική μουσική, ραδιοφωνικά ντοκιμαντέρ και άλλα προγράμματα απευθυνόμενα κυρίως σε ανθρώπους με ανώτερη μόρφωση, όπως μας πληροφορεί ο Φιλήμων Μπαντιμούδης (2006)¹⁰⁰. Στις δεκαετίες του '50 και '60 σημειώνονται και δύο τεχνολογικές ανακαλύψεις: το ΕΙΡ παραλαμβάνει το πρώτο μαγνητόφωνο (1951) και

⁹⁶ Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων. Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα. Αθήνα: Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, 2006, σ.23.

⁹⁷ Zaharopoulos and Paraschos.: p.38.

⁹⁸ Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων. Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα. Αθήνα: Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, 2006, σ.29.

⁹⁹ Στο βιβλίο *Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα* αναφέρεται πως η ίδρυση του τρίτου προγράμματος έγινε το 1954, σ.33.

¹⁰⁰ Μπαντιμούδης, Φιλήμων: σ.65.

το 1960 κάνει την εμφάνισή του το τρανζίστορ¹⁰¹ στην Ελλάδα¹⁰². Στην επταετία της δικτατορίας το ελληνικό ραδιόφωνο βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Οι παραγωγοί των ραδιοφωνικών εκπομπών δεν επιλέγουν με την βούληση τους τα προγράμματα αλλά αυτά εκπέμπονται κατόπιν υποδείξεως των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων. Επιχειρείται χειραγώγηση του μέσου το οποίο και υπόκειται σε στρατιωτικό έλεγχο και λογοκρισία. Τα στοιχεία αυτά μαζί με την μονομερή και ελεγχόμενη ενημέρωση οδηγούν σε μια πτώση της ποιότητας του ελληνικού ραδιοφώνου.

Στα χρόνια μετά από την δικτατορία το ραδιόφωνο απελευθερώνεται και ουσιαστικά αλλάζει σελίδα. Η χειραγώγηση εξαλείφεται και τα προγράμματα των σταθμών παίρνουν νέα στροφή. Στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης το κρατικό ραδιόφωνο βρίσκεται σε μια περίοδο προβληματισμού, προσπαθώντας να αποκτήσει την χαμένη του αίγλη αντιμετωπίζοντας συνάμα και τη νέα δύναμη την τηλεόραση. Αυτό περιέχει στα προγράμματά του ειδήσεις, μουσικές εκπομπές και εκπομπές λόγου¹⁰³. Το 1987, στο οποίο το κρατικό μονοπώλιο παύει να υφίσταται, σηματοδοτεί και την εμφάνιση στα ερτζιανά νέων ραδιοφωνικών σταθμών, δημοτικών, διαδημοτικών και ιδιωτικών σε όλη την Ελλάδα. Η άνθηση αυτή είναι καταλυτική για την περαιτέρω εξέλιξη του Μέσου. Στα χρόνια που ακολουθούν το ραδιόφωνο περνάει από πολλές μεταστάσεις μέχρι να αποκτήσει τη σημερινή του μορφή. Χαρακτηρίζεται από «περιόδους πειραματισμών, σκληρού ανταγωνισμού, επενδυτικών τοποθετήσεων, οικονομικών μέτρων και στρατηγικών εξυγίανσης, κυνηγητού ακροαματικότητας και διαφήμισης, προσπάθεια επιβίωσης για ορισμένους και επιβολής για άλλους»¹⁰⁴. Επιπρόσθετα στις μέρες μας το ελληνικό ραδιόφωνο αξιοποιεί τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες και προσπαθεί να επωφεληθεί από αυτές.

Ο ρόλος της ραδιοφωνίας υπήρξε και εξακολουθεί να είναι τεράστιος παρά τη διάδοση της τηλεόρασης. Είναι ένα από τα σημαντικότερα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Χρησιμοποιήθηκε και εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ως μέσο ενημέρωσης, μόρφωσης, διαφώτισης ή προπαγάνδας. Η καλή ραδιοφωνία αποτελεί παράγοντα πολιτισμού και αγωγής του λαού¹⁰⁵.

¹⁰¹ Το τρανζίστορ είναι εφεύρεση Αμερικανών επιστημόνων το 1948

¹⁰² Μπαντιμούδης, Φιλήμων: σ.32.

¹⁰³ Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα: σ. 38.

¹⁰⁴ το ίδιο, σ. 43.

¹⁰⁵ Εγκυκλοπαίδεια Μαθητική Υδρία.Αθήνα:Αξιωτέλης&ΣΙΑΕ.Π.Ε.,1991.τ.10.λήμμα ραδιοφωνία.

2.3. Η Τηλεόραση

Η τηλεόραση είναι ένα από τα σύγχρονα επιτεύγματα του ανθρώπου. Πρόκειται για ένα σύστημα τηλεπικοινωνιών με το οποίο εξασφαλίζεται η εκπομπή και η λήψη εικόνων κινητών ή ακινήτων σε συνδυασμό με τον ήχο. Ανήκει στις εφευρέσεις του 20^{ου} αιώνα και πρόκειται για ένα βασικό και σπουδαίο μέσο του ανθρώπου. Ο άνθρωπος μέσα από την τηλεόραση καταφέρνει να εκφράσει τις ιδέες του και τις σκέψεις του αλλά και να μεταδώσει μηνύματα, οπτικά και ακουστικά.

Οι πρώτες πειραματικές εφαρμογές της τηλεόρασης πραγματοποιούνται από το BBC στην Μεγάλη Βρετανία το 1936¹⁰⁶. Ο πόλεμος όμως που ξεσπά εκείνη την εποχή αποτελεί τοίχος στην εξέλιξη της στην Ελλάδα. Η Αμερική αρχίζει να εκπέμπει κανονικά προγράμματα το 1939 από το NBC και το CBS¹⁰⁷. Η ανάπτυξη της τηλεόρασης στην Ευρώπη συντελείται μετά την λήξη του πολέμου καθώς εξαπλώνεται και σε άλλες χώρες πέραν της Αγγλίας. Καταλυτικός παράγοντας στην ραγδαία εξάπλωση αυτού του νέου μέσου υπήρξε το γεγονός πως πολλά προβλήματα που τυχόν θα έβρισκε μπροστά της η τηλεόραση, όπως χρήσεις, δικτύωση, νομικό πλαίσιο, είχαν ήδη διερευνηθεί και λυθεί από τις πρώτες μέρες ύπαρξης του ραδιοφώνου. Το νέο μαζικό μέσο με την καθηλωτική δύναμη της εικόνας κερδίζει την προτίμηση του κοινού και αποδυναμώνει σταδιακά την ακροαματικότητα του ραδιοφώνου¹⁰⁸.

Στην Ελλάδα η εμφάνιση της τηλεόρασης γίνεται όπως και στο ραδιόφωνο με καθυστέρηση. Παρακάτω σκιαγραφείται η ιστορία της τηλεοράσεως στην Ελλάδα, ξεκινώντας από τα πρώτα πειράματα και φτάνοντας ως τις μέρες μας καταδεικνύοντας την εξελικτική της πορεία όλα αυτά τα χρόνια.

¹⁰⁶ Μπασαντής, Διαμαντής, Στράτος, Κωνσταντίνος. Ο κόσμος των ειδήσεων: από την εφημερίδα στην τηλεόραση. Αθήνα: εκδόσεις Γνώση, 1991, σ.26.

¹⁰⁷ το ίδιο

¹⁰⁸ Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα.: σ.36.

2.3.1. Η τηλεόραση στην Ελλάδα

Η ιστορία της Ελληνικής τηλεόρασης αρχίζει το 1951 οπότε και με το νόμο 1663 προβλέπεται η ίδρυση και η λειτουργία ραδιοτηλεοπτικών σταθμών των Ενόπλων Δυνάμεων, η διάταξη αυτή ωστόσο 15 χρόνια μετά παύει να έχει ισχύ. Παράλληλα με το νόμο αυτό προβλέπεται και η λειτουργία της Υπηρεσίας Ενημέρωσης Ενόπλων Δυνάμεων (ΥΝΕΕΔ) η οποία και θα ήταν υπεύθυνη για την εγκατάσταση και λειτουργία των ραδιοτηλεοπτικών σταθμών¹⁰⁹. Η πρώτη πειραματική τηλεοπτική μετάδοση πραγματοποιείται στους χώρους της Διεθνούς Εκθέσεως Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ) το 1960, εκεί δηλαδή όπου πρωτοεμφανίστηκε και το ραδιόφωνο¹¹⁰. Παρά την περιορισμένη του εμβέλεια, κάλυπτε 45 χιλιόμετρα γύρω από την Θεσσαλονίκη¹¹¹, η προσπάθεια αυτή αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα για την εποχή δεδομένων των ρυθμών ή και των επιπέδων τεχνολογικής ανάπτυξης. Όπως αναφέρει ο Φιλήμων Μπαντιμούδης το 1964 στην Ελλάδα υπήρχαν 5000 σπίτια με τηλεοπτικούς δέκτες όπου λάμβαναν ιταλικές εκπομπές¹¹². Το νούμερο αυτό φανερώνει τη δυναμική που είχε το νέο μέσο.

Η άφιξη της τηλεοράσεως στην Ελλάδα καθυστέρησε ένεκα των πολιτικών αναστατώσεων και των αντιδράσεων των ιδιοκτητών θεατρικών αιθουσών οι οποίοι βλέποντας τη δύναμη της τηλεοράσεως άρχισαν να ανησυχούν ότι θα έχαναν το κοινό τους. Όμως η άφιξη αυτή στην Ελλάδα συμπίπτει και με την αρχή της επταετούς δικτατορίας, με όσα συνεπάγεται αυτή η ιστορική συγκυρία¹¹³.

Το 1966 πραγματοποιείται η πρώτη επίσημη κρατική πειραματική εκπομπή με παρουσιάστρια την Ελένη Κυπραίου και συντονιστή το δημοσιογράφο Γεώργιο Κάρτερ. Το 1970 το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοτηλεόρασης μετεξελίσσεται σε Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης (Ε.Ι.Ρ.Τ). Το 1971 οι Γερμανοί αναθέτουν την κατασκευή του πρώτου τηλεοπτικού δικτύου στην εταιρεία Northrop. Το 1975, με τη μεταπολίτευση, το Ε.Ι.Ρ.Τ. μετατρέπεται σε Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση (Ε.Ρ.Τ.)

¹⁰⁹ 3 Δεκεμ. 2007 < <http://old.mfa.gr/greek/greece/today/media/tv.html>>

¹¹⁰ Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα.: σ.36.

¹¹¹ «Η ιστορία της τηλεόρασης». 3 Δεκεμ. 2007 <<http://pacific.jour.auth.gr/tv/page5.htm>>

¹¹² Μπαντιμούδης, Φιλήμων.: σ.95.

¹¹³ Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα.: σ.36.

με σκοπό την ενημέρωση, την επιμόρφωση και την ψυχαγωγία του Ελληνικού λαού¹¹⁴. Για τους σκοπούς αυτούς τοποθετείται ο Μανθούλης Ροβήρος και ο Μάνος Χατζηδάκης σε καίριες θέσεις στα προγράμματα της διατελώντας παραγωγικό έργο¹¹⁵. Το 1979 με το σύστημα Secam εισέρχεται η έγχρωμη μετάδοση στην Ελληνική τηλεόραση¹¹⁶.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80, η Ελλάδα είχε μόνο κρατικά δίκτυα τα οποία ελέγχονταν από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Το Σύνταγμα του 1974 όριζε πως ο διευθυντής της ΕΡΤ θα διορίζεται από τον Πρωθυπουργό της χώρας. Το 1982 ο Ανδρέας Παπανδρέου διαλύει την ΥΠΕΝΔ διότι αυτή συνδεόταν με τις αντίξοες μέρες της χούντας και τον ρόλο των στρατιωτικών. Σε αυτά τα χρόνια η τηλεόραση λογοκρίνεται και είναι υποχείριο της εκάστοτε κυβέρνησης αφού η σοβαρή κριτική απέναντι στο κυβερνών κόμμα απουσιάζει. Κάθε φορά που άλλαζε το κόμμα που εξουσίαζε άλλαζαν και οι διευθυντές των κρατικών τηλεοπτικών δικτύων¹¹⁷.

Το 1987 η ΕΡΤ αναδιάρθρώνεται εν'όψει της επικείμενης εισαγωγής ιδιωτικών σταθμών. Η ΕΡΤ1 και ΕΡΤ2 συγχωνεύονται σε ενιαίο φορέα, την ΕΡΤ Α.Ε. που λειτουργεί ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Το 1989 πραγματοποιείται η ίδρυση του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου με σκοπό την εποπτεία του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου. Μέσω αυτού ελέγχεται αν τηρούνται οι κώδικες δεοντολογίας και επιβάλλει κυρώσεις στους παραβάτες.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οι ευρωπαϊκές αλλαγές επηρεάζουν και την χώρα μας. Η απορύθμιση του τηλεοπτικού πεδίου μεταμορφώνει το τηλεοπτικό περιβάλλον της χώρας θέτοντας νέους όρους και φέρνοντας νέους πρωταγωνιστές στο προσκήνιο. Η Ελλάδα ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθεί την πολιτική που ορίζει η έκδοση της Πράσινης Βίβλου για μια "Τηλεόραση Χωρίς Σύνορα". Τα τεκταινόμενα αυτά στην Ευρώπη μαζί με την πίεση ορισμένων φορέων προς την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αναγκάζουν την κυβέρνηση να υποκύψει και να επιτρέψει την αναμετάδοση ορισμένων δορυφορικών καναλιών στον ελλαδικό χώρο¹¹⁸.

¹¹⁴ 3 Δεκεμ. 2007 < <http://old.mfa.gr/greek/greece/today/media/tv.html>>

¹¹⁵ Μπαντιμούδης, σ.96.

¹¹⁶ 3 Δεκεμ. 2007 < <http://old.mfa.gr/greek/greece/today/media/tv.html>>

¹¹⁷ Μπαντιμούδης, σ.97.

¹¹⁸ το ίδιο, σ.97.

Το 1989 εμφανίζονται στις τηλεοπτικές συχνότητες τα δύο πρώτα ιδιωτικά κανάλια, το Mega Channel και ο Antenna TV. Οι δύο αυτοί ιδιωτικοί σταθμοί αποτέλεσαν ντόμινο για την ίδρυση και άλλων. Οι σταθμοί πολλαπλασιάζονται σύμφωνα με τα εμπορικά πρότυπα άλλων χωρών, κερδίζουν το τηλεοπτικό κοινό παραγκωνίζοντας την κρατική τηλεόραση¹¹⁹.

Το 1994 έχουμε την εισαγωγή του πρώτου συνδρομητικού καναλιού, το Filmnet, που εκτός της προβολής εμπορικών ταινιών προσφέρει και την δυνατότητα παρακολούθησης αγώνων ποδοσφαίρου προσελκύοντας με αυτό τον τρόπο αρκετούς πελάτες. Τέσσερα χρόνια μετά η EPT2 μετονομάζεται σε NET και αλλάζει το πρόγραμμά της σε κυρίως ενημερωτικό με την EPT1 να λειτουργεί περισσότερο ως ψυχαγωγικό κανάλι. Το 1999 παρέχεται άδεια λειτουργίας ψηφιακής δορυφορικής τηλεόρασης της Nova με σύμβαση που υπογράφεται με το δημόσιο. Το 2006 η NET δημιουργεί μια ψηφιακή πλατφόρμα κινούμενη στα πρότυπα του Filmnet, καθώς εκπέμπει μέσω αυτής εμπορικές ταινίες και ποδοσφαιρικούς αγώνες.

Η εμφάνιση πολλών ελληνικών τηλεοπτικών καναλιών στις μέρες μας έχει ως αποτέλεσμα οι τηλεθεατές να μην παρακολουθούν προγράμματα υψηλού επιπέδου. Σύμφωνα με τον Φιλήμων Μπαντιμούδη (2006) «η τηλεοπτική απορύθμιση στην Ελλάδα είχε ως φυσικό επακόλουθο την δημιουργία τηλεοπτικών προγραμμάτων χαμηλής ποιότητας με στόχο τον εντυπωσιασμό και την έξαρση των συναισθημάτων»¹²⁰.

¹¹⁹ Μπαντιμούδης, σ.97.

¹²⁰ το ίδιο, σ.98.

2.4. Διαδίκτυο

Το διαδίκτυο και οι φορείς πρόσβασης (OTEnet, Forthnet κ.α.) προσφέρουν την δυνατότητα επικοινωνίας με ανθρώπους από όλο τον κόσμο, απόκτησης αρχείων και πληροφοριών σε κάθε επιθυμητό θέμα. Το διαδίκτυο μας έχει φέρει πιο κοντά στην υπερλεωφόρο των πληροφοριών, που θα παρέχει διαλογική πρόσβαση σε πληροφορίες. Όμως τι ακριβώς είναι το διαδίκτυο και πότε αυτό δημιουργήθηκε;

Στον παρελθόν ο χρήστης της βιβλιοθήκης είχε πρόσβαση σε έναν συγκεκριμένο αριθμό πληροφοριών. Σήμερα το διαδίκτυο ανοίγει αυτούς τους ορίζοντες παρέχοντας τη δυνατότητα στους χρήστες να περιηγηθούν σε μια πληθώρα πληροφοριών και γνώσεων. Η Βάλια Καϊμάκη (1997) ορίζει το internet ως "ένα δίκτυο των δικτύων", ως "κυβερνοχώρο" και "ηλεκτρονικό ιστό"¹²¹. Μπορούμε να το θεωρήσουμε λοιπόν ως ένα διεθνές δίκτυο δικτύων το οποίο συνδέει άλλα δίκτυα μεταξύ τους. Επιπρόσθετα μπορεί να θεωρηθεί ως μια τεράστια συλλογή υπολογιστών συνδεδεμένοι μεταξύ τους ή ακόμη ως μια συλλογή πηγών η οποία αποτελεί μια τεράστια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη. Συνδέει ανθρώπους με ανθρώπους και ανθρώπους με πηγές πληροφοριών. Αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια μας από το οποίο μπορούμε να συλλέξουμε πληροφορίες. Η χρήση του ωστόσο απαιτεί συγκεκριμένες διαδικασίες και δεξιότητες. Σε αυτόν τον κυβερνοχώρο, όπως τον χαρακτηρίζει η Βάλια Καϊμάκη, υπάρχουν πολλών ειδών πληροφορίες, βιβλία, περιοδικά, γραφικές παραστάσεις, στατιστικά στοιχεία, οδηγοί και άλλα, τα οποία και έχουν αρχικά οργανωθεί με εθελοντική εργασία και διατίθενται προς τους χρήστες του διαδικτύου. Ο κάθε άνθρωπος στον πλανήτη χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για δικούς του λόγους και προς τέρψη των πληροφοριακών αναγκών του.

Το διαδίκτυο εμφανίστηκε στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων τα τελευταία κυρίως χρόνια, ωστόσο οι ρίζες του βρίσκονται στην δεκαετία του '50 όταν η Αμερική παρακολουθούσε με ανησυχία τα επιτεύγματα των Σοβιετικών στο διάστημα¹²². Το 1957 οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής δημιουργούν το δίκτυο ARPA (Advanced Research Project Agency) με σκοπό να συσφίξουν την εθνική επιστημονική συνεργασία για στρατιωτικούς λόγους. Το 1969 το Υπουργείο Αμύνης των Η.Π.Α.

¹²¹ Καϊμάκη, Βάλια. Αμφίδρομη επικοινωνία εντύπων ΜΜΕ και internet. Αθήνα, Παπασωτηρίου, 1997, σ.7.

¹²² το ίδιο, σ.9.

χρηματοδοτεί την δημιουργία ενός δικτύου γνωστού ως ARPANET (Advanced Research Project Agency Network) εξυπηρετώντας σκοπούς και στόχους ζωτικής σημασίας σε περίπτωση πολέμου. Εκείνη την εποχή οι προσωπικοί υπολογιστές εξέλειπαν και για αυτόν τον λόγο το δίκτυο ARPANET είχε μορφή ογκώδους κεντρικού συστήματος με τερματικά σε κάθε του άκρη¹²³. Το σύστημα αυτό παρουσίαζε σημαντικά τεχνικά προβλήματα και υπήρχε ο φόβος πως σε μια πολεμική σύρραξη αν καταστρεφόταν κάποιο τμήμα του τότε θα έβγαινε όλο εκτός λειτουργίας. Αυτό έκανε επιτακτική την ανάγκη της δικτύωσης, δηλαδή την «δημιουργία ενός μοντέλου ARPANET το οποίο θα ήταν αποκεντρωμένο, καθώς όλοι οι κόμβοι θα μπορούσαν σε κάποια στιγμή να μετατραπούν σε πομπούς ή δέκτες»¹²⁴.

Με το πέρασμα των χρόνων το ARPANET κέρδιζε όλο και περισσότερους χρήστες με αποτέλεσμα την σχάση του σε δύο διαφορετικά δίκτυα, το MILNET (MILitary NETwork) εξυπηρετώντας στρατιωτικούς σκοπούς και στο γνωστό μας INTERNET (INTERnational NETwork).

Η επιτυχία του ARPANet έλαβε μεγάλες διαστάσεις και το 1983 το Εθνικό Ίδρυμα των Η.Π.Α. κατασκεύασε ένα νέο δίκτυο υψηλών ταχυτήτων το NSFNET στο πρότυπο του ARPANET έχοντας ως αντικειμενικό στόχο την δικτύωση σε αυτό όλων των ερευνητικών και ακαδημαϊκών κέντρων. Όπως αναφέρει ο Μιχάλης Κεφαλάς (2003), για τη σύνδεση αυτή χρησιμοποιήθηκε το πρωτόκολλο TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol). Με αυτό τον τρόπο έχουμε το διαδίκτυο με τη σημερινή του μορφή. Επιπρόσθετα στις αρχές της δεκαετίας του '90 έχουμε τη δημιουργία του «World Wide Web» και του «Browser». Η πρώτη εφεύρεση έδωσε τη δυνατότητα της εύκολης πλοήγησης στο internet, ο χρήστης μεταβαίνει από τόπο σε τόπο εύκολα χωρίς ειδικές δεξιότητες. Ο Φιλήμων Μπαντιμούδης αναφέρει χαρακτηριστικά πως η ευκολία στην μετάβαση αυτή είναι σαν να αλλάζουμε τηλεοπτικά κανάλια¹²⁵. Η δεύτερη εφεύρεση που πραγματοποιήθηκε το 1994¹²⁶ από ομάδα φοιτητών στο πανεπιστήμιο του Illinois, οι οποίοι δημιούργησαν αργότερα και την εταιρεία Netscape, κατέστησε το διαδίκτυο ιδιαίτερα προσβάσιμο καθώς οι πληροφορίες μεταμορφώθηκαν σε καταναλώσιμα αγαθά.

Η μορφή του internet έχει αλλάξει σημαντικά σε σχέση με τις προηγούμενες δύο δεκαετίες, όταν χρησιμοποιούνταν για στρατιωτικούς λόγους. Αν και το internet

¹²³ Κεφαλάς, Μιχάλης. Επικοινωνίες Δίκτυα. Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], 2003, σ.45.

¹²⁴ Μπαντιμούδης, Φιλήμων.: σ.135.

¹²⁵ το ίδιο, σ.139.

¹²⁶ Καϊμάκη, Βάλια.: σ.9.

αρχικά σχεδιάστηκε από τεχνικούς για τεχνικούς, στην πορεία αποδείχθηκε πως αυτό μπορούσε να εξυπηρετήσει και άλλους σκοπούς. Οι νέες ειδικότητες που εισήχθησαν σε αυτό επέφεραν αλλαγές, βελτιώσεις και το κατέστησαν ως ένα σημαντικό εργαλείο. Στα μέσα της δεκαετίας του '90 αναιρέθηκαν οι περιορισμοί για το ηλεκτρονικό εμπόριο και πολλοί επιχειρηματίες άπλωσαν τις δραστηριότητές τους εκεί. Οι χρήστες ανακαλύπτουν σε αυτό ένα νέο μέσο για πληροφόρηση, επικοινωνία και ψυχαγωγία. Κάθε 6 μήνες ο αριθμός των χρηστών διπλασιάζεται πιστοποιώντας το πόσο δημοφιλές είναι αλλά και τη δύναμη που έχει αποκτήσει το νέο, σχετικά, αυτό μέσο.

Στη χώρα μας το διαδύκτιο δεν μετρά πολλά χρόνια ζωής. Αρκετά ωστόσο Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν μεταπηδήσει και στο διαδύκτιο όπως για παράδειγμα η εφημερίδα και το ραδιόφωνο. Αρκετοί είναι αυτοί οι οποίοι επιλέγουν για την ενημέρωσή τους την ανάγνωση ψηφιακών εφημερίδων από το διαδύκτιο ή ακόμη και την ακρόαση ραδιοφωνικών εκπομπών μέσω του internet.

2.5. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στη ζωή μας

Ο άνθρωπος των σύγχρονων πολιτισμένων κοινωνιών χαρακτηρίζεται από υψηλό βιοτικό επίπεδο, μόρφωση και ικανή ενημέρωση μέσω των Μ.Μ.Ε. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, έντυπα και ηλεκτρονικά, διαδραματίζουν τα τελευταία χρόνια σημαντικό ρόλο στην κοινωνία και την πολιτική, στον πολιτισμό και τη διάδοση των ιδεών, στην ενημέρωση του πολίτη. Ό,τι δεν υπάρχει στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ό,τι δεν βγαίνει στις ειδήσεις, - στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο, στην εφημερίδα, στο διαδίκτυο - τελικά δεν περιλαμβάνεται στον κόσμο μας. Η πραγματικότητά μας, οι απόψεις και οι γνώμες μας διαμορφώνονται από αυτά. Δίκαια ο πρώην Υπουργός Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κος Χρήστος Πρωτόπαπας, σε ομιλία του την 8^η Νοεμβρίου 2001 στην Αθήνα χαρακτήρισε τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ως «Τέταρτη Εξουσία»¹²⁷. Απολύτως δίκαια και ο πολιτικός επιστήμονας Bernard Cohen

¹²⁷ 9 Δεκεμ. 2007 <<http://www.minpress.gr/minpress/scritage.htm>>

υποστηρίζει ότι τα ΜΜΕ μπορεί να μη μας λένε τι να σκεφτόμαστε ωστόσο μας λένε περί τίνος να σκεφτόμαστε¹²⁸.

Τα Μ.Μ.Ε. θεωρούνται ως ο σημαντικότερος διαμορφωτής της κοινής γνώμης. Με τα ιδιαίτερα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούν, με την επαναληπτικότητα που τα διακρίνει, με την εξέχουσα θέση που κατέχουν στη συνείδηση του κοινού, με την καθημερινή σχέση πομπού αποδέκτη κατορθώνουν να επηρεάζουν όλους μας.

Όπως κάθε εξουσία επιτελεί ένα κοινωνικό ρόλο το ίδιο πρέπει να συμβαίνει και με αυτά. Τα Μέσα Ενημέρωσης οφείλουν να ενημερώνουν σωστά, να μορφώνουν και να ψυχαγωγούν.

Οι επιδράσεις των Μ.Μ.Ε. είναι αναμφισβήτητες και πολλές φορές αρνητικές. «Ο ρόλος των ΜΜΕ στον καθορισμό της ημερήσιας διάταξης εστιάζεται στην προβολή των απόψεων και όχι στην κατεύθυνση τους. Υπό αυτή την έννοια τα ΜΜΕ είναι οι «γονείς» της κοινής γνώμης σε πολλά θέματα»¹²⁹. Στις μέρες μας η δημόσια συζήτηση συνήθως καθορίζεται από το τι προβάλλει η τηλεόραση τη δεδομένη χρονική στιγμή. Ο επηρεασμός αυτός έχει να κάνει με την κυριαρχία της εικόνας, όπου θέματα τα οποία προσφέρουν εικόνα καταλαμβάνουν περισσότερο χρόνο στα κανάλια ακόμα και στο διαδίκτυο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για την επιρροή των Μ.Μ.Ε. στους ανθρώπους αποτελεί το πόσο ευκολόπιστοι είναι οι άνθρωποι όταν παρουσιάζονται από τα μέσα ενημέρωσης νέες «θεραπείες» για τον καρκίνο. Παρουσιάζονται εναλλακτικές θεραπείες καταπολέμησης του καρκίνου οι οποίες δεν είναι ούτε έγκυρες ούτε και επιστημονικά τεκμηριωμένες από φορείς υγείας. Πολλοί ασθενείς ωστόσο, υποκινούμενοι από το φόβο του πρόωρου θανάτου, είναι πιο επιρρεπείς στον ενστερνισμό τέτοιων πληροφοριών. Αυτό καταδεικνύει την τεράστια ευθύνη που έχουν όσοι εκπέμπουν λόγο μέσα από τα Μ.Μ.Ε.

Επιπρόσθετα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενημέρωση αλλά και στην διαμόρφωση των προσωπικοτήτων των παιδιών. Η εφημερίδα, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και το διαδίκτυο μπορούν να βοηθήσουν στη μετάδοση πληροφοριών στην εκπαίδευση με την επίβλεψη ωστόσο των γονέων και των καθηγητών. Οι γονείς μπορούν να επηρεάσουν το είδος των κοινωνικών γνώσεων που παίρνουν τα παιδιά από μια εκπομπή ή από ένα έντυπο υλικό σχολιάζοντας, τονίζοντας, φιλτράροντας και εξηγώντας αυτά που συμβαίνουν. Ο

¹²⁸ ΜακΚομπς, Μάξουελ, Εϊνσιντελ, Εντνα και Ουίβερ, Ντρίβιντ. *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*. Μετάφρ. Γιούρι Κοβαλένκο. Επιμ.

Σ.Παπαθανασόπουλος. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1996, σ.22.

¹²⁹ το ίδιο, σ.24.

διάλογος, η ανθρώπινη επαφή, η ενθάρρυνση προς τα παιδιά να διαβάζουν και βιβλία
θα φέρει την πολυπόθητη εξισορρόπηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΒΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1. Σκοπός-στόχοι

Η παρούσα έρευνα χρησιμοποιεί τη μέθοδο του ερωτηματολογίου για την συλλογή ερευνητικών δεδομένων και εξαγωγή συμπερασμάτων. Η εν λόγω εργασία έχει ως κεντρικό σκοπό την ανάδειξη των σχέσεων μεταξύ των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και των Βιβλιοθηκών καθώς και την προβολή των τελευταίων από τα πρώτα. Στοχεύει να καταδείξει την επαρκή ή μη προβολή από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Αν δεν συμβαίνει αυτό τότε για ποιους λόγους υφίσταται μια τέτοια κατάσταση και κατ'επέκταση την ανάδειξη των σχέσεων που πρέπει να έχουν οι Βιβλιοθήκες με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έτσι ώστε να τυγχάνουν ευνοϊκή αντιμετώπιση και προβολή οποιαδήποτε χρονική στιγμή.

3.2. Μέθοδος Συλλογής Υλικού

Στην ανάθεση του συγκεκριμένου θέματος είναι αλήθεια ότι αμφιταλαντευόμουν για το ποια μέθοδος θα ήταν πιο σωστή και συνάμα παραγωγική στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Κατά κύριο λόγο με απασχόλησαν δύο μέθοδοι, το ερωτηματολόγιο και η συνέντευξη. Εν τέλει υιοθετήθηκε η μέθοδος του ερωτηματολογίου καθότι τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει είναι περισσότερα όσον αφορά την έρευνά μου (ολόκληρο το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο Παράρτημα Α). Παρότι η μέθοδος της συνεντεύξεως παρουσίαζε ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα όπως η αμεσότητα με το δείγμα η οποία επιτρέπει την ταχύτερη και σαφέστερη ανατροφοδότηση και μεγαλύτερη ευελιξία στη διαμόρφωση των ερωτήσεων ωστόσο τα μειονεκτήματα για την επιλογή της υπερτερούσαν.

Συγκεκριμένα επιλέγοντας την μέθοδο της συνεντεύξεως θα επέλεγα ένα συγκεκριμένο δείγμα λόγω της χρονοβόρας διαδικασίας. Θα υπήρχε ο κίνδυνος χαμηλής “τυποποίησης” των ερωτήσεων με αποτέλεσμα να δίδονται σε κάθε συμμετέχων διαφορετικές ερωτήσεις. Επιπρόσθετα καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε και το γεγονός της χαμηλής τυποποίησης των απαντήσεων μέσω της συνέντευξης, γεγονός που επιφέρει μια ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία κωδικοποίησης τους. Εν τέλει αρνητικό ρόλο στην επιλογή της μεθόδου της συνεντεύξεως συνέβαλε το γεγονός πως με την επιλογή της θα υπήρχε αδυναμία χρήσης ποσοτικών μεθόδων και απαίτηση για υψηλό βαθμό ειδίκευσης σε ποιοτικές μεθόδους, κάτι που δεν συνάπτει με τις στατιστικές ανάλυσης που χρησιμοποιήθηκαν στην ερωτηματολόγιο.

Με το ερωτηματολόγιο, το γραπτό δηλαδή έντυπο που περιέχει μια σειρά από συγκεκριμένες ερωτήσεις οι οποίες απαιτούν απάντηση για να δώσουν αφενός την απάντηση – πληροφορία, θετική ή αρνητική, θα μπορέσουν να γίνουν οι περαιτέρω συλλογιστικοί υπολογισμοί και εκτιμήσεις που ενδιαφέρουν τα συμπεράσματα και τις κριτικές και συγκριτικές παρατηρήσεις που επιδιώκει η έρευνα μου¹³⁰.

Πλεονεκτήματα που με καθοδήγησαν στην επιλογή της συγκεκριμένης μεθόδου συλλογής υλικού είναι: α) η προσέγγιση μεγάλων δειγμάτων πολύ πιο εύκολα και γρήγορα, β) υψηλή τυποποίηση ερωτήσεων με αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση του κινδύνου «νοηματικής διάχυσης» των ερωτήσεων, γ) εύκολη και γρήγορη κωδικοποίηση, δ) χρήση ποσοτικών μεθόδων στατιστικής ανάλυσης ευρύτατα διαδεδομένων και ήδη αυτοματοποιημένων με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή, ε) οι ερωτώμενοι μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα στ) ο ερευνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις των ερωτώμενων, ζ) οι απαντήσεις διατηρούνται σε έντυπη μορφή και μπορούν μετέπειτα να αναλυθούν για εξαγωγή συμπερασμάτων και τέλος η) με το ερωτηματολόγιο δίδεται η ευκαιρία στον ερευνητή να εγκαταστήσει επικοινωνία με τον ερωτώμενο, να εξηγήσει τους σκοπούς της μελέτης και να διευκρινίσει ατομικές ερωτήσεις.

Συμπεραίνεται λοιπόν η αξία και το ενδιαφέρον που έχει ένα ερωτηματολόγιο για μια έρευνα και η χρησιμότητά του στην συλλογή, επεξεργασία δεδομένων και εξαγωγή τελικών συμπερασμάτων.

¹³⁰ Ελευθεριάδη, Π.Μ. Συγγραφική τεχνική και μεθοδολογία έρευνας. Θεσσαλονίκη: Πρωταγόρας, 1991, σ. 78.

3.3. Μορφή ερωτηματολογίου

Πριν γίνει αναφορά στο είδος των ερωτήσεων οι οποίες απαρτίζουν το ερωτηματολόγιο είναι χρήσιμο να γίνει αναφορά και σε άλλα δομικά υλικά της κατασκευής του. Στην αρχή του ερωτηματολογίου τοποθετήθηκε ένας τίτλος σχετικός με το είδος της έρευνα που πραγματοποιείται γεγονός που προϋποθέτει τον ερωτώμενο για το γνωστικό περιεχόμενο των ερωτήσεων. Αμέσως μετά υπάρχει ένα συνοδευτικό γράμμα στο οποίο αναφέρονται οι σκοποί της έρευνας, τα στοιχεία του ερευνητή ενώ καταδεικνύεται και η συνεισφορά του ερωτώμενου στην παρούσα έρευνα.

Το ερωτηματολόγιο έχει χωριστεί σε τρία τμήματα τα οποία και τιτλοφορούνται. Πρόκειται για ομοειδείς ερωτήσεις σε τρεις ενότητες, η πρώτη σχετίζεται με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η δεύτερη με τον θεσμό των βιβλιοθηκών και η τρίτη ενότητα αποτελεί έναν συγκερασμό αυτών των δύο, δηλαδή την προβολή που έχει η βιβλιοθήκη από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η τοποθέτηση των ερωτήσεων σε θεματικές κατηγορίες διευκόλυνε την έρευνα μου και συνάμα δημιούργησε στον ερωτώμενο την αίσθηση ότι η έρευνα έχει σημασία, νόημα και κατεύθυνση. Ένεκα αυτών των χαρακτηριστικών οι απαντήσεις ήταν πιο άνετες και με συνέπεια.

Στο τέλος του ερωτηματολογίου υπάρχουν δημογραφικές ερωτήσεις για τους ερωτώμενους, που ωστόσο διασφαλίζεται η πλήρης ανωνυμία τους.

3.4. Είδη ερωτήσεων ερωτηματολογίου

Ένα ερωτηματολόγιο μπορεί να απαρτίζεται από πολλά και διαφορετικά είδη ερωτήσεων. Στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο επιλέχθηκε η επιλογή των κλειστών τύπου ερωτήσεων εξυπηρετώντας ειδικές ανάγκες της έρευνας όπως είναι η ευκολότερη επεξεργασία των δεδομένων που θα συλλεχθούν. Παρακάτω αναγράφονται οι λόγοι της συγκεκριμένης επιλογής.

Κλειστές ερωτήσεις

Πρόκειται για ερωτήσεις οι οποίες καθορίζονται από πριν και ο ερωτώμενος οφείλει υποχρεωτικά να επιλέξει μεταξύ όλων αυτών που προτείνονται. Χρησιμοποιώντας αυτού του είδους τις ερωτήσεις συγκεντρώνονται ορισμένες κατηγορίες πληροφοριών οι οποίες στην διαδικασία επεξεργασίας θα είναι πιο εύχρηστες στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Οι κλειστές ερωτήσεις παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία ενισχύουν την επιλογή αυτή. Συγκεκριμένα, και σύμφωνα με τον Claude Javeau¹³¹ (2000) :

- ✓ Αυτός ο τύπος ερωτήσεων είναι εκείνος που προσφέρεται καλύτερα για μια στατιστική ανάλυση και ανίχνευση. Έχοντας προβλέψει τις απαντήσεις που δύναται να δοθούν, δεν αφήνονται περιθώρια διφορούμενων απαντήσεων λόγω αντίδρασης του ερωτώμενου ατόμου. Δίδεται έτσι η ευκαιρία να κατανείμει κάποιος τους διαφορετικούς «απαντώντες» σύμφωνα με την απάντηση που έδωσαν, χωρίς να χρειαστεί να περάσει από ενδιάμεσα στάδια.
- ✓ Αυτές οι ερωτήσεις γίνονται εύκολα κατανοητές και είναι συγχρόνως εύκολες να απαντηθούν. Είθισται ο ερωτώμενος να σημειώνει τις απαντήσεις του με ένα σταυρό (+) ή (X) στο τετράγωνο της απάντηση που επιλέγει.
- ✓ Εγγυώνται σχετική ανωνυμία.
- ✓ Επιπρόσθετα οι κλειστές ερωτήσεις δεν μπορούν να χρησιμεύσουν για τη συλλογή διφορούμενων απαντήσεων, που ίσως ανταποκρίνονται σε βαθιές στάσεις. Το πεδίο λοιπόν της εφαρμογής τους περιορίζεται στη συγκέντρωση αντικειμενικών χαρακτηριστικών καθώς επίσης και εύκολα ομολογούμενων δεδομένων τα οποία επιτρέπουν στη συνέχεια τη διάκριση μεταξύ των ερωτώμενων.

¹³¹ Τζαννόνε-Τζώρτζη, Κατερίνα, επιμ. Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή. Αθήνα: τυπωθήτω, 2000, σ.96.

Όπως μας πληροφορεί ο Κώστας Ζαφειρόπουλος (2005)¹³² οι κλειστές ερωτήσεις χωρίζονται σε ορισμένες κατηγορίες. Στην παρούσα έρευνα προτιμήθηκαν οι εξής ακόλουθες καθώς κρίθηκε ότι εξυπηρετούσαν καλύτερα τους σκοπούς της έρευνας.

- ◆ Διχοτομικές ερωτήσεις: πρόκειται για ερωτήσεις που επιδέχονται ως απάντηση μία από δύο δυνατές τιμές.

Για παράδειγμα:

Στις βουλευτικές εκλογές:

	Ναι	Όχι
○ Δεν αξίζει καν να πάει κανείς να ψηφίσει	☐	☐
○ Πρέπει να πάει γιατί είναι υποχρεωτικό	☐	☐
○ Πρέπει να πάει κανείς μόνο αν έχει συμφέροντα και νοιάζεται για το ποιος θα κερδίσει	☐	☐
○ Πρέπει να πάμε όλοι γιατί έτσι λειτουργεί η δημοκρατία προς όφελος όλων	☐	☐

- ◆ Κλίμακες απλής επιλογής: πρόκειται για ερωτήσεις που επιδέχονται μόνο μια από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων.

Για παράδειγμα:

Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος

Έγγαμος

Διαζευγμένος

¹³² Ζαφειρόπουλος, Κώστας. Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία;: επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, 2005, σ.68.

- ◆ Κλίμακες πολλαπλής επιλογής: πρόκειται για ερωτήσεις που επιδέχονται μία ή περισσότερες απαντήσεις από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων. Ο ερωτώμενος δύναται να επιλέξει από καμία έως όλες τις προτεινόμενες απαντήσεις. Στο τέλος αυτής της κατηγορίας κλειστών ερωτήσεων αναφέρεται ότι μπορούν να απαντηθούν περισσότερες από μια απαντήσεις.

Για παράδειγμα:

Με ποιο τρόπο δημοσιοποιείται μια κενή θέση εργασίας ή προσπαθείτε να προσελκύσετε προσωπικό;

Διαφήμιση	☐
Εσωτερική προαγωγή	☐
Εκπαιδευτικά ιδρύματα	☐
Σύμβουλοι πρόσληψης	☐
Αιτήσεις που υπάρχουν στα αρχεία μας	☐

- ◆ Κλίμακες Likert: η δυνατότητα που προσφέρουν είναι ότι δεν καταγράφουν τη γενική συμφωνία ή ασυμφωνία με μία πρόταση αλλά και το βαθμό συμφωνίας. Περιέχουν στη διατύπωση της ερώτησης που τις συνοδεύει το «πόσο» ή το «σε ποιο βαθμό». Πρόκειται για ερωτήσεις με βαθμίδες. Οι κλίμακες Likert αποδίδουν την τιμή πάρα πολύ στο ένα άκρο και την τιμή καθόλου στο άλλο άκρο. Ο ερωτώμενος έχει τη δυνατότητα να επιλέξει οποιαδήποτε από τις δύο ακραίες τιμές ή τις ενδιάμεσές τους, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας του και την άποψή του.

Για παράδειγμα:

Τα 1 δηλώνει καθόλου, το 2 λίγο, το 3 αρκετά, το 4 πολύ και το 5 πάρα πολύ.

1 2 3 4 5

Υπάρχουν πιθανότητες να χάσω την δουλειά μου

- ◆ Κλίμακες σπουδαιότητας: οι κλίμακες σπουδαιότητας ζητούν από τον ερωτώμενο να τοποθετηθεί σε ένα θέμα ως προς το πόσο αρνητικός ή θετικός είναι γι'αυτό. Προτείνεται στον ερωτώμενο μια σειρά προτάσεων από την πιο αρνητική προς την πιο θετική ζητώντας του να επιλέξει εκείνη την πρόταση που τον εκφράζει περισσότερο.

Για παράδειγμα:

Γενικά πόσο καλά ή άσχημα λειτουργεί σήμερα η δημοκρατία στην Ελλάδα;

Λειτουργεί καλά και δεν χρειάζεται αλλαγές	☐
Λειτουργεί καλά αλλά χρειάζεται αλλαγές	☐
Δεν λειτουργεί καλά και χρειάζεται πολλές αλλαγές	☐
Δεν λειτουργεί καλά και χρειάζεται ριζική αλλαγή	☐

3.5. Καθορισμός του περιεχομένου των ερωτήσεων

Ο καθορισμός των περιεχομένου των ερωτήσεων πραγματοποιήθηκε με πολλούς τρόπους. Αρχικά υιοθετήθηκε η μέθοδος brainstorming (καταιγισμός ιδεών) από ανθρώπους οι οποίοι γνώριζαν για το αντικείμενο της έρευνας αλλά είχαν και την σχετική εμπειρία στην κατάστρωση ενός ερωτηματολογίου. Μεγάλο μέρος των ιδεών αυτών αποδείχθηκαν περιττές, λανθασμένες, άλλες τροποποιήθηκαν και άλλες παρέμειναν προς συζήτηση. Στη συνέχεια πραγματοποιήσα διερευνητικές προσπάθειες σχετικά με το θέμα που μελετώ. Αυτό με ώθησε ώστε να ανακαλύψω πτυχές του θέματος τις οποίες αγνοούσα. Ακόμη έγινε ανασκόπηση και σε προηγούμενες σχετικές με το θέμα έρευνες με ερωτηματολόγια υιοθετώντας στοιχεία από αυτές οι οποίες χρησίμευσαν ως συμβουλάτορες για την κατασκευή του δικού μου ερωτηματολογίου.

3.6. Δείγμα της έρευνας

Είναι πολύ σπάνιο να λάβει χώρα μια έρευνα στο σύνολο των ατόμων που συνθέτουν ένα συγκεκριμένο πληθυσμό. Κάτι τέτοιο υφίσταται συνηθέστερα στις περιπτώσεις των απογραφών¹³³. Η παρούσα έρευνα, και συγκεκριμένα η διανομή του ερωτηματολογίου, κρίθηκε σκόπιμο να διανεμηθεί σε ανθρώπους οι οποίοι εργάζονται σε βιβλιοθήκες ως βιβλιοθηκονόμοι. Θα ήταν πρακτικά αδύνατο και ταυτόχρονα χρονοβόρο να διεξαχθεί η έρευνα στο σύνολο των βιβλιοθηκονόμων της Θεσσαλονίκης που δυνητικά μπορούν να λάβουν μέρος στην έρευνα. Γι'αυτό το σκοπό πάρθηκε η απόφαση να επιλεγθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα αυτού του πληθυσμού. Επιλέχθηκαν δημοτικές βιβλιοθήκες της Θεσσαλονίκης, γνωρίζοντας εκ των προτέρων την επαφή που έχουν με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς επίσης και το Βαφοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο στο οποίο συχνές είναι οι παρουσίες των ΜΜΕ (βλέπε παράρτημα Γ).

Το αντιπροσωπευτικό αυτό δείγμα αποτελείται από εργαζόμενους στις βιβλιοθήκες αυτές και συγκεκριμένα από πτυχιούχους βιβλιοθηκονόμους και από αυτούς που επιτελούν Βιβλιοθηκονομικές εργασίες. Από την έρευνα εξαιρέθηκαν λογιστές και πληροφοριακοί που απασχολούνταν σε αυτές καθώς και άτομα που ασκούσαν την πρακτική τους άσκηση.

Πρόκειται για ανθρώπους άμεσα ενδιαφερόμενους επί του θέματος αφού αυτοί ζουν καλύτερα την προβολή ή όχι των βιβλιοθηκών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Οι ερωτώμενοι αυτοί είναι άνθρωποι με γνώσεις και σπουδές στο αντικείμενο αυτό και έτσι συνθέτουν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. Μέσα από τις απαντήσεις τους εκμαιεύονται στοιχεία τα οποία χτίζουν το οικοδόμημα του τελικού συμπεράσματος της έρευνας.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί πως ο ερευνητής δεν είχε καμία σχέση με τις επιλεγθέντες βιβλιοθήκες.

Οι ερωτήσεις που απαρτίζουν το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκαν με αντικειμενικότητα τόσο ως προς τα ΜΜΕ όσο και προς τις βιβλιοθήκες έτσι ώστε οι απαντήσεις και τα αποτελέσματα αυτών να μην είναι μονόπλευρα.

¹³³ Τζαννόνε-Τζώρτζη, Κατερίνα, επιμ. Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή. Αθήνα: τυπωθήτω, 2000, σ.70.

Η έρευνα έχει ακαδημαϊκό χαρακτήρα και δεν κατευθύνεται ούτε απευθύνεται σε οποιοδήποτε φορέα εκτός του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης.

3.7. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας έγινε με χρήση κειμένου και γραφημάτων μέσω του προγράμματος EXCEL. Μετά την συλλογή των απαντήσεων έγινε ομαδοποίηση των ίδιων απαντήσεων στις ίδιες ερωτήσεις και κωδικοποίησή τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με τη χρήση κειμένου ενώ υπάρχει και το αντίστοιχο γράφημα συνοδευμένο με την ερώτηση, στο κεφάλαιο των παραρτημάτων.

3.8. Πιλοτική έρευνα

«Πιλοτική έρευνα ονομάζουμε τις μικρές δοκιμαστικές έρευνες που πραγματοποιούνται πριν από τη διεξαγωγή της κύριας έρευνας»¹³⁴. Πριν τη διανομή του ερωτηματολογίου στους βιβλιοθηκονόμους των βιβλιοθηκών που αναφέρονται παραπάνω πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική έρευνα προκειμένου αυτό να ελεγχθεί. Αποτέλεσε την πρωτόλεια ανάλυση που διασφάλισε το γεγονός ότι οι ερωτήσεις μπορούν να απαντηθούν. Αναγνωρίστηκαν προβλήματα στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και έτσι υπήρξε περαιτέρω διαμόρφωσή του. Η πιλοτική έρευνα βοήθησε στο να εντοπιστούν τα σημεία που δεν ήταν κατανοητά από τους ερωτώμενους, έγιναν διορθώσεις σε αυτά καθώς και επεκτάσεις ερωτήσεων.

Επιπρόσθετα έγινε μια πρώτη εκτίμηση του συνολικού χρόνου που χρειάζεται για να απαντηθεί το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο. Η πιλοτική έρευνα δεν έλαβε χώρα στο σύνολο του δείγματος αλλά σε ένα δείγμα ευκολίας, προκειμένου να γίνουν εμφανή εκ των προτέρων ορισμένα προβλήματα.

¹³⁴ Ζαφειρόπουλος, Κώστας.: σ.226.

3.9. Διεξαγωγή έρευνας-προβλήματα

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά κύριο λόγο πρωινές ώρες στις βιβλιοθήκες οι οποίες αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας καθώς αυτές τις ώρες βρίσκονταν στις βιβλιοθήκες οι βιβλιοθηκονόμοι που επιζητούσα. Η διανομή του ερωτηματολογίου, η συναναστροφή μου με τους βιβλιοθηκονόμους και η διάθεσή τους να λάβουν μέρος στην έρευνα υπήρξαν εξαιρετικές. Αντιμέτωπισα ένα καλό και φιλικό κλίμα κάτι που με βοήθησε στην προσπάθειά μου για προσκόμιση δεδομένων. Μοναδικό μεμπτό σημείο ήταν όταν με περισσή λύπη μου διαπίστωσα πως στον δήμο Ευκαρπίας δεν λειτουργούσε δημοτική βιβλιοθήκη, δικαιολογία δεν μου δόθηκε από την κοινότητα του συγκεκριμένου δήμου αν και δε νομίζω να χωρούν δικαιολογίες για κάτι τέτοιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των απαντήσεων των ερωτώμενων. Μετά την παραλαβή και συγκέντρωση των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων από πτυχιούχους βιβλιοθηκονόμους δημοτικών βιβλιοθηκών της πόλης μας έγινε ομαδοποίηση και κωδικοποίηση των απαντήσεων. Σε κάθε ερώτηση ομαδοποιήθηκαν και καταμετρήθηκαν οι ίδιες απαντήσεις των ερωτώμενων. Στη συνέχεια τα αποτελέσματα αυτά μεταφέρθηκαν στο πρόγραμμα Excel του ηλεκτρονικού υπολογιστή έτσι ώστε να προβληθούν σε γραφήματα με εκατοστιαία ποσοστά με τύπο γραφήματος πίτα 3-Δ. Αυτή η πρακτική βοήθησε να γίνει περισσότερο κατανοητή η σύγκριση των απαντήσεων. Παρακάτω παρουσιάζονται τα εκατοστιαία αυτά ποσοστά για όλες τις απαντήσεις των ερωτήσεων παραπέμποντας συνάμα και στο αντίστοιχο γράφημα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με την μορφή που είχε και το ερωτηματολόγιο, δηλαδή χωρίζονται και εδώ στις κατηγορίες Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Βιβλιοθήκες, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Βιβλιοθήκες.

4.1. Δημογραφικά στοιχεία ερωτώμενων

Θέλοντας να εξασφαλίσω την ανωνυμία του κάθε ερωτώμενου στο ερωτηματολόγιο θεώρησα σωστό σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία τους να μην τους ζητείται το ονοματεπώνυμό τους. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλιζόταν η ανωνυμία τους και ο κάθε ερωτώμενος μπορούσε να εκφράσει την άποψή του ελεύθερα χωρίς να έχει κάποιον φόβο ή ενδοιασμό. Αυτή η ανωνυμία έδωσε την ώθηση σε πολλούς από αυτούς να διατυπώσουν και προφορικά την γνώμη τους για τις απαντήσεις που κατέγραφαν. Οι εποικοδομητικοί αυτοί διάλογοι μου έδωσαν πληροφορίες και στοιχεία που με βοήθησαν να εμβαθύνω στο θέμα της έρευνάς μου.

Τα δημογραφικά στοιχεία τα οποία ζητούσα από κάθε ερωτώμενο σχετίζονταν με το φύλο, την ηλικία, τη μόρφωσή τους και τα χρόνια άσκησης του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου. Αυτά τα στοιχεία πιστοποιούν την αξιοπιστία των απαντήσεων και συνάμα δίνουν ένα πλαίσιο πληροφοριών στον αναγνώστη σχετικά με τους ερωτηθέντες. Τα στοιχεία όπως είναι φυσικό ποικίλλουν, οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι γυναίκες με αρκετά χρόνια στο επάγγελμα και την ανάλογη εμπειρία ενώ αξιοσημείωτο είναι πως κανένας τους δεν έχει μεταπτυχιακές σπουδές.

Συγκεκριμένα, από τις 18 δημοτικές βιβλιοθήκες της Θεσσαλονίκης¹³⁵ και αυτή του Βαφοπουλείου Πνευματικού Κέντρου οι 17 ερωτώμενοι που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο ήταν γυναίκες ενώ μόλις 2 άντρες. Οι ηλικίες αυτών των ανθρώπων κυμαίνονταν από 24 έως 50 ετών. Σχετικά με την μόρφωσή τους οι 16 ήταν πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι Τεχνολογικού Επαγγελματικού Ιδρύματος, οι 3 πτυχιούχοι βιβλιοθηκονόμοι Ανώτατου Επαγγελματικού Ιδρύματος ενώ κανείς δεν είχε συνεχίσει τις σπουδές αυτές μεταπτυχιακά. Τέλος όσον αφορά τα χρόνια άσκησης του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου αυτά οριοθετούνται από 1 έως 27.

Για κάθε βιβλιοθήκη καταγράφονταν ορισμένα στοιχεία, όπως η περιοχή στην οποία βρισκόταν, το όνομα της βιβλιοθήκης, το τηλέφωνο και η διεύθυνσή της. Τα στοιχεία αυτά λειτουργούσαν ως οδηγός για να συνεχίζω την έρευνά μου με το ερωτηματολόγιο. Έχοντας καταγεγραμμένα τα στοιχεία αυτά γνώριζα ποιες βιβλιοθήκες είχα επισκεφθεί και ποιες όχι, συνεχίζοντας έτσι τη έρευνα μου προς τον σωστό δρόμο, χωρίς να μπερδεύομαι.

4.2. Παρουσίαση απαντήσεων

Στο υποκεφάλαιο αυτό γίνεται η παρουσίαση των απαντήσεων με εκατοστιαία ποσοστά. Ο αναγνώστης έχει την ευχέρεια για κάθε ερώτηση να ανατρέξει στο παράρτημα του ερωτηματολογίου (βλέπε παράρτημα Α) και να την διαβάσει βλέποντας ταυτόχρονα και το αντίστοιχο γράφημα (βλέπε παράρτημα Β). Μετά την παρουσίαση της ερώτησης ακολουθούν όλες οι απαντήσεις με τα αντίστοιχα εκατοστιαία ποσοστά. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες

¹³⁵ στον δήμο Ευκαρπίας δεν λειτουργούσε βιβλιοθήκη την χρονική στιγμή διεξαγωγής της έρευνάς μου

ερωτήσεις είχαν και ως δυνατή απάντηση την επιλογή *άλλο*, σε αυτή την περίπτωση δίδονται εκτός του αντίστοιχου ποσοστού που συγκέντρωσε και οι προσωπικές απαντήσεις των ερωτώμενων.

A. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Η πρώτη ενότητα των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου σχετίζεται με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ειδικότερα μας παρέχει πληροφορίες σχετικά με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που επιλέγουν οι ερωτηθέντες για την ενημέρωσή τους, για τον βαθμό επιρροής των ΜΜΕ στην κοινή γνώμη αλλά και για την παρουσία αυτών στις εκδηλώσεις των βιβλιοθηκών.

- Στην πρώτη ερώτηση σχετικά με την προτίμηση των ερωτώμενων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης οι πέντε δυνατές απαντήσεις είχαν τα εξής αποτελέσματα: διαδίκτυο 23%, τηλεόραση 20%, ραδιόφωνο 18%, εφημερίδα 25% και περιοδικά 14%. Πρόκειται για μια εισαγωγική ερώτηση στην οποία φαίνεται η επίδραση των ΜΜΕ στην ενημέρωσή μας. Τα ΜΜΕ καταλαμβάνουν τον πρώτο και ίσως και τον τελευταίο λόγο στην ενημέρωση του ανθρώπου. Να σημειωθεί πως στη συγκεκριμένη ερώτηση οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερες από μία απαντήσεις. (βλέπε γράφημα A1)
- Η επόμενη ερώτηση πραγματεύεται την επιρροή των ΜΜΕ στην κοινή γνώμη. Τα ΜΜΕ συνιστούν ένα χώρο που αρχίζει να αποκτά ξεχωριστή σημασία μέσα στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνίας. Δικαιολογημένα τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης χαρακτηρίζονται οι γονείς της κοινής γνώμης¹³⁶, κάτι το οποίο φαίνεται και από τα αποτελέσματα της σχετικής ερώτησης: καθόλου 0%, λίγο 5%, πολύ 32% και πάρα πολύ 52%. (βλέπε γράφημα A2)

¹³⁶ ΜακΚομπς, Μάξουελ, Εϊνσιντελ, Εντνα και Ουίβερ, Ντεϊβιντ. *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*. Μετάφρ. Γιούρι Κοβαλένκο. Επιμ. Στέλιος Παπαθανασόπουλος. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1996, σ.24

- Η κατηγορία αυτή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης κλείνει με την ερώτηση ποια από τα ΜΜΕ προβάλλουν σε μεγαλύτερο βαθμό τον θεσμό των βιβλιοθηκών. Τα ποσοστά είναι κάπως ισορροπημένα, γεγονός που ενισχύει την θεωρία για σύναψη καλών σχέσεων των βιβλιοθηκών με το σύνολο των ΜΜΕ. Από την άλλη πλευρά φαίνεται ότι τα ΜΜΕ στο σύνολό τους προβάλλουν τις βιβλιοθήκες. Η ερώτηση αυτή έδινε το δικαίωμα της επιλογής περισσότερων από μια απαντήσεων και τα αποτελέσματα αυτής της ερώτησης η οποία σχετίζεται με την προβολή του θεσμού των βιβλιοθηκών από τα ΜΜΕ είναι τα ακόλουθα: τηλεόραση 14%, ραδιόφωνο 12%, εφημερίδα 32%, περιοδικά 16% και διαδίκτυο 26%. (βλέπε γράφημα Α3)

Β. Βιβλιοθήκες

Η δεύτερη θεματική ενότητα του ερωτηματολογίου πραγματεύεται ερωτήσεις σχετικά με τις βιβλιοθήκες. Συγκεκριμένα μας πληροφορεί για τις εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα σε μια βιβλιοθήκη, για την κάλυψη αυτών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και για επιπρόσθετα στοιχεία που θα βοηθούσαν στην αυτοπροβολή μιας βιβλιοθήκης.

- Η πρώτη ερώτηση της συγκεκριμένης κατηγορίας σχετίζεται με το εάν οι ερωτηθέντες λαμβάνουν μέρος σε εκδηλώσεις των βιβλιοθηκών γενικά. Τα αποτελέσματα είναι τα ακόλουθα: ποτέ 0%, σπάνια 32%, συχνά 63% και πάντοτε 5%. Αυτό καταδεικνύει την ενεργό συμμετοχή των βιβλιοθηκονόμων σε εκδηλώσεις βιβλιοθηκών. (βλέπε γράφημα Β1)
- Η επόμενη ερώτηση μπορεί να θεωρηθεί ως συνέχεια της προηγούμενης αφού οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποιου είδους εκδηλώσεις λαμβάνουν μέρος. Οι απαντήσεις τους είναι μοιρασμένες, συγκεκριμένα: παρουσιάσεις βιβλίων 32%, παρουσιάσεις συγγραφέων 24%, συνεντεύξεις 2%, πολιτιστικές εκδηλώσεις 18% ενώ μηδενικό ποσοστό είχε η απάντηση άλλο. Να σημειωθεί πως και σε αυτήν την

ερώτηση οι ερωτώμενοι μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερες από μια απαντήσεις. (βλέπε γράφημα B2)

- Η αμέσως επόμενη ερώτηση είναι αυτή που καταδεικνύει την παρουσία των ΜΜΕ στις εκδηλώσεις αυτές. Στην ερώτηση λοιπόν αν υπάρχει κάλυψη των εκδηλώσεων από τα ΜΜΕ οι ερωτηθέντες απάντησαν ως εξής: καθόλου 21%, λίγο 58%, αρκετή 16 %, πολύ 0%, πάρα πολύ 5%. Το 58% στην απάντηση *λίγο* φαίνεται κάπως ικανοποιητικό καθώς υπάρχει παρουσία τους έστω και ισχνή, ωστόσο οι βιβλιοθήκες σίγουρα επιζητούν το παραπάνω. (βλέπε γράφημα B3)

- Χρήσιμα είναι τα συμπεράσματα τα οποία εξαγονται από την ακόλουθη ερώτηση. Εδώ ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να απαντήσουν αν ο ψηφιακός χώρος, οι αίθουσες εκδηλώσεων, τα σεμινάρια και η ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου βοηθούν στην αυτοπροβολή μιας βιβλιοθήκης. Τι θα βοηθούσε δηλαδή μια βιβλιοθήκη να έχει για να πετύχει την προβολή της στηριζόμενη στις δικές της μόνο δυνάμεις. Η ερώτηση αυτή περιελάμβανε τέσσερις απαντήσεις στις οποίες ο ερωτώμενος έπρεπε να επιλέξει για κάθε μια από αυτές με ένα *ναι* ή με ένα *όχι*. Για τον λόγο αυτό δημιουργήθηκαν ξεχωριστά γραφήματα για κάθε μία από τις απαντήσεις έτσι ώστε να δειχθούν καλύτερα τα αποτελέσματα των απαντήσεων.
Συγκεκριμένα:
 - Το ποσοστό το οποίο θεωρεί πως ο ψηφιακός χώρος συμβάλλει ώστε μια βιβλιοθήκη να αυτοπροβληθεί ανέρχεται σε 84% ενώ μόλις το 16% θεωρεί ότι δεν συμβάλλει. Στον ψηφιακό χώρο μιας βιβλιοθήκης συμπεριλαμβάνονται οι Η/Υ, το internet που τυχόν θα παρέχουν αυτοί, οι οθόνες τηλεοράσεων για διάφορες προβολές, Videos, DVD και άλλα. Όλα αυτά σίγουρα θα ενίσχυαν τις δυνάμεις μιας βιβλιοθήκης για προσέλκυση χρηστών, ωστόσο το πρόβλημα και ο μόνιμος φραγμός σε αυτό είναι η παροχή των κονδυλίων. (βλέπε γράφημα B4a)

- Τα ίδια ποσοστά ισχύουν και για την απάντηση με τις αίθουσες εκδηλώσεων, καθώς το 84% θεωρεί πως βοηθούν στη αυτοπροβολή μιας βιβλιοθήκης και μόλις το 16% πως όχι. Οι αίθουσες εκδηλώσεων δίνουν την ευχέρεια σε μια βιβλιοθήκη να οργανώσει και να πραγματοποιήσει εκδηλώσεις στο χώρο της. Με αυτό τον τρόπο προβάλλει τον λειτουργικό της χαρακτήρα, προσελκύει ανθρώπους όχι μόνο της δικής της συνοικίας αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο. Με λίγα λόγια η παρουσία της στην κοινωνία κερδίζει σε αξία. (βλέπε γράφημα B4β)
- Τα σεμινάρια προς τους χρήστες εμφανίζονται ως το πιο σημαντικό εργαλείο σχετικά με την προβολή των βιβλιοθηκών με τις δικές της δυνάμεις. Η πραγματοποίησή τους από τις ίδιες τις βιβλιοθήκες θα είχε διπλό χαρακτήρα. Αφενός θα βοηθούσε στην επιμόρφωση των χρηστών και αφετέρου θα ενίσχυε τον παιδευτικό χαρακτήρα των βιβλιοθηκών με ταυτόχρονη προσέλκυση χρηστών. Το 89% λοιπόν απάντησε ναι στην συγκεκριμένη απάντηση και το 11% όχι. (βλέπε γράφημα B4γ)
- Η απάντηση σχετικά με την ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου στο κτίριο όπου στεγάζεται μια βιβλιοθήκη συγκέντρωσε τα ίδια εκατοστιαία ποσοστά με την προαναφερθείσα απάντηση, δηλαδή το 89% απάντησε θετικά και μόλις το 11% αρνητικά. Σίγουρα η ύπαρξη ενός τέτοιου κτιρίου θα έδινε ώθηση σε μια βιβλιοθήκη η οποία θα μπορούσε να το εκμεταλλευτεί και να προσφέρει με την σειρά της περισσότερες υπηρεσίες στους χρήστες. (βλέπε γράφημα B4δ)

Γ. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Βιβλιοθήκες

Η Τρίτη κατά σειρά θεματική ενότητα του ερωτηματολογίου πραγματεύεται την σχέση των Βιβλιοθηκών με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Εδώ οι απαντήσεις των ερωτώμενων μας παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την

σχέση των βιβλιοθηκών τους με τα τοπικά και τα πανελλαδικά ΜΜΕ, σχετικά με την προβολή των βιβλιοθηκών από τα ΜΜΕ, την παρουσία τους στους κόλπους των βιβλιοθηκών και την συχνότητα εμφάνισής τους. Επιπλέον πληροφορούμαστε για το τι θεωρείται να έχει μια βιβλιοθήκη για την καλύτερη προβολή της από τα ΜΜΕ.

- Αναφορικά με την σχέση της βιβλιοθήκης του κάθε ερωτώμενου με τα ΜΜΕ πανελλαδικά μας πληροφορεί η πρώτη ερώτηση αυτής της κατηγορίας. Η ερώτηση αυτή καταδεικνύει την κακή σχέση που έχουν οι βιβλιοθήκες της Θεσσαλονίκης με τα ΜΜΕ πανελλαδικά. Πάνω από τις μισούς ερωτώμενους απήντησαν ότι οι σχέσεις των βιβλιοθηκών τους με τα ΜΜΕ πανελλαδικά είναι κακές. Συμπεραίνεται έτσι ότι θα πρέπει να πραγματοποιηθούν ορισμένες αλλαγές και από τις δύο πλευρές έτσι ώστε να αλλάξει η τωρινή κατάσταση και στο μέλλον οι σχέσεις τους να είναι καλύτερες. Σε αυτήν την ερώτηση την απάντηση είναι καλή και δεν χρειάζεται αλλαγές επέλεξε μόλις το 11%, ότι είναι καλή αλλά χρειάζεται κάποιες αλλαγές το 21%, δεν είναι καλή και χρειάζεται κάποιες αλλαγές το 16% και το 52% των ερωτώμενων απάντησε ότι η σχέση της βιβλιοθήκης τους με τα ΜΜΕ πανελλαδικά δεν είναι καλή και χρειάζεται ριζική αλλαγή. (βλέπε γράφημα Γ1)
- Στην επόμενη ερώτηση οι ερωτώμενοι κατέθεταν την άποψή τους αναφορικά με το εάν υπάρχει επαρκής προβολή των βιβλιοθηκών από τα ΜΜΕ. Η προτίμηση στην μία από τις δύο απαντήσεις είναι καταφανής. Σχετικά λοιπόν με το εάν υφίσταται επαρκής προβολή των βιβλιοθηκών από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης το 89% απάντησε πως όχι και το 11% ναι. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες η όποια προβολή έχουν πραγματοποιείται από τα τοπικά κυρίως Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. (βλέπε γράφημα Γ2)
- Η επόμενη ερώτηση σχετικά με τον τρόπο πρόσκλησης των ΜΜΕ από τις βιβλιοθήκες είχε μία απάντηση η οποία επιλέχθηκε αρκετά από τους ερωτώμενους. Αναλυτικότερα το 74% των ερωτώμενων απήντησε ότι πραγματοποιείται αποστολή δελτίου τύπου, το 21% ότι η πρόσκληση

γίνεται τηλεφωνικώς, το 0% ότι τα ΜΜΕ παίρνουν την πρωτοβουλία και παρίστανται χωρίς κάποια πρόσκληση, το 5% ότι γίνεται ενημέρωση με διαφημιστικό υλικό ενώ μηδενικό ποσοστό είχε και η επιλογή *άλλο*. Ο εκάστοτε βιβλιοθηκονόμος θέλοντας να προβάλλει και να *διαφημίσει* μία εκδήλωση της βιβλιοθήκης του απευθύνεται στους δημοσιογράφους με την αποστολή ενός δελτίου τύπου. Συντάσσει, υπό την τήρηση κανόνων¹³⁷, ένα ελκυστικό και ενδιαφέρον δελτίο τύπου δίνοντας σε αυτό διάφορα στοιχεία για την εκδήλωση. Η αποστολή αυτή του δελτίου τύπου από τον βιβλιοθηκονόμο προς τον δημοσιογράφο μπορεί να γίνει στις μέρες μας και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. «Τα ηλεκτρονικά δελτία τύπου τα οποία εκδίδονται και αποστέλλονται προς τα ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα ηλεκτρονικών δελτίων, είναι μια πρακτική που σήμερα κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος»¹³⁸. Ο δημοσιογράφος που θα το λάβει θα το επεξεργαστεί ανάλογα και αν κρίνει πως εκπληρώνει τον τελικό στόχο του τότε θα το δημοσιεύσει, ειδάλλως θα το στείλει πίσω για να διορθωθεί. «Το δελτίο τύπου αποτελεί το κύριο μέσο επικοινωνίας ενός οργανισμού και των ΜΜΕ. Ο δημοσιογράφος που θα λάβει το δελτίο τύπου και θα το επεξεργαστεί, αυτός και μόνο μπορεί να προσθέσει θετικές ή αρνητικές κρίσεις, σχόλια, χαρακτηρισμούς, επίθετα»¹³⁹. Ο υπεύθυνος βιβλιοθηκονόμος οφείλει να διατηρεί καλές σχέσεις με τους δημοσιογράφους και τα ΜΜΕ γενικά. Αναλογιζόμενοι την συμβολή του δημοσιογράφου στο δελτίο τύπου που θα δημοσιεύσει συμπεραίνουμε πως εάν μια βιβλιοθήκη έχει καλές σχέσεις μαζί τους τότε οι κρίσεις και τα σχόλια θα είναι πιθανόν θετικά. Από όλη αυτή τη διαδικασία γίνεται εμφανής η ανάγκη για την ύπαρξη ενός ατόμου με γνώσεις στις δημόσιες σχέσεις στους κόλπους της βιβλιοθήκης. Το άτομο αυτό με τις γνώσεις και την εμπειρία στη συγγραφή ανάλογων δελτίων τύπου θα επωμιστεί τη σύνταξη αυτών των δελτίων. (βλέπε γράφημα Γ3)

¹³⁷ Ο Γιώργος Πιπερόπουλος στο βιβλίο του *Επικοινωνώ άρα υπάρχω: ηγεσία, επικοινωνία και δημόσιες σχέσεις* (2006) αναφέρεται σε αυτούς τους κανόνες: σ.262.

¹³⁸ το ίδιο, σ.267.

¹³⁹ Μαγκλιβέρας, Διονύσης. *Δημόσιες σχέσεις*. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 1997, σ.394.

- Ενδιαφέρον έχει η επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου σχετικά με την ανταπόκριση των ΜΜΕ στις προσκλήσεις των βιβλιοθηκών. Αυτή περιελάμβανε τέσσερις πιθανές απαντήσεις όπου το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσαν δύο εξ'αυτών. Την απάντηση καθόλου επέλεξε μόλις το 5% των ερωτώμενων, την απάντηση λίγο το 48%, αρκετά απάντησε το 42% και 5% έδωσε ως απάντηση το πολύ. Εδώ μπορεί να πραγματοποιηθεί μία σύγκριση ανάμεσα στην παρούσα ερώτηση και σε προηγούμενη ερώτηση σχετικά με την κάλυψη των εκδηλώσεων από τα ΜΜΕ. Και οι δύο σχετίζονται με την παρουσία τους στους χώρους των βιβλιοθηκών. Στην μεν η απάντηση λίγο κατέλαβε 48% δείχνοντας τον βαθμό ανταπόκρισης και στη δε η απάντηση λίγο κατέλαβε 58% δείχνοντας τον βαθμό κάλυψης των εκδηλώσεων στις βιβλιοθήκες. Η απόκλιση στα ποσοστά των απαντήσεων αυτών δεν είναι μεγάλη και εξαγουμε το συμπέρασμα πως τόσο η κάλυψη των εκδηλώσεων των βιβλιοθηκών όσο και η ανταπόκριση στις προσκλήσεις προς τα ΜΜΕ δεν είναι και η καλύτερη δυνατή. (βλέπε γράφημα Γ4)

- Η επόμενη ερώτηση σχετίζεται με την τελευταία επίσκεψη των ΜΜΕ στον χώρο της κάθε βιβλιοθήκης όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα. Η ερώτηση αυτή αφορούσε χρονικό προσδιορισμό πριν της ημέρας διανομής του ερωτηματολογίου. Το 5% των ερωτώμενων απήντησε πως τα ΜΜΕ τους επισκέφθηκαν την τελευταία εβδομάδα, το ίδιο ποσοστό αυτόν το μήνα, 11% τον προηγούμενο μήνα, το τελευταίο εξάμηνο το 16%, τον τελευταίο χρόνο το 42% ενώ το 21% έδωσε ως απάντηση *άλλο*. Σε αυτήν την απάντηση ειδικότερα περιλαμβάνονται τα εξής: το 2002, τον τελευταίο 1,5 χρόνο, ποτέ και πριν 2 χρόνια. (βλέπε γράφημα Γ5)

- Η ερώτηση που ακολουθεί πραγματεύεται την σχέση των βιβλιοθηκών με τα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης πραγματοποιώντας συνάμα μια σύγκριση με προηγούμενη ερώτηση η οποία αναφέρεται πανελλαδικά. Το ποσοστό των ερωτώμενων το οποίο απάντησε πως η σχέση της βιβλιοθήκης του με τα τοπικά ΜΜΕ είναι καλή και δεν χρειάζεται αλλαγές

ανέρχεται στο 5%. Είναι καλή αλλά χρειάζεται κάποιες αλλαγές απάντησε το 68%, δεν είναι καλή και χρειάζεται κάποιες αλλαγές το 16% και το 11% έδωσε ως απάντηση ότι δεν είναι καλή και χρειάζεται ριζική αλλαγή. Τα ποσοστά αυτά μας πληροφορούν πως οι σχέσεις των βιβλιοθηκών με τα τοπικά ΜΜΕ είναι καλύτερες. Αυτό συμβαίνει διότι τα τοπικά ΜΜΕ συμπεριλαμβάνουν περισσότερο στην θεματολογία τους τις βιβλιοθήκες και τις εκδηλώσεις τους. Σαφώς και αυτό εξαρτάται από την σχέση του δήμου όπου ανήκει η βιβλιοθήκη με τους δημοσιογράφους και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης της πόλης μας. (βλέπε γράφημα Γ6)

- Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου αναφέρεται σε τι θεωρούν οι βιβλιοθηκονόμοι ως πιο σημαντικό να έχει μια βιβλιοθήκη έτσι ώστε αυτή να έχει καλύτερη προβολή από τα ΜΜΕ. Η συγκεκριμένη ερώτηση απαιτούσε την επιλογή μιας μόνο απάντησης έτσι ώστε να αναδειχθεί το πιο σημαντικό από αυτά. Τα αποτελέσματα είναι τα ακόλουθα: ο ψηφιακός χώρος συγκέντρωσε ποσοστό 16%, οι αίθουσες εκδηλώσεων 11%, η ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου σε κτίριο όπου στεγάζεται και η βιβλιοθήκη συγκέντρωσε ποσοστό 36% ενώ στην κορυφή έστω και με μικρή διαφορά είναι η ύπαρξη ατόμου με γνώσεις στις δημόσιες σχέσεις. Η απάντηση *άλλο* είχε μηδενικό ποσοστό. Γίνεται εμφανής η ανάγκη που έχουν οι βιβλιοθήκες για την πρόσληψη ατόμων με γνώσεις στις δημόσιες σχέσεις. Αυτά τα άτομα θα έχουν το φορτίο να συνάψουν τις καλύτερες των σχέσεων με τα ΜΜΕ και μέσα από αυτή τη διαδικασία να πετύχουν και την καλύτερη προβολή τους. Οι δημόσιες σχέσεις έχουν ως στόχο τη διαμόρφωση μιας θετικής εικόνας του οργανισμού¹⁴⁰. Τα άτομα με τις γνώσεις αυτές θα επιδιώκουν όχι μόνο την παροχή πληροφοριών σχετικά με την βιβλιοθήκη αλλά θα μεταφέρουν και τις απόψεις της κοινής γνώμης για τον οργανισμό¹⁴¹. (βλέπε γράφημα Γ7)

Πραγματοποιώντας μια ανάγνωση των αποτελεσμάτων αυτών με τα εκατοστιαία ποσοστά και επιχειρώντας μια πρώτη ανάλυση τους εκμαιεύονται ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα τόσο για τον θεσμό των βιβλιοθηκών όσο και για τα ΜΜΕ. Ο

¹⁴⁰ Πιπερόπουλος, Γιώργος. Επικοινωνώ άρα υπάρχω: ηγεσία, επικοινωνία και δημόσιες σχέσεις. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Πιπερόπουλος, 2006, σ.30.

¹⁴¹ Μαγκλιβέρας, Διονύσης.: σ.90.

διαχωρισμός των απαντήσεων που πραγματοποιείται σε κατηγορίες μας ωθεί σε συμπεράσματα σχετικά με την επίδραση των ΜΜΕ στην κοινή γνώμη, την παρουσία αυτών γύρω από εκδηλώσεις και ζητήματα των βιβλιοθηκών και την επικρατούσα σχέση αυτών των δύο σήμερα αλλά και στο μέλλον. Διαφαίνεται η επικρατούσα σημερινή κατάσταση και μέσα από αυτήν εξάγονται συμπεράσματα και στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ώστε να βελτιωθεί η μεταξύ τους σχέση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

«Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ασκούν μια αδιαμφισβήτητη επίδραση στις σύγχρονες κοινωνίες και η σπουδαιότητα τους στο σημερινό κόσμο διαρκώς μεγαλώνει. Έχουν ένα διφορούμενο χαρακτήρα και τα αποτελέσματά τους είναι αντιφατικά: πληροφορούν αλλά και παραπληροφορούν, ψυχαγωγούν αλλά και αποχαυνώνουν, συντροφεύουν αλλά και απομονώνουν, επιμορφώνουν αλλά και ενισχύουν την πολιτιστική ένδεια, μας κάνουν πολίτες του κόσμου αλλά ταυτόχρονα μεγαλώνουν τη μοναξιά. Μπορούν να αποτελέσουν ένα παράθυρο στον κόσμο όπως και ένα τοίχος στην επικοινωνία»¹⁴². Οι βιβλιοθήκες και κατ'έκταση το βιβλίο έχουν ανάγκη τα ΜΜΕ για την ευρύτερη διάδοσή τους. Η εκτεταμένη κοινωνική επίδρασή τους φαίνεται από το γεγονός ότι τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας παρέχουν τη δυνατότητα σε ένα άτομο να απευθυνθεί και να επικοινωνήσει με ένα κοινό εκατομμυρίων ατόμων¹⁴³.

Μελετώντας τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου και συγκρίνοντας τις απαντήσεις μεταξύ τους εξάγονται ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα για την υπάρχουσα σχέση των βιβλιοθηκών με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και για την σχέση την οποία πρέπει να έχουν αυτά στο μέλλον. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έτσι ώστε να προβάλλεται ο παιδευτικός και λειτουργικός ρόλος τους. Οι καλές σχέσεις μεταξύ τους είναι κάτι το επιβεβλημένο. Οφείλουν και οι δύο πλευρές να λάβουν υπόψη το ρόλο που διαδραματίζει η κάθε πλευρά και να τον σεβαστεί.

Οι άνθρωποι επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η διαφήμιση είναι το σημαντικότερο πειθήνιο όργανο των ΜΜΕ. Με λόγια ωραία και θελκτικά, με δελεαστικές εικόνες «τραβούν» τους ακροατές/τηλεθεατές/αναγνώστες τους, παρασύροντάς τους στη δίνη του άκρατου καταναλωτισμού και του αθέμιτου

¹⁴² Βρύζας, Κωνσταντίνος. Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες. Αθήνα: Gutenberg, 1997, σ.161.

¹⁴³ Σεραφετινίδου, Μελίνα. Κοινωνιολογία των μέσων μαζικής επικοινωνίας: ο ρόλος των μέσων στην αναπαραγωγή του σύγχρονου καπιταλισμού. Αθήνα: Gutenberg, 1995, σ.332.

ανταγωνισμού - αυτό επισυμβαίνει κυρίως μεταξύ των διαφημιστών και των βιομηχάνων.

Με τον τρόπο αυτό ο δέκτης αρχίζει να δέχεται πειστικά μηνύματα για να αγοράσει το προϊόν, αφού οι διαφημίσεις επαναλαμβάνονται συχνότατα. Η Μαρία Καζάζη (1995) υποστηρίζει πως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης εμφανίζονται στις μέρες μας ως η ενασχόληση κατά τον ελεύθερο χρόνο και μπορούμε να τα συμπεριλάβουμε στις παθητικές και ανώνυμες ασχολίες του ελεύθερου χρόνου: π.χ. ανάγνωση εφημερίδων και περιοδικών, ακρόαση ραδιοφώνου, περιήγηση σε ιστοσελίδες του διαδικτύου κ.ά.

Επιπρόσθετα το κάθε ένα από τα ΜΜΕ επιτελεί ορισμένες λειτουργίες, συγκεκριμένα η τηλεόραση και το ραδιόφωνο με την οργάνωση που έχουν φροντίζουν για τη μόρφωση, την προπαγάνδα, τη διαφήμιση, τη θρησκεία, την οικονομία και την τέχνη. Ο τύπος με την δική του οργάνωση αποκτά παρόμοιες με την τηλεόραση λειτουργίες. Το βιβλίο εμφανίζεται να έχει ειδικά τη λειτουργία της μόρφωσης, της ψυχαγωγίας και ως εκ τούτου την καλλιέργεια του τρόπου ζωής και του πνεύματος¹⁴⁴. Πληροφορεί όπως και τα άλλα μέσα και αποτελεί πηγή πληροφόρησης αλλά και πηγή μόρφωσης.

Ο Στέλιος Παπαθανασόπουλος (1997) υποστηρίζει πως τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η τηλεόραση έχουν αρνητικές επιδράσεις στους ανθρώπους. Αν και μπορούν να μεταφέρουν σημαντικά επιμορφωτικά, κοινωνικά και πολιτικά μηνύματα, το καλοποιοτικό περιεχόμενο συνήθως βομβαρδίζεται από το ποσοτικά περισσότερο κακό περιεχόμενο και οι άνθρωποι τείνουν να επιλέγουν το δεύτερο. Ο μέσος άνθρωπος δεν έχει την ικανότητα ή το κίνητρο να εκτιμήσει με ένα κριτικό πνεύμα τι τελικά εισπράττει από το περιεχόμενο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης¹⁴⁵.

Η μεγάλη επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης εμφανίζεται και μέσα από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου, συγκεκριμένα από τις ερωτήσεις Α1, Α2 και Α3 (βλέπε γράφημα Α1,Α2,Α3). Οι άνθρωποι για την ενημέρωσή τους επιλέγουν τα ΜΜΕ χωρίς να κάνουν κάποια ιδιαίτερη προτίμηση σε αυτά. Όπως φαίνεται και από το γράφημα Α1 οι προτιμήσεις τους είναι μοιρασμένες. Οι βιβλιοθήκες λοιπόν δεν θα πρέπει να κλείνουν την πόρτα σε κανένα από αυτά διατηρώντας συνάμα τις καλύτερες των σχέσεων. Είναι αναμφισβήτητο ότι τα ΜΜΕ επηρεάζουν την κοινή γνώμη και αν συμβουλευτούμε το γράφημα Α2 τότε αυτά διαδραματίζουν ένα σπουδαίο ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

¹⁴⁴ Καζάζη, Μαρία. Ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία. Αθήνα: εκδόσεις Έλλην, 1995, σ.117.

¹⁴⁵ Παπαθανασόπουλος, Στέλιος. Η δύναμη της τηλεόρασης: η λογική του μέσου και η αγορά. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1997, σ.59.

Ο άνθρωπος φυσικά δεν δέχεται επιρροές μόνο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά όπως είναι αντιληπτό επιρροές δέχεται και από την οικογένειά του και από το σχολικό περιβάλλον. Τα ποσοστά επιρροής ωστόσο των μέσων μαζικής ενημέρωσης στους ανθρώπους είναι υψηλά, καταδεικνύοντας έτσι την σπουδαιότητα τους τη σημερινή εποχή. Τα ΜΜΕ επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις γνώσεις και τις στάσεις των ανθρώπων για μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων, π.χ. κοινωνία, πολιτική, τέχνη, οικονομία, διασκέδαση. Όπως αναφέρει ο Χρήστος Λυριντζής η γνώση μας για το τι συμβαίνει γύρω μας προέρχεται από τα ΜΜΕ ενώ οι στάσεις, οι απόψεις και οι πεποιθήσεις μας για την κοινωνική πραγματικότητα επηρεάζονται από τα ΜΜΕ¹⁴⁶.

Αυτός ο βαθμός επιρροής της κοινής γνώμης θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμος για τον θεσμό των βιβλιοθηκών. Συνάπτοντας, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, καλές σχέσεις με τα ΜΜΕ οι βιβλιοθήκες δύνανται να προβάλλουν μέσα από αυτά τις πολιτιστικές αξίες που έχουν, να επηρεάσουν τους ανθρώπους άμεσα ή έμμεσα και να αφυπνίσουν το ενδιαφέρον τους για αυτές. Προβολή μπορεί να γίνει τόσο για τις διάφορες εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα σε αυτές όσο και για το βιβλιακό τους υλικό τα οποίο ενισχύει τη νοητική ανάπτυξη και συντελεί στην πνευματική καλλιέργεια. Μέσα από αυτές τις πρακτικές είναι σίγουρο πως οι βιβλιοθήκες θα θέλξουν νέους χρήστες στους κόλπους τους.

Από την ερώτηση Β1, η οποία αναφέρεται στην παρουσία των βιβλιοθηκονόμων σε εκδηλώσεις των βιβλιοθηκών, εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι βιβλιοθηκονόμοι των δημοτικών βιβλιοθηκών της Θεσσαλονίκης λαμβάνουν μέρος σε εκδηλώσεις βιβλιοθηκών, είτε στο χώρο των δικών τους βιβλιοθηκών είτε σε άλλες (βλέπε γράφημα Β1). Οι εκδηλώσεις στις οποίες λαμβάνουν μέρος ποικίλουν: παρουσιάσεις βιβλίων, παρουσιάσεις συγγραφέων, συνεντεύξεις, σεμινάρια και πολιτιστικές εκδηλώσεις (βλέπε γράφημα Β2). Οι εκδηλώσεις αυτές έχουν συνήθως χαρακτήρα διδακτικό και όχι ενημερωτικό και έτσι η παρουσία των ΜΜΕ θα βοηθούσε στην προβολή του κοινωνικού ρόλου της βιβλιοθήκης. Μέσα από τις προβολές αυτές ο θεσμός των βιβλιοθηκών δεν απευθύνεται σε ανθρώπους καταναλωτές για να πουλήσει βιβλία αλλά σε ανθρώπους οι οποίοι θα θελήσουν να έρθουν πιο κοντά στα διάφορα ζητήματα που συνδέουν τη βιβλιοθήκη.

¹⁴⁶ Κομνηνού, Μαρία, Λυριντζής, Χρήστος, επιμ. Κοινωνία εξουσία και μέσα μαζικής επικοινωνίας: θεωρία και πράξη. Αθήνα: Παπαζήση, 1989, σ.17.

Από αυτές τις εκδηλώσεις ωστόσο τις περισσότερες φορές είναι αισθητή η απουσία των μέσων μαζικής ενημέρωσης, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις της ερώτησης Β3 σχετικά με την κάλυψη αυτών των εκδηλώσεων από τα ΜΜΕ. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης θα μπορούσαν να αγκαλιάσουν τις συγκεκριμένες εκδηλώσεις βγάζοντας προς τα έξω μια θετική εικόνα (βλέπε γράφημα Β3). Η δύναμη που κατέχουν στις μέρες μας τα ΜΜΕ θα υποβοηθούσε ώστε αυτή η εικόνα που θα δημιουργηθεί να είναι μια εικόνα που θα δείχνει τις κοινωνικές αξίες των βιβλιοθηκών. Όπως δηλαδή τα ΜΜΕ διαφημίζουν τα διάφορα προϊόντα εξυπηρετώντας τις ανάγκες της αγοράς έτσι και η προβολή αυτών των κοινωνικών αξιών και μορφωτικών προγραμμάτων θα εξυπηρετούσε τις ανάγκες των βιβλιοθηκών για τη δική τους προβολή. Σε χειρότερη μοίρα βρίσκονται οι ανεξάρτητες δημοτικές βιβλιοθήκες της πόλης μας, ιδίως αυτές που δεν έχουν ψηφιακούς χώρους, αίθουσες για εκδηλώσεις και πολιτιστικό κέντρο στο κτίριο όπου στεγάζεται η βιβλιοθήκη. Αυτές προσπαθούν με τις δικές τους δυνάμεις να προβάλλουν το έργο τους ενώ η εμφάνιση των ΜΜΕ είναι σπάνια. Οι βιβλιοθήκες αυτές στεγάζονται ως επί το πλείστον σε μικρούς χώρους δυσχεραίνοντας έτσι και το έργο των δημοσιογράφων που θα έρθουν για την κάλυψη μιας εκδήλωσης.

Σε καλύτερη κατάσταση βρίσκονται οι βιβλιοθήκες υπό την αιγίδα της Κεντρικής Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Θεσσαλονίκης. Αυτές συνήθως πραγματοποιούν εκδηλώσεις στο κτίριο της Κεντρικής Δημοτικής Βιβλιοθήκης στο οποίο υπάρχουν αίθουσες για εκδηλώσεις και ψηφιακοί χώροι. Ωστόσο το πρόβλημα στην προκειμένη κατάσταση είναι ότι η εκάστοτε περιφερειακά υπαγόμενη βιβλιοθήκη στην Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη της πόλης μας δεν μπορεί άμεσα να προβάλλει τις εκδηλώσεις της στον δικό της δήμο και να κερδίσει από αυτό σε τοπικό επίπεδο.

Καθίσταται αναγκαίο στις μέρες μας μια βιβλιοθήκη να έχει ψηφιακό χώρο, να οργανώνει σεμινάρια προς τους χρήστες, να υπάρχουν ξεχωριστοί χώροι για εκδηλώσεις στο κτίριο και να στεγάζεται και η ίδια στο κτίριο ενός πολιτιστικού κέντρου. Αυτά πιστοποιούνται και από τις απαντήσεις της ερώτησης Β4 και ιδίως από τα γραφήματα Β4α, Β4β, Β4γ και Β4δ. Τα ποσοστά για την ύπαρξη ψηφιακών χώρων, αιθουσών για εκδηλώσεις, οργάνωση σεμιναρίων και υπάρξεως πολιτιστικού κέντρου στο κτίριο όπου στεγάζεται η βιβλιοθήκη είναι υψηλά.

Γίνεται ευκόλως κατανοητό το γεγονός πως αν μια βιβλιοθήκη διέθετε όλο αυτό το πακέτο τότε θα μπορούσε να αναπτύξει καλύτερα τις δυνάμεις της ως οργανισμός αλλά και αυτές ακόλουθα να προβληθούν ευκολότερα και καλύτερα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Η διεξαγωγή σεμιναρίων προς τους χρήστες, όπως για παράδειγμα σχετικά με τη χρήση των Η/Υ και αναζήτηση πληροφοριών σε αυτούς θα προσέλκυε νέους χρήστες και θα ήταν ένα μέσο προβολής της βιβλιοθήκης από τις δικές της δυνάμεις. Το ίδιο και οι ψηφιακοί χώροι με Η/Υ, video, DVD, O/A υλικό θα ήταν και αυτοί ένα μέσο με το οποίο παραπάνω χρήστες θα έκαναν την εμφάνισή τους στη βιβλιοθήκη.

Σημαντικές επίσης είναι και οι αίθουσες των εκδηλώσεων αλλά και η ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου στο ίδιο κτίριο. Αρκετές βιβλιοθήκες δεν διαθέτουν αίθουσες για εκδηλώσεις και αναγκάζονται να οργανώνουν τις εκδηλώσεις τους στα στενά όρια των βιβλιοθηκών, όπως για παράδειγμα στα αναγνωστήριά που διαθέτουν. Ορισμένες μάλιστα *ξενιτεύονται* στα πολιτιστικά κέντρα των δήμων τους. Η προβολή μιας βιβλιοθήκης μπορεί να γίνει μέσα από αυτές τις κατευθύνσεις. Η βιβλιοθήκη δύναται να δείξει στο κοινωνικό σύνολο ότι με την πολύτιμη προσπάθεια και διάθεση του προσωπικού της συμβάλλει σημαντικά στην τοπική εκπαίδευση, στην αλλαγή της υπάρχουσας στάσης απέναντι στο βιβλίο, στον πολιτισμό, στην τέχνη κ.ά.

Όπως προαναφέρθηκε το πολιτιστικό κέντρο διαδραματίζει από μόνο του ένα σημαντικό παράγοντα για την αυτοπροβολή μιας βιβλιοθήκης. Υπήρχαν βιβλιοθήκες τις οποίες επισκέφθηκα με ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου στο κτίριο και η διαφορά ήταν εμφανής. Το κτίριο χαρακτηριζόταν από ζωντάνια και από μια αθρόα προσέλευση ανθρώπων οι οποίοι το επισκέπτονταν για διάφορους λόγους. Η ύπαρξη σε αυτό μιας βιβλιοθήκης θα διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο τόσο για την αυτοπροβολή της όσο και για την προβολή από τα ΜΜΕ. Οι εκπρόσωποι των μέσων μαζικής ενημέρωσης θα έβρισκαν σε ένα τέτοιο κτίριο καλύτερες υλικοτεχνικές υποδομές και έτσι οι προβολές των διαφόρων εκδηλώσεων θα καλύπτονταν πιο άνετα. Αυτό καταδεικνύεται και από το σχετικό γράφημα (βλέπε γράφημα Β4δ) όπου το 89% των ερωτώμενων τάχθηκαν υπέρ της ύπαρξης πολιτιστικού κέντρου στο κτίριο όπου στεγάζεται μια βιβλιοθήκη ενώ μόλις το 11% τάχθηκε κατά.

Χρήσιμα και ενδιαφέροντα είναι και τα συμπεράσματα τα οποία εξάγονται από την τρίτη θεματική ενότητα του ερωτηματολογίου, όπου συντελείτε ένας συγκερασμός των μέσων μαζικής ενημέρωσης με τις βιβλιοθήκες.

Στην ερώτηση σχετικά με την σχέση των βιβλιοθηκών με τα ΜΜΕ πανελλαδικά τα αποτελέσματα δεν είναι και τόσο ευοίωνα. Το 52% υποστηρίζει πως η σχέση των βιβλιοθηκών τους με τα ΜΜΕ πανελλαδικά δεν είναι καλή και απαιτείται ριζική αλλαγή (βλέπε γράφημα Γ1). Υιοθετώντας τις παρατηρήσεις των ερωτώμενων θέλω να υπογραμμίσω την τωρινή κατάσταση, πως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πανελλαδικά έχουν παραγκωνίσει τον θεσμό των βιβλιοθηκών και τον ρόλο τους και αυτά τους επισκέπτονται συνήθως όταν κάποιο σημαντικό κοινωνικό πρόσωπο κάνει την εμφάνισή του εκεί.

Η ερώτηση Γ6 πραγματεύεται την σχέση των βιβλιοθηκών με τα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αξίζει λοιπόν να πραγματοποιηθεί μια σύγκριση των δύο ερωτήσεων και των δύο γραφημάτων (βλέπε τα γραφήματα Γ1 και Γ6). Σε αυτήν την ερώτηση το 5% υποστηρίζει πως η σχέση της βιβλιοθήκης τους με τα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι καλή και δεν χρειάζεται αλλαγές, το 68% πως ναι μεν είναι καλή αλλά πρέπει να γίνουν ορισμένες διορθωτικές κινήσεις, το 16% πως δεν είναι καλή και χρειάζεται αλλαγές και τέλος το 11% υποστηρίζει πως οι σχέσεις τους είναι κακές και απαιτούνται ριζικές αλλαγές. Εξάγεται το συμπέρασμα πως η σχέση των δημοτικών βιβλιοθηκών της Θεσσαλονίκης με τα τοπικά ΜΜΕ, αν και όχι σε υπέρμετρο βαθμό, είναι καλύτερες από τα πανελλαδικά. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί και τα τοπικά έντυπα φύλλα. Αυτά κατά κύριο λόγο αγκαλιάζουν τον θεσμό των βιβλιοθηκών προβάλλοντας εκδηλώσεις τους όπως παρουσιάσεις βιβλίων, ομιλίες συγγραφέων, ψυχαγωγικές εκδηλώσεις για παιδιά και εφήβους και σεμινάρια που διοργανώνονται για τους χρήστες των βιβλιοθηκών. Αυτό που πρέπει να συμβεί σήμερα είναι ότι τα τοπικά αυτά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης οφείλουν να ανταποκριθούν στο καιρίο ρόλο τους. Ειδικότερα οφείλουν να εκσυγχρονίσουν τη λειτουργία τους, αξιοποιώντας αποτελεσματικά τη σύγχρονη τεχνολογία και την υποστηρικτική τεχνολογία¹⁴⁷.

¹⁴⁷ Ρέππας, Δημήτρης. Πρόσωπο με πρόσωπο με τα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1999, σ.97.

Στην ερώτηση Γ2 οι ερωτώμενοι κατέθεταν την άποψή τους σχετικά με το εάν είναι επαρκής η προβολή ή όχι που δέχονται από τα ΜΜΕ οι βιβλιοθήκες τους. Η κατάσταση που επικρατεί φανερώνεται από το 89% των ερωτώμενων το οποίο θεωρεί πως δεν υπάρχει επαρκής προβολή (βλέπε γράφημα Γ2). Γίνεται εμφανές το γεγονός πως ο θεσμός των βιβλιοθηκών δεν έχει την απαιτούμενη προβολή και δεν αξιοποιείται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στο έπακρο. Οι βιβλιοθήκες οφείλουν να προσελκύσουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και να κερδίσουν και αυτά από τη δύναμή τους και από την απήχησή τους στη κοινή γνώμη. Η προβολή αυτή μπορεί να γίνει μέσα από επώνυμες στήλες σε εφημερίδες, περιοδικά, ιστοσελίδες, εκπομπές του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης. Το προσωπικό τους, η λειτουργία τους, οι αναγγελίες διαλέξεων, οι εκθέσεις και διάφορες άλλες δραστηριότητες κουλτούρας μπορούν να αποτελέσουν το περιεχόμενο αυτών των *διαφημίσεων*.

Το γεγονός ότι οι βιβλιοθήκες οφείλουν να διατηρούν καλές σχέσεις με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποδεικνύεται και από τις απαντήσεις της επόμενης ερώτησης. Σε αυτήν οι ερωτηθέντες απήντησαν με ποιον τρόπο προσκαλούν τα ΜΜΕ στις βιβλιοθήκες. Ο πιο συχνός τρόπος κλήσης των δημοσιογράφων είναι αυτός με την αποστολή δελτίου τύπου, κάτι που φανερώνεται και από το 74% που συγκέντρωσε η σχετική απάντηση (βλέπε γράφημα Γ3). Το δελτίο τύπου λαμβάνεται από τους δημοσιογράφους και δημοσιοποιείται. Πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο πρέπει να συντάσσεται από τον υπεύθυνο δημοσίων σχέσεων μιας βιβλιοθήκης και να αποστέλλεται προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αυτό αποσκοπεί στη σύντομη ενημέρωση της κοινής γνώμης πάνω σε τρέχοντα θέματα που αφορούν τον οργανισμό της βιβλιοθήκης¹⁴⁸. Οι καλές σχέσεις μεταξύ των δημοσιογράφων και της βιβλιοθήκης σίγουρα θα ωφελήσουν την πλευρά της δεύτερης. Η τελευταία απάντηση ενισχύει τη θεωρία για καλές σχέσεις των βιβλιοθηκών με τα ΜΜΕ, τοπικά και πανελλαδικά. Η σύναψη καλών σχέσεων με εκπροσώπους των ΜΜΕ και η θετική προβολή των βιβλιοθηκών θα δώσει μια ξεχωριστή εντυπωσιακή διάσταση στην προσωπικότητα του οργανισμού.

Σημαντικά είναι και τα συμπεράσματα τα οποία εξαγονται από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων σχετικά με την ανταπόκριση των μέσων μαζικής ενημέρωσης στις κλήσεις των βιβλιοθηκών. Εδώ οι απαντήσεις λίγο (48%) και αρκετά (42%) κατέλαβαν το 90% του συνόλου των απαντήσεων (βλέπε γράφημα Γ4) δείχνοντας

¹⁴⁸ Κωνσταντίνου, Όλγα. *Δημόσιες σχέσεις βιβλιοθηκών*. Πτυχιακή εργασία. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και συστημάτων πληροφόρησης ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, 1992, σ.66.

μας πως τα ΜΜΕ κάνουν την εμφάνιση τους στις βιβλιοθήκες για τις διάφορες εκδηλώσεις. Τα ΜΜΕ αναγνωρίζουν το λειτουργικό τους ρόλο και με την επίσκεψή τους δίνουν την απαιτούμενη αξία. Προβάλλουν το γεγονός και στη συνέχεια το δημοσιοποιούν συνοδευόμενο από κριτικές και σχόλια. Εάν οι δύο πλευρές διακατέχονται από ένα εύφορο κλίμα φιλικών σχέσεων και καλής συνεργασίας τότε τα σχόλια και οι κριτικές θα είναι πιθανόν θετικές. Οι καλές αυτές σχέσεις θα πρέπει να υφίστανται όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον, με λίγα λόγια να τις χαρακτηρίζει η διαχρονικότητα.

Αναφορικά με την τελευταία επίσκεψη των μέσων μαζικής ενημέρωσης στις βιβλιοθήκες των ερωτηθέντων μας πληροφορεί η ερώτηση Γ5. Όπως φαίνεται και από το γράφημα Γ5 οι απαντήσεις ποικίλλουν δίδοντας ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα. Συγκεκριμένα την τελευταία εβδομάδα απάντησε το 5% των ερωτηθέντων, αυτόν το μήνα επίσης 5% ενώ τον προηγούμενο μήνα απάντησε το 11%. Το 16% δέχθηκε επίσκεψη το τελευταίο εξάμηνο, το 42% τον τελευταίο χρόνο ενώ το 21% έδωσε ως απάντηση την επιλογή *άλλο*. Σε αυτήν σύμφωνα με τους ερωτηθέντες τα ΜΜΕ επισκέφθηκαν την βιβλιοθήκη τους τον τελευταίο 1,5 χρόνο, πριν από 2 χρόνια, το 2002 και ποτέ. Οι τέσσερις αυτές απαντήσεις δόθηκαν από τέσσερις διαφορετικές δημοτικές βιβλιοθήκες καταλαμβάνοντας το 21%. Βλέποντας λοιπόν το γράφημα Γ5 πληροφορούμαστε ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πραγματοποιούν επισκέψεις, έστω και ισχνές, τον τελευταίο χρόνο. Αξίζει να σημειωθεί πως οι επισκέψεις αυτές, σύμφωνα με τα λόγια των ίδιων των ερωτηθέντων, πραγματοποιούνται από τα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Καταδεικνύεται το γεγονός πως οι τοπικοί φορείς είναι αυτοί που πρωτίστως ενδιαφέρονται για να προβάλλουν ένα γεγονός της βιβλιοθήκης και ιδιαίτερα τα τοπικά μέσα του κάθε δήμου, όπως φυλλάδια, τοπικοί ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί και εφημερίδες. Είναι αλήθεια πως με τα τοπικά ΜΜΕ οι δημοτικές βιβλιοθήκες έχουν μια καλύτερη σχέση συνεργασίας εν αντιθέσει με τα ΜΜΕ πανελλαδικά τα οποία νοιάζονται περισσότερο για κάτι το οποίο θα είναι εμπορικό, όπως τυχόν η παρουσία ενός πολιτικού στην βιβλιοθήκη.

Πολύ ενδιαφέροντα είναι τα συμπεράσματα τα οποία εκμαιεύονται από τις απαντήσεις σχετικά με το τι θεωρούν πιο σημαντικό οι βιβλιοθηκονόμοι να έχει μια βιβλιοθήκη στις μέρες μας έτσι ώστε να τύχει καλύτερη προβολή από τα ΜΜΕ. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες όλες οι απαντήσεις της ερώτησης θεωρήθηκαν ότι θα συνέβαλλαν προς αυτή την κατεύθυνση, ωστόσο τους ζητήθηκε η επιλογή μίας μόνο

απάντησης έτσι ώστε να αναδειχθεί το πιο σημαντικό από αυτά. Τις περισσότερες προτιμήσεις κατέλαβε η πρόσληψη ατόμου με γνώσεις στις δημόσιες σχέσεις με ποσοστό 37% (βλέπε γράφημα Γ7). Σε αυτό το σημείο είναι καλό να γίνει και μια σύγκριση με μια παλιότερη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σχετικά με την ύπαρξη των δημοσίων σχέσεων στις βιβλιοθήκες το έτος 1992¹⁴⁹. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή το 80% περίπου των βιβλιοθηκών στη Θεσσαλονίκη δεν θεωρούσαν αναγκαία την ύπαρξη δημοσίων σχέσεων στις υπηρεσίες τους. Υποστήριζαν δηλαδή ότι οι υπάλληλοι τους ήταν σε θέση να προγραμματίσουν, να κατευθύνουν και να συντονίσουν κάθε δραστηριότητα ή ενέργεια που θα υπάγεται στον τομέα των δημοσίων σχέσεων.

Οι απόψεις αυτές όμως τείνουν να αλλάξουν ολοκληρωτικά στις μέρες μας. Γίνεται αντιληπτό το γεγονός της αναγκαιότητας τόσο ενός ατόμου με γνώσεις στις δημόσιες σχέσεις έτσι ώστε αυτό να συνάπτει τις καλύτερες των σχέσεων με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Επιπροσθέτως το άτομο αυτό «θα επιδιώκει να επηρεάσει άτομα τα οποία θα αποδειχθούν θετικός παράγοντας υποστήριξης των ενεργειών της βιβλιοθήκης. Κάθε βιβλιοθήκη πρέπει να έχει προγράμματα δημοσίων σχέσεων τα οποία θα αναπτύσσουν την επικοινωνία του βιβλιοθηκονόμου με τους ανωτέρους του, με το υπόλοιπο προσωπικό και με τους πιθανούς χρήστες. Οι τελευταίοι προσελκύνονται ευκολότερα στη βιβλιοθήκη όταν η πρώτη εντύπωση που αποκομίζουν είναι θετική. Όταν βλέπουν δηλαδή ότι η πολιτική της βιβλιοθήκης και οι υπηρεσίες που αυτή προσφέρει έχουν ως σκοπό τη δική τους εξυπηρέτηση»¹⁵⁰.

Ένα άτομο με σπουδές στις δημόσιες σχέσεις θα ωθούσε την προβολή των βιβλιοθηκών και θα απάλλασσε τον βιβλιοθηκονόμο από μια επιπρόσθετη δουλειά που δεν είναι άλλωστε και η αρμοδιότητά του. Όπως εύστοχα επισημαίνει η Όλγα Κωνσταντίνου (1992) οι δημόσιες σχέσεις σε μια βιβλιοθήκη δεν αποσκοπούν στο να διαφημίσουν γιατί απευθύνονται στο άνθρωπο-προσωπικότητα και όχι στον άνθρωπο-καταναλωτή.

Σκοπός τους δεν είναι οι πωλήσεις αλλά η δημιουργία ενός κλίματος αμοιβαίας κατανόησης και καλής θέλησης, γιατί μόνο έτσι θα αυξηθεί το κύρος, η εμπιστοσύνη και η καλή φήμη της κάθε βιβλιοθήκης. Ένας βιβλιοθηκονόμος ο οποίος επιφορτίζεται και τις συγκεκριμένες λειτουργίες ίσως να είχε μια φθίνουσα απόδοση πάνω στη δουλειά του καθώς θα μεγάλωναν οι ευθύνες και οι απαιτήσεις σε ένα πεδίο μάλιστα που δεν είναι η αρμοδιότητά του, αυτό των δημοσίων σχέσεων.

¹⁴⁹ Κωνσταντίνου, Όλγα.: σ.83.

¹⁵⁰ το ίδιο, σ.12,14.

Με ασφάλεια λοιπόν εξάγεται το συμπέρασμα από όλα τα παραπάνω πως η σχέση ανάμεσα στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στις Βιβλιοθήκες είναι κάτι το επιβεβλημένο. Από τη μια πλευρά η δυναμική των ΜΜΕ και από την άλλη ο κοινωνικός ρόλος των Βιβλιοθηκών συνηγορούν για μια αναγκαία σχέση στο παρόν αλλά και στο μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Επιδίωξη της έρευνας αυτής είναι η καταγραφή και παρουσίαση των σχέσεων που διέπουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης με τον θεσμό των Βιβλιοθηκών. Πρόκειται για ένα θέμα το οποίο χαρακτηρίζεται ως επίκαιρο, αναλογιζόμενοι τη συμβολή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην καθημερινή θεματολογία του ανθρώπου αλλά και τον κοινωνικό ρόλο των Βιβλιοθηκών ως πηγές γνώσεων.

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε υπάρχει η αίσθηση πως τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν ασχολούνται εκτενώς με τις βιβλιοθήκες και με τα ζητήματα που τις περιστοιχίζουν. Αυτήν τη θεωρία ενισχύει το γεγονός ότι στην καθημερινή θεματολογία των ΜΜΕ ο θεσμός των βιβλιοθηκών και τα ζητήματα γύρω από αυτές δεν τυγχάνουν την απαιτούμενη προβολή. Στις περιπτώσεις που συμβαίνει κάτι τέτοιο τα ΜΜΕ καταφεύγουν σε απλές παρουσιάσεις των εκδηλώσεων αυτών. Με λίγα λόγια δεν δίνεται περαιτέρω ανάλυση και αξία σε αυτές.

Δεν πρέπει όμως να παραγνωριστεί το γεγονός πως τα τελευταία χρόνια κάποια από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, και δη ο Τύπος, πραγματοποιούν προσπάθειες προώθησης των *προϊόντων* των βιβλιοθηκών, δηλαδή των βιβλίων. Και σε αυτή την περίπτωση ωστόσο οι επιλογές των βιβλίων αυτών ταυτίζονται με τις γενικότερες προτιμήσεις των αναγνωστών. «Η προσπάθεια αυτή για προώθηση του βιβλίου πέφτει στο κενό αφού εξυπηρετεί μόνο έναν πόλο: αυτόν της αγοράς. Η λειτουργία αυτή του Τύπου ουσιαστικά αντικαθρεφτίζει την παραγωγή και την κατανάλωση»¹⁵¹.

Η δύναμη των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην κοινή γνώμη είναι γνωστή και αδιαμφισβήτητη. Μέσα από την μέθοδο του ερωτηματολογίου το οποίο διενεμήθη σε δημοτικές βιβλιοθήκες εξάγονται ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα τα οποία πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη έτσι ώστε να αλλάξει η σημερινή κατάσταση. Οι 19 αυτές βιβλιοθήκες της πόλης μας θα ήθελαν περισσότερη προβολή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σε τοπικό και πανελλαδικό επίπεδο.

¹⁵¹ Κρούντσας, Άγγελος, Τζουβάρας, Πέτρος. Το βιβλίο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πτυχιακή εργασία. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και συστημάτων πληροφόρησης ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, 2000, σ.61.

Επιζητούν μια συστηματική προσπάθεια των ΜΜΕ να προβάλλουν τον παιδευτικό τους ρόλο και την συμβολή τους στον πολιτισμό. Ο Άγγελος Κρούντσης και ο Πέτρος Τζουβάρας μέσα από τη έρευνα τους για την παρουσία του βιβλίου στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προτείνουν ορισμένες προϋποθέσεις για την εύρυθμη συνεργασία των ΜΜΕ με το βιβλίο και των βιβλιοθηκών κατ'επέκταση¹⁵²:

- Απαιτούνται προγράμματα στους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς, στήλες στα περιοδικά, σε εφημερίδες και σε ιστοσελίδες του διαδικτύου έτσι ώστε να προωθηθεί ο ρόλος των βιβλιοθηκών. Τα προγράμματα και οι στήλες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν κριτικές παρουσιάσεις βιβλίων, αναζήτηση βιβλίων, παρουσιάσεις εκδηλώσεων των βιβλιοθηκών κ.ά.
- Τα ΜΜΕ έχουν τη δυνατότητα να καλέσουν ειδικούς καλεσμένους, είτε βιβλιοθηκονόμους είτε συγγραφείς βιβλίων, οι οποίοι θα μιλήσουν για το έργο που επιτελούν και μέσα από αυτή τη συζήτηση θα προάγουν τις βιβλιοθήκες.
- Να υπάρξει μια πιο συστηματική προβολή των βιβλιοθηκών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έτσι ώστε οι άνθρωποι να ενημερώνονται για θέματα γύρω από τις αυτές.
- Ακόμη η μεταφορά στη τηλεόραση εκπομπών σχετικών με το βιβλίο θα συμβάλλει στη μεγαλύτερη προβολή τόσο του ίδιου του βιβλίου όσο και των βιβλιοθηκών. Θα υπάρξει προώθηση νέων τίτλων και δημιουργία νέων αναγνωστών.
- Στις διάφορες ιστοσελίδες οι οποίες ασχολούνται με πολιτιστικά δρώμενα είναι καλό να γίνεται μια πλήρης αναφορά σχετικά με κάποια εκδήλωση που έλαβε χώρα σε μια βιβλιοθήκη συνοδευόμενη από φωτογραφικό υλικό και κριτικές. Θα ήταν ένα καλό ερέθισμα για το κοινό αυτό να γνωρίσει και να πλησιάσει τις εκδηλώσεις αυτές.

¹⁵² το ίδιο, σ.3.

Βέβαια οι βιβλιοθήκες δεν πρέπει να μείνουν μόνο σε αυτές τις απαιτήσεις, αλλά οφείλουν από την πλευρά τους να σταθμίσουν τα πράγματα διαφορετικά. Ως κοινωνικοί οργανισμοί οφείλουν να στηριχθούν και στις δικές τους δυνάμεις έτσι ώστε να αναπτυχθούν γρηγορότερα και καλύτερα. Κύριος στόχος και επιδίωξη τους θα πρέπει να είναι αφενός η καλή και σωστή πληροφόρηση των χρηστών και αφετέρου ο εκσυγχρονισμός τους με ταυτόχρονη καλή διατήρηση των σχέσεων με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αυτά ορίζουν οι επιταγές της σημερινής κοινωνίας. Με λίγα λόγια δηλαδή, ναι μεν επαρκής προβολή των βιβλιοθηκών δεν υφίσταται από τα ΜΜΕ αλλά αυτές δεν θα πρέπει να επαναπαύονται. Στηριζόμενες στα δικά τους θεμέλια πρέπει να επιδιώξουν την ανάπτυξη και την αυτοπροβολή τους. Αν οι βιβλιοθήκες προβούν σε μια τέτοια προσπάθεια τότε αργά ή γρήγορα οι ενέργειες αυτές θα καρποφορήσουν.

Καταληκτικά συμπεραίνουμε πως η σχέση βιβλιοθηκών και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης είναι κάτι παραπάνω από αναγκαία όχι μόνο για το σήμερα αλλά πολύ περισσότερο και για το μέλλον. Η συνεργασία τους θα αποδώσει επωφελή αποτελέσματα και για τους δύο βοηθώντας συγχρόνως στην ανύψωση του πολιτισμικού επιπέδου των κοινωνιών. Η βιβλιοθήκη θα πρέπει να βρίσκεται σε μια διαρκή επικοινωνία με την κοινότητα στην οποία ανήκει αλλά και με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έτσι ώστε να διατηρεί καλές σχέσεις μαζί τους. Αυτή η επικοινωνία καθίσταται αναγκαία στο πλαίσιο του σύγχρονου ρόλου που επιτελεί η βιβλιοθήκη στο παρόν αλλά και που θα επιτελέσει και στο μέλλον. Μέσα από τις θεμελιωμένες καλές σχέσεις η βιβλιοθήκη θα μπορέσει να προβάλλει καλύτερα τον ρόλο της στη κοινωνία καθώς αυτός θα στηρίζεται από τους τοπικούς φορείς και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ◆ Ανδρεάδου, Ολυμπία. Ιστορία βιβλιοθηκών: κατά τις παραδόσεις της καθηγήτριας Ολυμπίας Ανδρεάδου, Μ.Α. Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], 1985.
- ◆ Βρύζας, Κωνσταντίνος. Παγκόσμια επικοινωνία και πολιτιστικές ταυτότητες. Αθήνα: Gutenberg, 1997.
- ◆ Εγκυκλοπαίδεια Μαθητική Υδρία. Αθήνα: Αξιοτέλης&ΣΙΑ Ε.Π.Ε., 1991. τ. 2. λήμμα βιβλιοθήκη.
- ◆ Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα / έκδοση συνεργασίας Grande Encyclopedie Larousse, Encyclopaedia Britannica, Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, Αθήνα: Πάπυρος, 1981-1994. τ. 14, λήμμα Βιβλιοθήκη.
- ◆ Ελευθεριάδη, Π.Μ. Συγγραφική τεχνική και μεθοδολογία έρευνας. Θεσσαλονίκη: Πρωταγόρας, 1991.
- ◆ Ζαφειρόπουλος, Κώστας. Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία: επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών. Αθήνα: Κριτική, 2005.
- ◆ Θανοπούλου, Κατερίνα, Παλαμιώτη, Σοφία, Μπεκατώρος, Στέφανος. Βιβλιοθήκες: γιατί δεν έχουμε; τι πρέπει να γίνει;. Αθήνα: εκδόσεις παρουσία, 1999.
- ◆ Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων. Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα. Αθήνα: Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, 2006.
- ◆ Καζάζη, Μαρία. Ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία. Αθήνα: Έλλην, 1995.
- ◆ Καϊμάκη, Βάλια. Αμφίδρομη επικοινωνία εντύπων ΜΜΕ και internet. Αθήνα: Παπασωτηρίου, 1997.
- ◆ Κακούρη, Μυρσίνη. Ελληνικές και ξένες πηγές πληροφόρησης: σημειώσεις για τους σπουδαστές του Β' εξαμήνου. Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], 1998.
- ◆ Καρυκόπουλος, Πάνος. 200 χρόνια Ελληνικού Τύπου. Αθήνα: εκδόσεις Γρηγόρης, 1984.
- ◆ Κεφαλάς, Μιχάλης. Επικοινωνίες Δίκτυα. Θεσσαλονίκη: [χ.ό.], 2003.
- ◆ Κοκκίνης, Σπύρος. Βιβλιοθήκες και βιβλία ή τα σκοτάδια με αριθμούς. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή, 1981.
- ◆ Κομνηνού, Μαρία, Λυριντζής, Χρήστος, επιμ. Κοινωνία εξουσία και μέσα μαζικής επικοινωνίας: θεωρία και πράξη. Αθήνα: Παπαζήση, 1989.

- ◆ Κορομπίλη-Ξαντινίδου, Στέλλα. Διαδίκτυο: online ανάκτηση πληροφοριών. Σίνδος: [χ.ό.], 2000.
- ◆ Κρούντσης, Άγγελος, Τζουβάρας, Πέτρος. (2000) Το βιβλίο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πτυχιακή εργασία. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και συστημάτων πληροφόρησης ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, 2000.
- ◆ Κωνσταντίνου, Όλγα. Δημόσιες σχέσεις βιβλιοθηκών. Πτυχιακή εργασία. Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και συστημάτων πληροφόρησης ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, 1992.
- ◆ Λεβαντίδης, Βασίλης. Στον κόσμο της πληροφόρησης: θεωρία και πράξη στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Αθήνα: Μπίμπης, [199-].
- ◆ ΜακΚομπς, Μάξουελ, Εϊνσιντελ, Εντνα και Ουίβερ, Ντεϊβιντ. *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης*. Μετάφρ. Γιούρι Κοβαλένκο. Επιμ. Σ.Παπαθανασόπουλος. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1996.
- ◆ Μαγκλιβέρας, Διονύσης. Δημόσιες σχέσεις. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 1997.
- ◆ Μπαλτά, Νάση, επιμ. Ιστορία των Μέσων μαζικής Επικοινωνίας: Από τον Ντιντερό στο Ίντερνετ. Αθήνα: Δρομέας, 1999.
- ◆ Μπαλτά, Νάση, Παπαδημητρίου, Δέσποινα. Σημειώσεις για τη ιστορία του Τύπου: η ελληνική και ευρωπαϊκή διάσταση. Αθήνα: Οδυσσέας, 1993.
- ◆ Μπαντιμούδης, Φιλήμων. Σύντομη ιστορία της επικοινωνίας: μέσα και πολιτισμός. Αθήνα: Επίκεντρο, 2006.
- ◆ Μπασαντής, Διαμαντής, Στράτος, Κωνσταντίνος. Ο κόσμος των ειδήσεων: από την εφημερίδα στην τηλεόραση. Αθήνα: εκδόσεις Γνώση, 1991.
- ◆ Μπαρμπούτης, Χρήστος, Κλώντζας, Μιχάλης. Το φράγμα του ήχου: η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 2001.
- ◆ Νταβαρίνος, Παναγιώτης. Ιστορία Βιβλιοθηκών του Ελληνισμού. Αθήνα: Έλλην, 1998.
- ◆ Οικονόμου, Βασίλης. Οι βιβλιοθήκες και ο ρόλος τους. Αθήνα: Ατραπός, 1998.
- ◆ Παναγιωτοπούλου, Ρ. κ.ά., επιμ. Η «κατασκευή» της πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης: διεθνές συνέδριο Αθήνα, Απρίλιος 1996. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1998.
- ◆ Παπαθανασόπουλος, Στέλιος. Απελευθερώνοντας την τηλεόραση. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1993.
- ◆ Παπαθανασόπουλος, Στέλιος. Η δύναμη της τηλεόρασης: η λογική του μέσου και η αγορά. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1997.

- ◆ Πέχλοβα, Όλγα. Το Πρώτο Ελληνικό ραδιόφωνο...και το Πρώτο των Βαλκανίων. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκης, 2002.
- ◆ Πιέρρος, Σπύρος. Μέθοδοι έρευνας στη Βιβλιοθηκονομία. Σίνδος: [χ.ό.], 2000.
- ◆ Πιπερόπουλος, Γιώργος. Επικοινωνώ άρα υπάρχω: ηγεσία, επικοινωνία και δημόσιες σχέσεις. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Πιπερόπουλος, 2006.
- ◆ Ρέππας, Δημήτρης. Πρόσωπο με πρόσωπο με τα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη, 1999.
- ◆ Σεραφετινίδου, Μελίνα. Κοινωνιολογία των μέσων μαζικής επικοινωνίας: ο ρόλος των μέσων στην αναπαραγωγή του σύγχρονου καπιταλισμού. Αθήνα: Gutenberg, 1995.
- ◆ Σταΐκος, Κωνσταντίνος. Η ιστορία της βιβλιοθήκης στον δυτικό πολιτισμό: από τον Μίνωα στην Κλεοπάτρα. Αθήνα: Κότινος, 2002.
- ◆ Τζαννόνε-Τζώρτζη, Κατερίνα, επιμ. Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή. Αθήνα: τυπωθήτω, 2000.
- ◆ Τόγια, Α.Ι. Εισαγωγή στη βιβλιοθηκονομία είδη βιβλιοθηκών. Σίνδος: [χ.ό.], 1997.
- ◆ Τυχερός, Ζήσης. Τύπος και δημοσιογραφία: υπό την επίδραση των ηλεκτρονικών Μ.Μ. Ενημέρωσης. Λάρισα: περιφερειακές εκδόσεις «έλλα», 2004.
- ◆ Glibaldy, Joseph. MLA Handbook for writers of research papers. 5th ed. New York: The Modern Language Association of America, 1999.
- ◆ Zaharopoulos, Thimios, Paraschos, Manny. Mass Media in Greece: power, politics and privatization. London: Preager, 1993.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ♦ Νέες τεχνολογίες, νέες βιβλιοθήκες και νέα...προβλήματα: τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή εποχή. 7 Νοέμ. 2007
<http://www.eae.org.gr/congress/Papers/pap_Fragou1.pd>f
- ♦ Σεμερτζάκη, Εύα. Οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα: σύντομη ιστορική αναδρομή. 22 Νοέμ. 2007
<<http://clients.cancom.gr/eugen>>
- ♦ Τσερώνη-Ασημακοπούλου, Μ. «Γιατί υποβαθμίζουμε τις βιβλιοθήκες». Tovima. 20 Οκτ. 2007 <http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?>
- ♦ <<http://www.europolis.gr/content/view/214/73/> τελευταία πρόσβαση 18 Νοέμ. 2007>
- ♦ <<http://el.wikipedia.org/wi> τελευταία πρόσβαση 22 Νοέμ. 2007>
- ♦ <<http://old.mfa.gr/greek/greece/today/media/tv.html> τελευταία πρόσβαση 3 Δεκεμ. 2007>
- ♦ <<http://8gym.dyfad.att.sch.gr/Lapa.pdf> τελευταία πρόσβαση 3 Δεκεμ. 2007>
- ♦ <<http://www.minpress.gr/minpress/scritage.htm> τελευταία πρόσβαση 9 Δεκεμ. 2007>
- ♦ <<http://www.electridea.gr/issue11/interview.html#1> τελευταία πρόσβαση 9 Δεκεμ. 2007>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Έρευνα για την προβολή των Βιβλιοθηκών
από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Στοιχεία ερευνητή :

Αντωνίου Νέστορας

Σπουδαστής τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης

A.T.E.I.

Στοιχεία Βιβλιοθήκης :

Περιοχή:.....

Όνομα:.....

Διεύθυνση:.....

Τηλέφωνο:.....

Η έρευνα που γίνεται με αυτό το ερωτηματολόγιο έχει σκοπό τη διερεύνηση της προβολής του θεσμού των Βιβλιοθηκών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η έρευνα έχει ακαδημαϊκό χαρακτήρα και δεν κατευθύνεται ούτε απευθύνεται σε οποιοδήποτε φορέα εκτός του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Η συμμετοχή σας θεωρείται απαραίτητη και θα βοηθήσει ουσιαστικά στην έρευνα σχετικά με την προβολή ή μη των Βιβλιοθηκών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και την παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων

A. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

1. Ποια Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης συνηθίζετε να επιλέγετε για την ενημέρωσή σας ; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Τηλεόραση

Ραδιόφωνο

Εφημερίδα

Περιοδικά

Διαδίκτυο

2. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε πως τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης επηρεάζουν την κοινή γνώμη ;

Καθόλου Λίγο Αρκετά Πολύ Πάρα πολύ

3. Ποια Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προβάλλουν σε μεγαλύτερο βαθμό τον θεσμό των Βιβλιοθηκών ; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Τηλεόραση

Ραδιόφωνο

Εφημερίδα

Περιοδικά

Διαδίκτυο

B. Βιβλιοθήκες

1. Λαμβάνετε μέρος σε εκδηλώσεις των Βιβλιοθηκών ;

Ποτέ Σπάνια Συχνά Πάντοτε

2. Αν ναι, σε ποιες ; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μια απαντήσεις)

Παρουσιάσεις βιβλίων

Παρουσιάσεις συγγραφέων

Συνεντεύξεις

Σεμινάρια

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Άλλο.....

3. Υπάρχει κάλυψη / προβολή αυτών των εκδηλώσεων από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ;

Το 1 δηλώνει καθόλου, το 2 λίγο, το 3 αρκετή, το 4 πολύ και το 5 πάρα πολύ.

1 2 3 4 5

4. Τα ακόλουθα συμβάλλουν ώστε μια βιβλιοθήκη να αυτοπροβληθεί ;

	Ναι	Όχι
Ψηφιακός χώρος	☐	☐
Αίθουσες για εκδηλώσεις	☐	☐
Σεμινάρια προς τους χρήστες της βιβλιοθήκης	☐	☐
Ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου στο κτίριο	☐	☐

Γ. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Βιβλιοθήκες

1. Ποια είναι η σχέση της βιβλιοθήκης σας με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ;

- Είναι καλή και δεν χρειάζεται αλλαγές
- Είναι καλή αλλά χρειάζεται κάποιες αλλαγές
- Δεν είναι καλή και χρειάζεται κάποιες αλλαγές
- Δεν είναι καλή και χρειάζεται ριζική αλλαγή

2. Πιστεύετε ότι είναι επαρκής η προβολή των Βιβλιοθηκών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ;

Ναι Όχι

3. Αν επιθυμείτε την παρουσία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης για την κάλυψη ενός γεγονότος στην βιβλιοθήκη σας τότε :

Γίνεται αποστολή δελτίου τύπου

Τηλεφωνικό κάλεσμα

Έρχονται από μόνοι τους

Ενημέρωση με διαφημιστικό υλικό

Άλλο.....

4. Σε ποιο βαθμό τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ανταποκρίνονται στις προσκλήσεις σας ;

Το 1 δηλώνει καθόλου, το 2 λίγο, το 3 αρκετά και το 4 πολύ.

1 2 3 4

5. Πότε πραγματοποιήθηκε η τελευταία επίσκεψη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην βιβλιοθήκη σας ;

Την τελευταία εβδομάδα

Αυτόν το μήνα

Τον προηγούμενο μήνα

Το τελευταίο εξάμηνο

Τον τελευταίο χρόνο

Άλλο.....

6. Πως θα κρίνατε τη συνεργασία της βιβλιοθήκης σας με τα τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ;

Είναι καλή και δεν χρειάζεται αλλαγές

Είναι καλή αλλά χρειάζεται κάποιες αλλαγές

Δεν είναι καλή και χρειάζεται κάποιες αλλαγές

Δεν είναι καλή και χρειάζεται ριζική αλλαγή

7. Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε πως είναι πιο σημαντικό να έχει μια βιβλιοθήκη για την καλύτερη προβολή της από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ; (επιλέξτε μία από τις απαντήσεις)

Ψηφιακό χώρο

Αίθουσες εκδηλώσεων

Ύπαρξη πολιτιστικού κέντρου στο κτίριο

Άτομο με γνώσεις στις δημόσιες σχέσεις

Άλλο.....

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τέλος, θα σας παρακαλούσαμε να μας δώσετε λίγες πληροφορίες για σας.

Φύλο

Αντρας

Γυναίκα

Ηλικία

.....

Μόρφωση

ΤΕΙ

ΑΕΙ

Μεταπτυχιακό

Εργασία

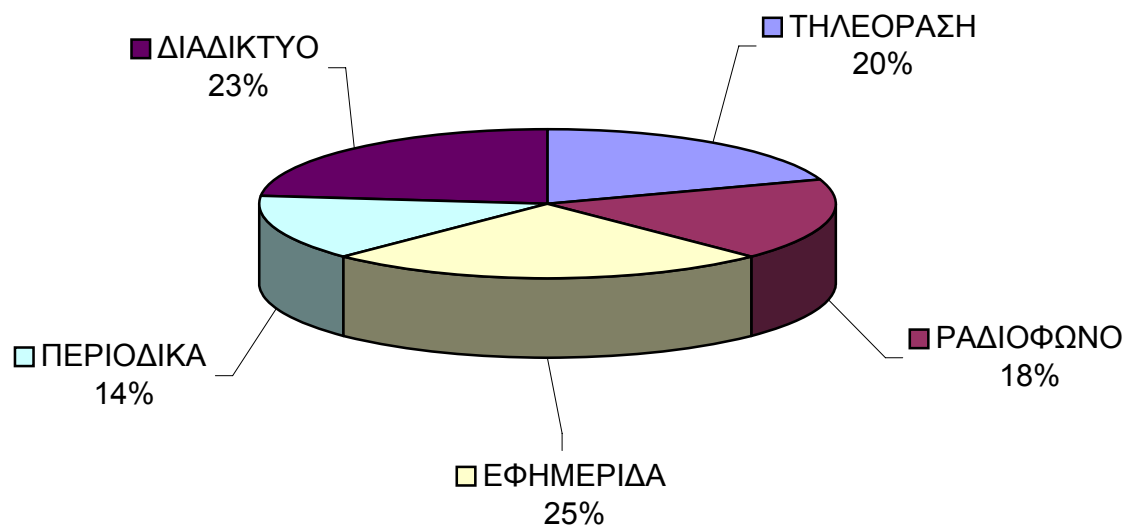
Πόσα χρόνια ασκείτε το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου ;

.....

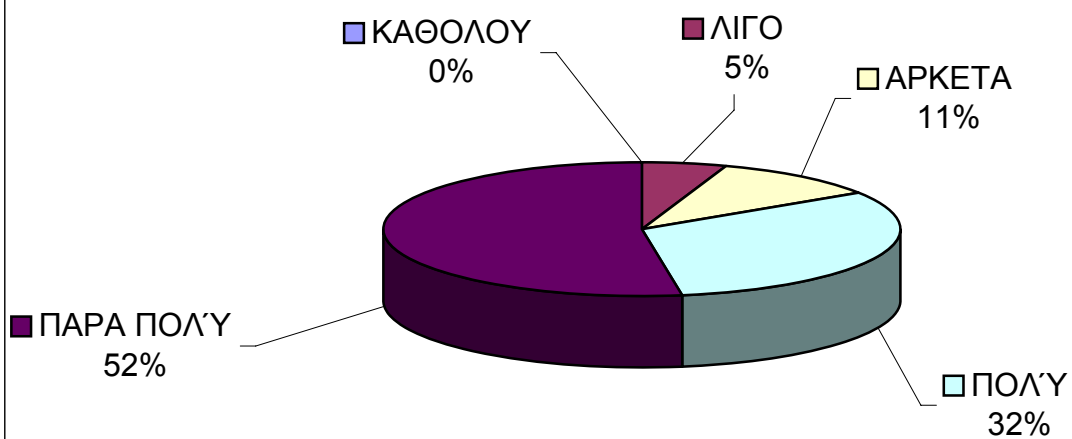
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

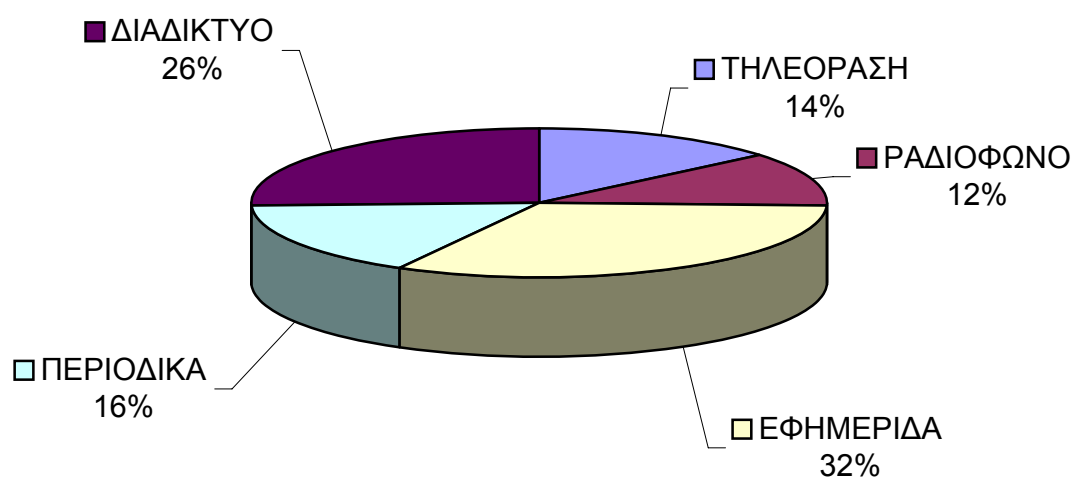
Γράφημα Α1 : Ποια μέσα μαζικής ενημέρωσης συνηθίζετε να επιλέγετε για την ενημέρωσή σας ;

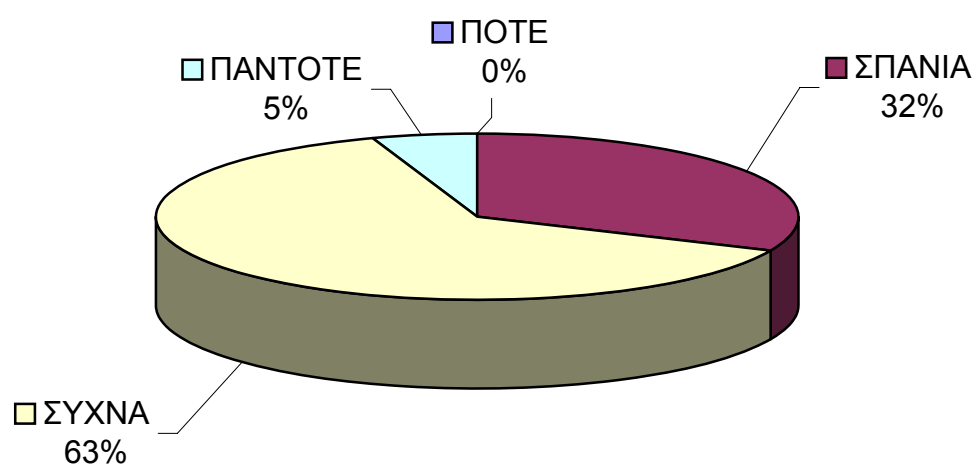
Γράφημα Α2 : Σε ποιο βαθμό τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης επηρεάζουν την κοινή γνώμη ;

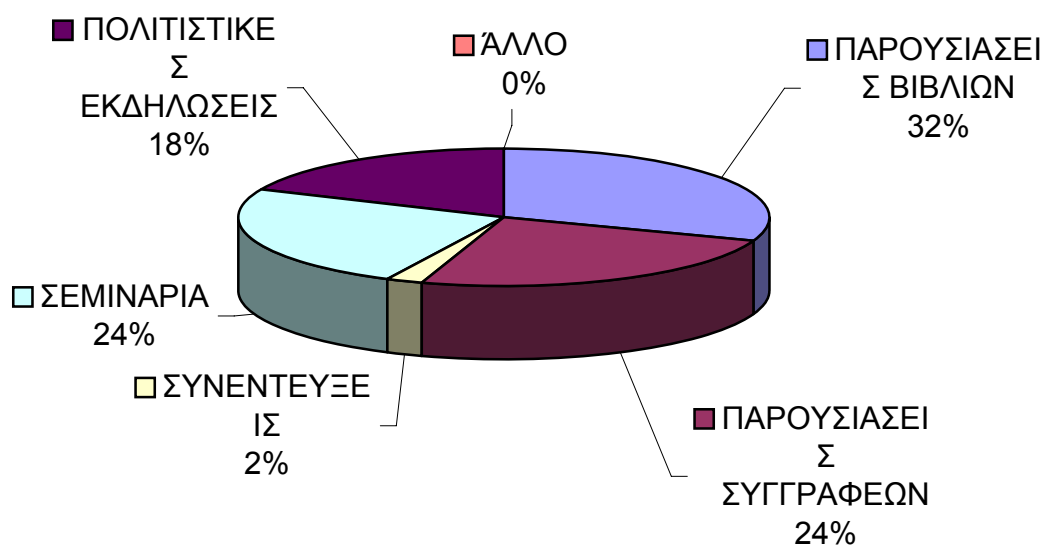
Γράφημα Α3: Ποια μέσα μαζικής ενημέρωσης προβάλλουν σε μεγαλύτερο βαθμό τον θεσμό των βιβλιοθηκών ;

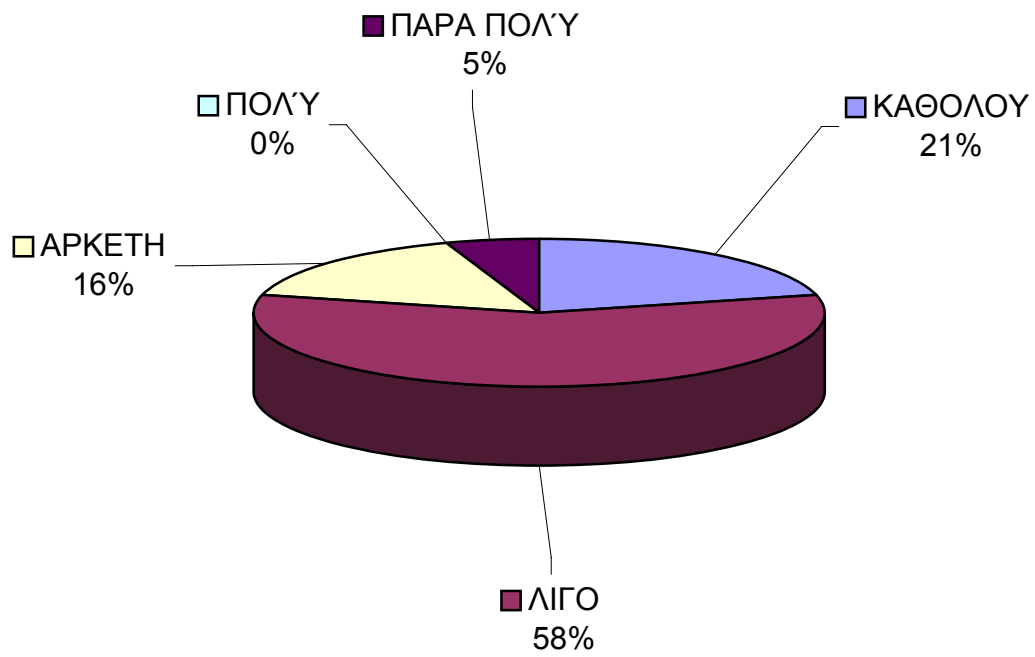
Γράφημα Β1 : Λαμβάνετε μέρος σε εκδηλώσεις των βιβλιοθηκών ;

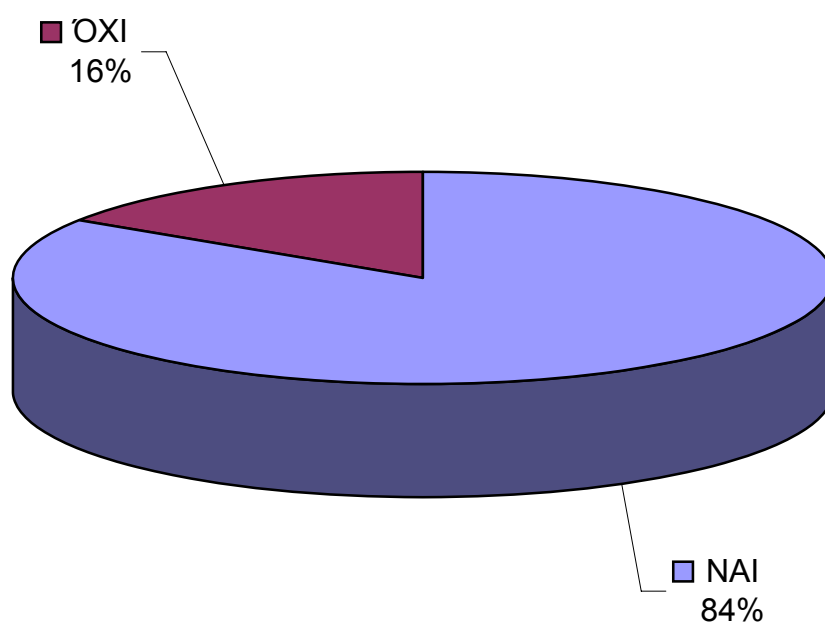
Γράφημα Β2: Αν ναι, σε ποιές ;

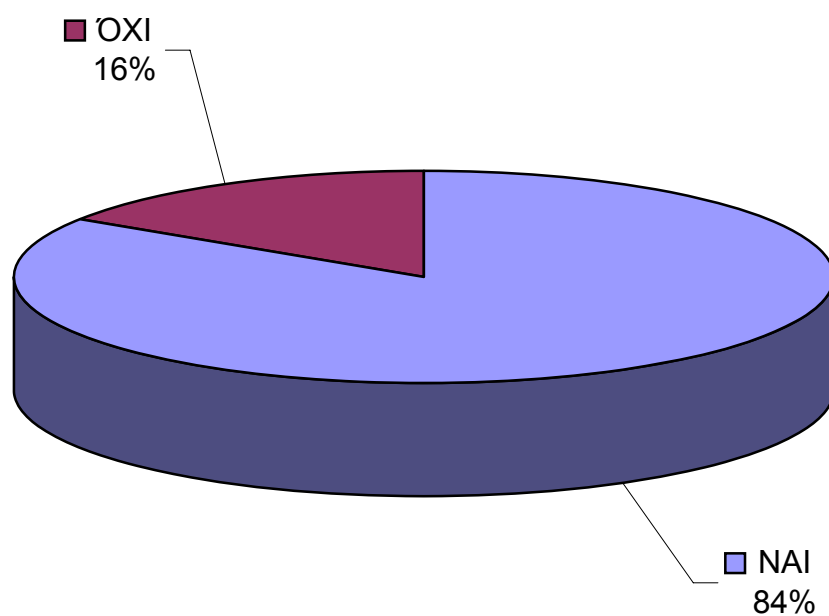
Γράφημα Β3: Υπάρχει κάλυψη / προβολή αυτών των εκδηλώσεων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ;

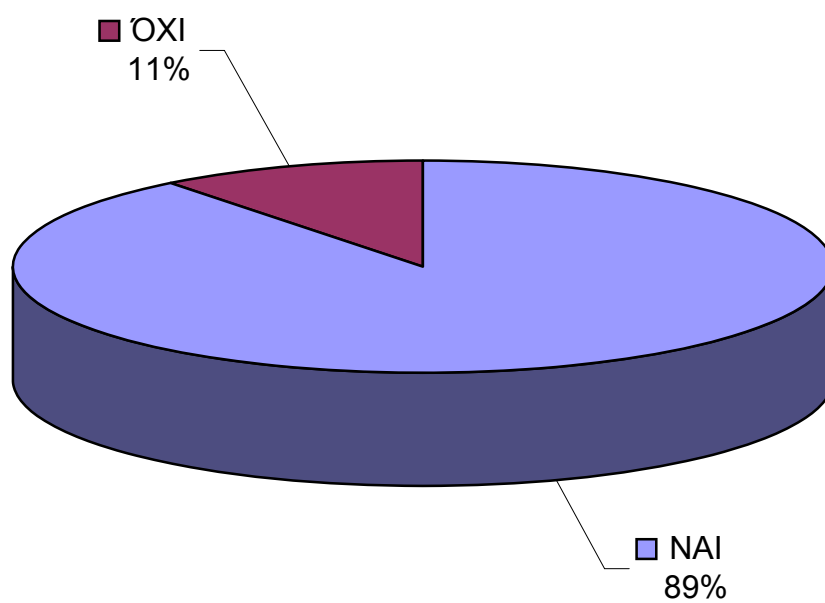
Γράφημα Β4α: Το ακόλουθο συμβάλλει ώστε μια βιβλιοθήκη να αυτοπροβληθεί ;
ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

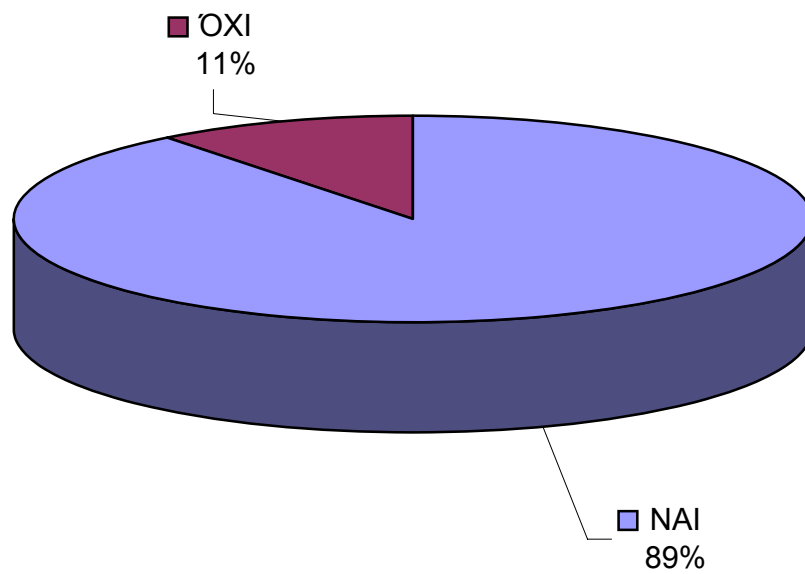
Γράφημα Β4β: Το ακόλουθο συμβάλλει ώστε μια βιβλιοθήκη να αυτοπροβληθεί ;
ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΓΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

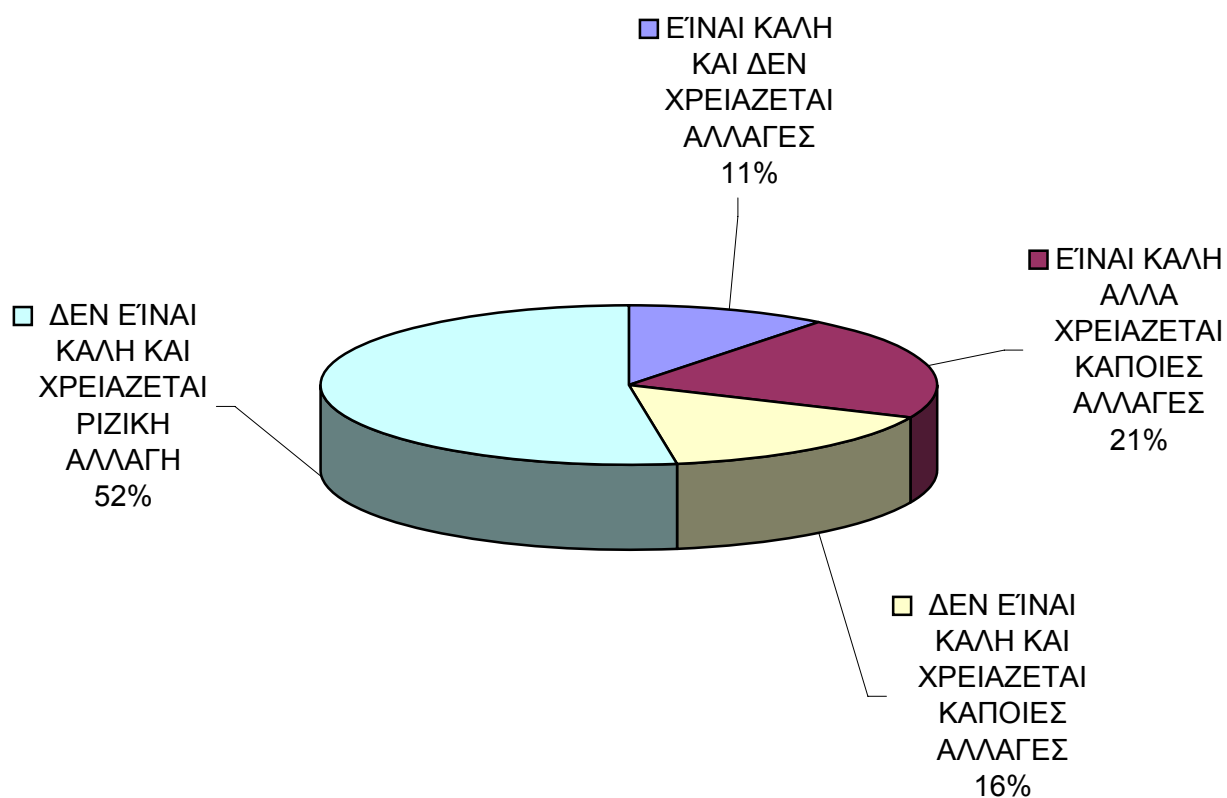
Γράφημα Β4γ: Το ακόλουθο συμβάλλει ώστε μια βιβλιοθήκη να αυτοπροβληθεί ;
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

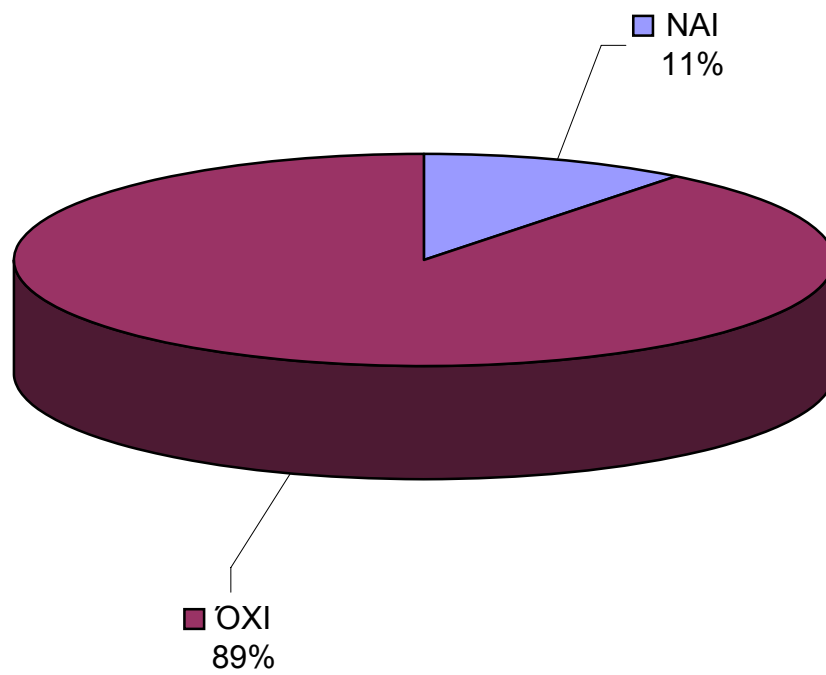
Γράφημα Β4δ: Το ακόλουθο συμβάλλει ώστε μια βιβλιοθήκη να αυτοπροβληθεί ;
ΥΠΑΡΞΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΟ ΚΤΙΡΙΟ

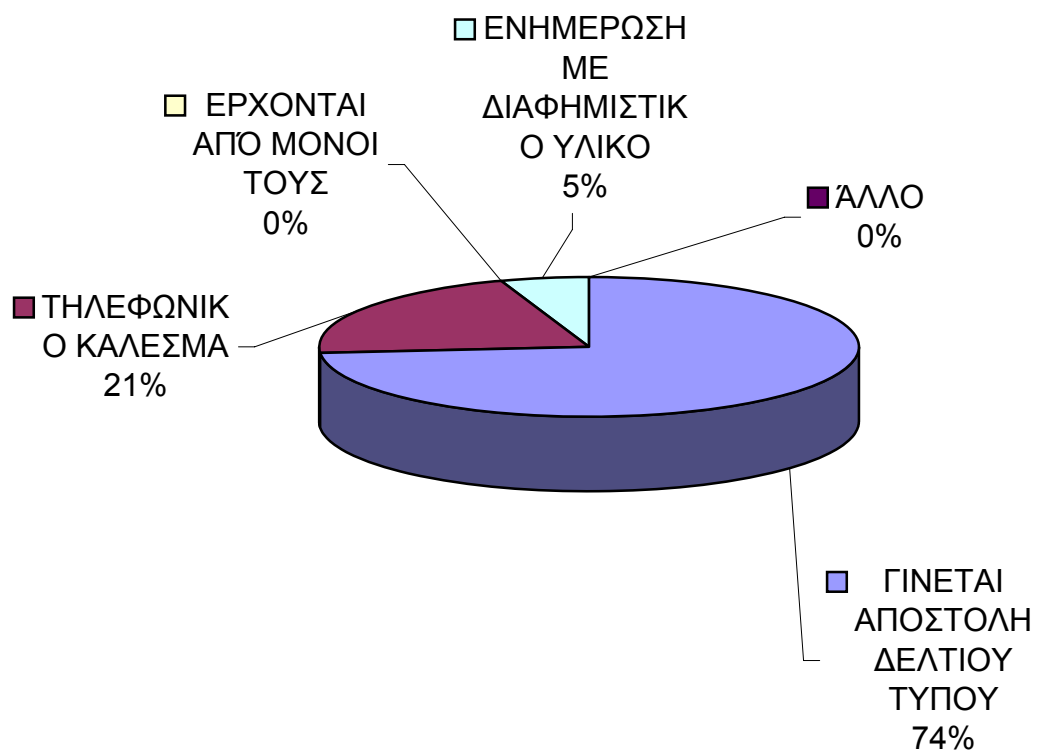
Γράφημα Γ1 : Ποια είναι η σχέση της βιβλιοθήκης σας με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ;

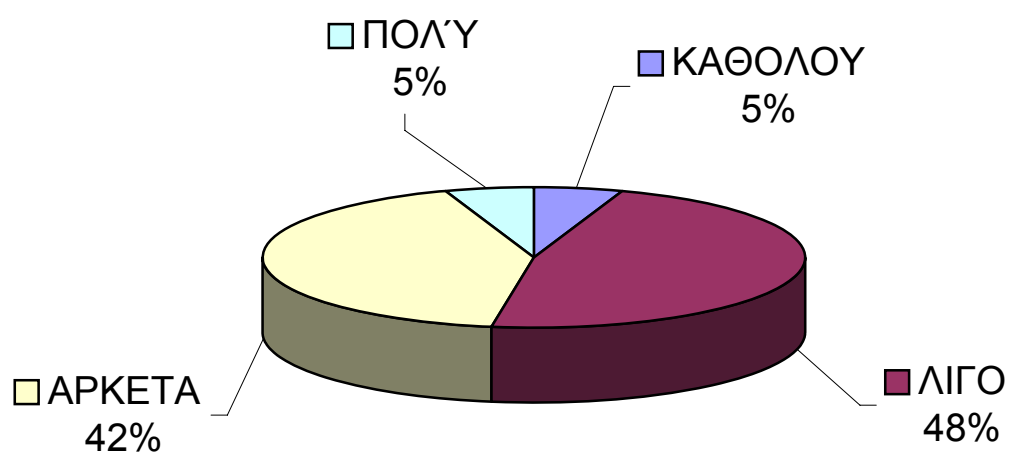
Γράφημα Γ2 : Πιστεύετε ότι είναι επαρκής η προβολή των βιβλιοθηκών από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ;

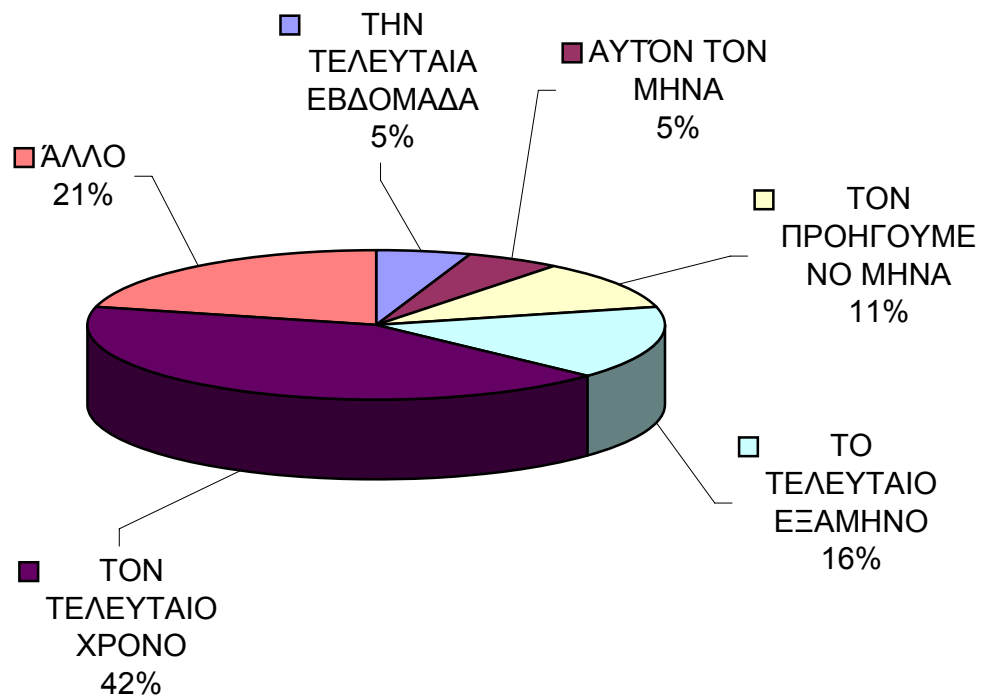
**Γράφημα Γ3: Αν επιθυμείτε την παρουσία των μέσων
μαζικής ενημέρωσης για την κάλυψη ενός γεγονότος
στην βιβλιοθήκη σας τότε :**

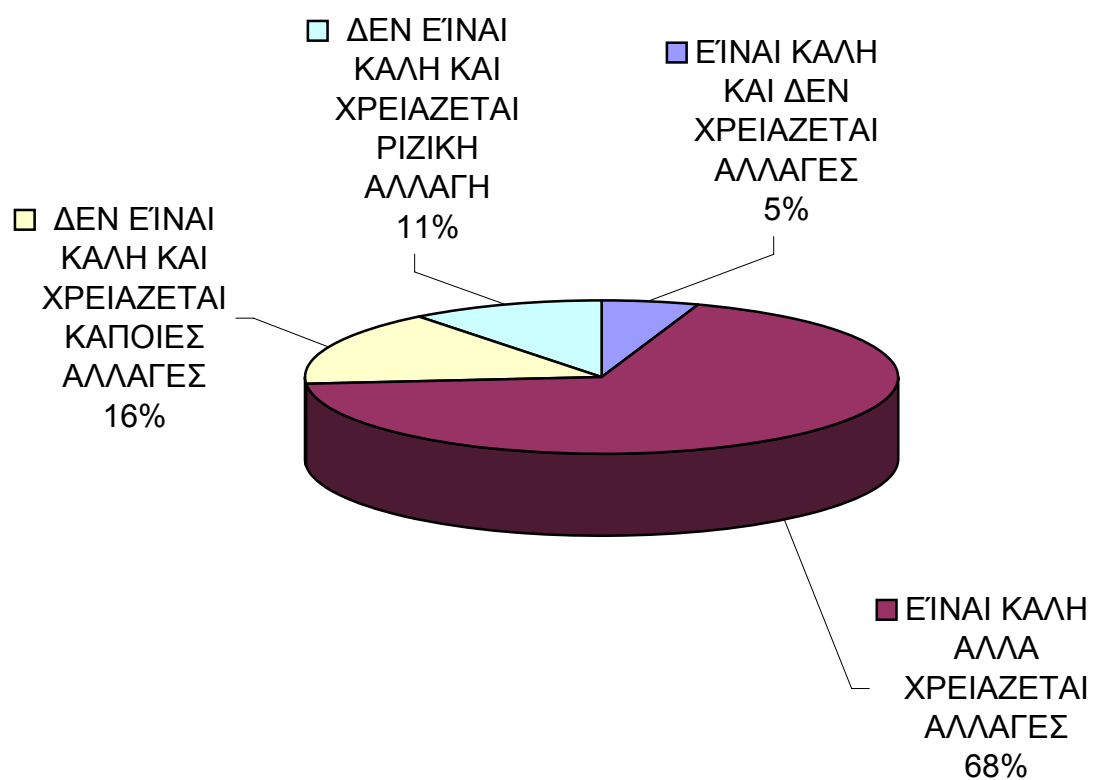
Γράφημα Γ4: Σε ποιο βαθμό τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ανταποκρίνονται στις προσκλήσεις σας ;

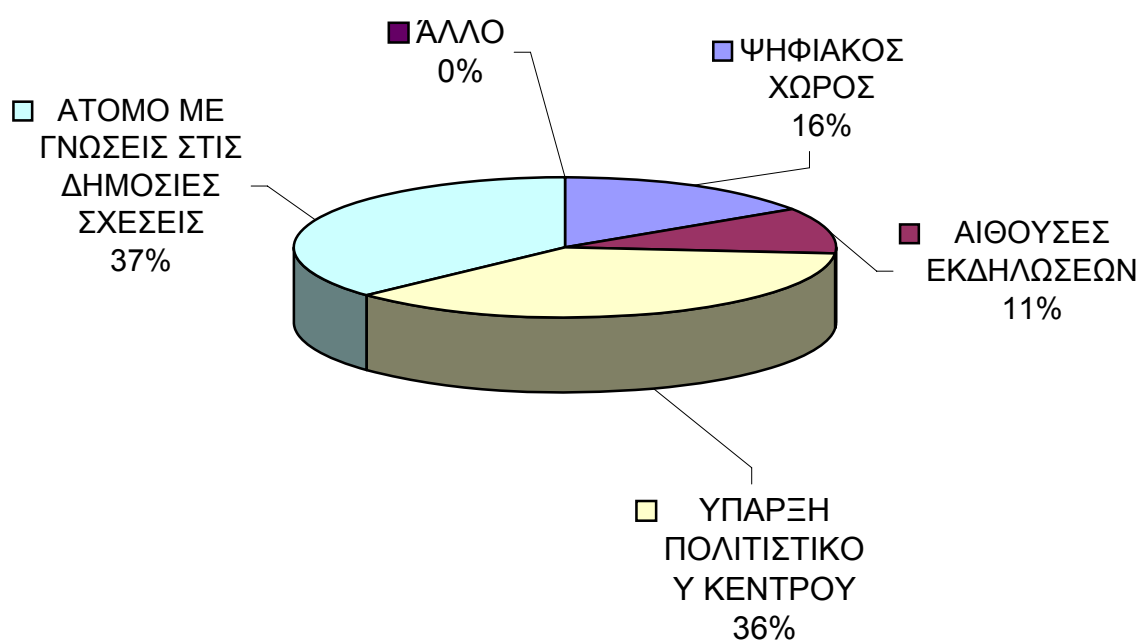
Γράφημα Γ5: Πότε πραγματοποιήθηκε η τελευταία επίσκεψη των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην βιβλιοθήκη σας ;

Γράφημα Γ6 : Πως θα κρίνατε τη συνεργασία της βιβλιοθήκης σας με τα τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης ;

Γράφημα Γ7: Ποιο από τα παρακάτω θεωρείτε πως είναι πιο σημαντικό να έχει μια βιβλιοθήκη για την καλύτερη προβολή της από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

**Οι βιβλιοθήκες με αστερίσκο υπάγονται στην Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης και λειτουργούν ως παραρτήματά της*

<u>Περιοχή</u>	<u>Όνομα</u>	<u>Διεύθυνση</u>	<u>Τηλέφωνο</u>
Σταυρούπολη	-	Λαγκαδά 221	2310659418
Πανόραμα	Δανειστική βιβλιοθήκη πολιτιστικού συλλόγου γυναικών Πανοράματος	Ν.Πλαστήρα 9	2310342344
Τριανδρία	Δημοτική βιβλιοθήκη Τριανδρίας "Ιωάννης Δ.Διαμάντης"	Αμοργού 29	2310921660
Χαριλάου*	Δημοτική περιφερειακή βιβλιοθήκη Χαριλάου	Νικάνορος 3	2310324666
Καλαμαριά	-	Αργυρουπόλεως 34	2310423233
Συκιές	Δημοτική βιβλιοθήκη Συκεών "Αντ. Σαμαράκης"	Φωκά 46	2310217376
Πολίχνη	Δημοτική βιβλιοθήκη Πολίχνης	Ίμβρου 2	2310640244
Ελευθέριο-Κορδελιό	-	Γ.Καραβαγγέλη 12	2310700182
Νεάπολη	Δημοτική βιβλιοθήκη Νεάπολης	Αμασείας 4	2310635060
Εύοσμος	-	Μεγάλου Αλεξάνδρου 57	2310762400
Ξηροκρήνης*	-	Χατζητσιρού και Πελειάδου 1	2310544851
Μενεμένη	-	Ε.Αλεξίου 10	2310745041
Αμπελόκηποι	Αριστοτέλειος δημοτική βιβλιοθήκη	Μεγάλου Αλεξάνδρου και Φιλιππουπόλεως γωνία	-
Κεντρική Δημοτική Βιβλιοθήκη	Κεντρική δημοτική βιβλιοθήκη-δήμος Θεσσαλονίκης	Εθνικής Αμύνης 27	2310374800
Άνω Πόλη*	-	Κρίσπου 7	2310219329
Κάτω Τούμπα*	Περιφερειακή Δημοτική Βιβλιοθήκη Κάτω Τούμπας "Γ.Ιωάννου"	Αρτάκης 14	2310919039
40 Εκκλησιές*	Περιφερειακή βιβλιοθήκη 40 Εκκλησιών	Γ.Βιζυηνού 57	2310203443
Άνω Τούμπα*	Πολιτιστικό κέντρο "Ιουλιανός Νικολαΐδης"	Γ.Λαμπράκη 187	2310950370
Ανατολικός τομέας πόλεως	Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο	Γ.Βαφοπούλου 3	2310424132,3